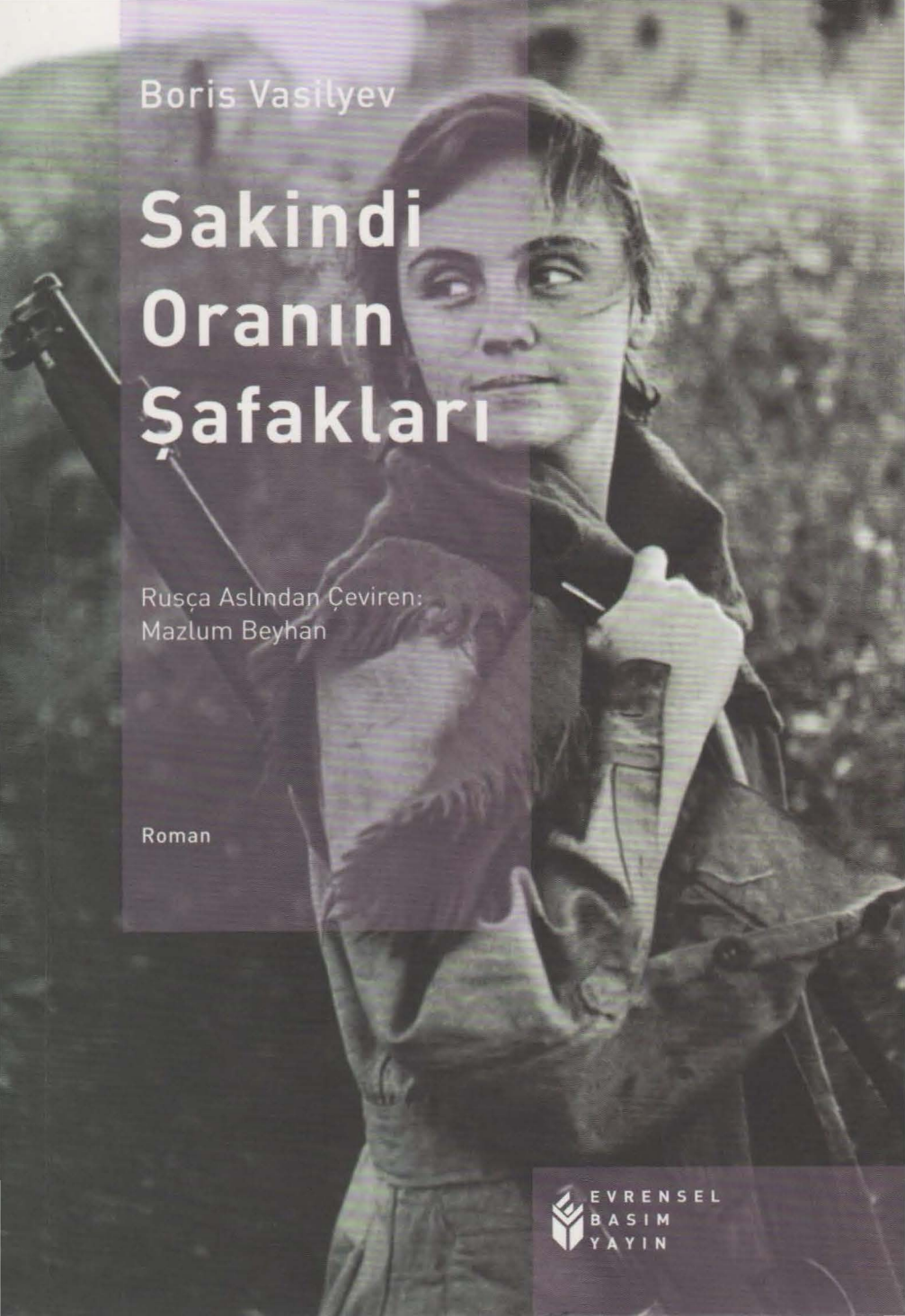

Boris Vasilyev

Sakindi Oranın Şafakları

Rusça Aslından Çeviren:
Mazlum Beyhan

Roman

EVRENSEL BASIM YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

BORİS VASİLYEV

SAKİNDİ ORANIN ŞAFAKLARI

Rusça Aslından Çeviren: Mazlum Beyhan

Roman

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **630**
Sakindi Oranın Şafakları: Boris Vasilyev

Rusça Aslından Çeviren: **Mazlum Beyhan**
Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**
Kapak Uygulama: **Bahar Eroğlu**

ISBN 978-605-331-345-8
© Evrensel Basım Yayın 2015 - Sertifika No: 11015

Birinci Basım **Mart 2015** • İstanbul

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Sanayi Cd. Altay Sok. No: 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142
T: 0212 452 23 02 - www.ezgimatbaa.net

SAKİNDİ ORANIN ŞAFAKLARI

1

171 no'lu küçük istasyonda ayakta kalabilen yapılar, on iki köy evi, itfaiye ambarı ve yüzyılın başlarında sapkın kayalardan yapılmış alçak ve uzun bir hangardan ibaretti. Son bombardımanda su kulesi de yıkılmış olduğundan trenler artık burda durmaz olmuşlardı. Almanlar bile istasyona hava saldırılarını kesmişlerdi, ama yine de her gün istasyonun üzerinde tur atıp durdukları için komutanlık ne olur ne olmaz diyerek burda iki uçaksavar takımı tutuyordu.

1942 Mayısıydı. Nemin yoğun olduğu gecelerde ağır top uğultularının duyulduğu Batı yönünde, her iki taraf da iki metreyi bulan mevzilerinin içine çakılıp kalmışlar, bir adım olsun ilerleyemiyorlardı. Doğuda Almanlar, kanalı ve Murmansk yolunu gece gündüz demeden bombalıyorlardı. Kuzeyde deniz yolları için acımasız bir savaş sürerken, Güneyde, kuşatılmış Leningrad'ın direnişi kırılamıyordu.

Burası ise sanki orman içinde bir dinlenme yeriydi. Sessizlikten ve işsizlikten askerler hamamdaymışçasına bir rehavet içindeydiler. Öte yandan ayakta kalan on iki köy evinde, neredeyse sivrisinek vızıltısından bile votka çekebilecek hü yeteri kadar genç kız ve genç dul vardı. İlk üç günü askerler uyuk lamakla ve çevrelerine bir göz atmakla geçirdiler; dördüncü gün köyde birilerinin doğum günleri kutlanmaya başlandı ve bu kutlamalarla birlikte tüm istasyon ve çevresine ev votkasının yapışkan ağır kokusu çöktü ve bir daha da kalkmadı.

Yüzü gülmez bir adam olan istasyon komutanı Vaskov, üstlerine ard arda birkaç rapor göndererek durumu bildirdi. Raporlar yirmiyi otuzu bulunca komutanlık Vaskov'u güzelce bir payladıktan başka, yiyip içmekten tuluk gibi şişmiş takımın yarısını değiştirdi. Vaskov yeni gelenlere ancak bir hafta kadar söz geçirebildi; sonra yeniden rapor faslı başladı. Bu raporlar öylesine birbirinin benzeri oluyordu ki, Vaskov sonunda olayın tarihiyle olaya karışan kişilerin adlarını değiştirerek eski raporların kopyalarını göndermeye başladı.

Aldığı son raporlar üzerine artık sabrı taşan binbaşı istasyona gelip gürlemeye başladı:

– Nedir bu saçmalık! Neler oluyor burda! Sayfalar dolusu saçmalıklar kaleme alıyorsun! Uçaksavar komutanı değil, roman yazarı sanki..!

Vaskov bağırarak konuşan üstlerinden oldum olası çekinir, ama yine de diyeceğini demekten geri durmazdı.

– İçki içmeyenleri göndermeye dikkat etseniz... Yani hem içki içmeyenler hem de bir kadın görür görmez hemen uçkurlarına el atmayanlar...

– Hadım edilmiş askerler istiyorsun yani?

– Siz daha iyi bilirsiniz, komutanım...

Binbaşı gösterdiği aşırı sertlikten öfkeye kapılarak:

– Pekâlâ, Vaskov! diye bağırdı. Sana içki içmeyen erler göndereceğim. Kadın konusunda da her şey istediğin gibi olacak. Yalnız dikkat et, eğer bunlarla da başa çıkamazsan, elimden çekeceğin var...!

Vaskov duygusuzca:

– Başüstüne komutanım! dedi.

Binbaşı votka ve uçkurları konusunda zayıf olan erleri yanı sıra götürmeden önce Vaskov'a birkaç kez daha tam istediği gibi erler göndereceğini yineledi; ev votkasından da, kız olsun, dul olsun, kadınlardan da en az Vaskov'un kendisi kadar uzak duracaktı bu yeni göndereceği erler.

Söz vermesi kolay da, askerin böylesini bulmak pek kolay değildi anlaşılan. Çünkü aradan üç gün geçtiği halde küçük istasyona bir tek bile uçaksavar eri gelmemişti.

Vaskov, yaşlı ev sahibesi Mariya Nikiforovna'ya:

– Bunun böyle olacağı belliydi, diyordu, iki takım yirmi kişi demek..! Yirmi tane içki içmeyen adam..! Değil bir taburu, alayı, tümeni, bütün cepheyi elekten geçirsen böyle yirmi adam bulamazsın!

Ama başçavuş yanılıyordu galiba. Yaşlı ev sahibesi ertesi sabah kendisine uçaksavarcılarm istasyona geldiklerini bildirdi. Mariya Nikiforovna'nın sesinden, gelen uçaksavarcılardan pek de memnun kal-

madığı anlaşılıyordu, ama başçavuş uyku sersemliğiyle bu ayrıntının farkına varamadı ve kendisini en çok kaygılandıran şeyi sordu:

– Başlarında komutanları da var mı?

– Valla ne diyeyim, Fedot Yevgrafoviç pek vara benzemiyor...

Komutanlığını yitirmekten ödü kopan başçavuş rahat bir soluk aldı:

– Tanrıya şükür! Emir-komutanın ikiye bölünmesinden daha kötü bir şey yoktur dünyada.

Ev sahibesi gizemli bir gülümsemeyle:

– İsterseniz sevinmekte pek o kadar acele etmeyin, dedi.

Fedot Yevgrafoviç filozofça bir tavırla:

– Asıl sevinci savaştan sonra duyacağız, dedi ve şapkasını başına geçirip dışarı çıktı.

Çıkmasıyla yerine mıhlanıp kalması bir oldu, evin önünde iki sıra uykulu kız duruyordu. Başçavuş henüz uyku sersemi olduğu için gözlerinin kendisini aldattığına karar vermek üzereydi ki, daha dikkatlice bakınca yanılmadığını anladı; karşısında saf halinde duran savaşçıların üzerindeki er gömleklerinde, askeri tüzüğün öngörmediği biçimde başına buyruk iki yükselti yer alıyordu... Keplerin altından ise, her renk ve biçimden lüle lüle saçlar küstahça fırlamışlar salkım saçak dökülüyorlardı.

– Başçavuş yoldaş, Müstakil Uçaksavar Taburu, Beşinci Batarya Üçüncü takımının birinci ve ikinci mangaları emir ve görüşlerinize hazırdır!

Takım komutan yardımcısı çavuş Kiryanova'nın renksiz, donuk bir sesle verdiği tekmile başçavuşun yanıtı hiç de tüzüğe uygun değildi:

– Eveet... içki içmeyen dediysek, bu kadar da dememiştik..!

Sonra bütün gün elinde balta, tahta yardı durdu, uçaksavarcı kızlar köylü kadınların evlerinde kalmaya razı olmadıkları için itfaiye ambarında kızlara ranza yaptı. Kızlar kendisine tahta taşıdılar, tutun dediği yerden tuttular ve bütün gün geveze saksağanlar gibi cırlayıp

durdular. Komutan, yüzü bir karış asık, hiç konuşmuyordu, otoritesini kaybetmekten korkuyordu besbelli.

Sonunda ranzalar bitti ve komutan kızlara ilk emrini verdi:

– İznim olmadan şuradan şuraya adım atmayacaksınız!

Kızların kızıl saçlı olanı atıldı:

– Böğürtlen bile toplayamayacak mıyız yani?

Vaskov o kızıl saçlıyı çoktan fark etmişti.

– Böğürtlenler olmadı daha!

Öteden Kiryanova'nın sesi duyuldu:

– Kuzukulağı toplamamıza izin verseydiniz bari, başçavuş yoldaş! Hep kuru gıda yiyerek olmaz ki... İki günde çöpe döneriz yoksa...

Fedot Yevgrafoviç patlayacakmışçasına gergin duran er gömleklerine kuşkuyla bir göz attıktan sonra:

– Pekâlâ, yalnız, dereden öteye geçmek yok! Derenin bu yamacında istemediğiniz kadar kuzukulağı var! dedi.

Küçük istasyonda işler yoluna girmişti, ancak işlerin yoluna girmesi komutanı pek rahata erdirmişe benzemiyordu. Uçaksavarcı kızlar ele avuca sığmaz, şamatacı şeylerdi; bu yüzden de istasyon komutanı kendini sürekli olarak kendi evinde konukluktaymış gibi hissediyordu. Yapılmaması gereken bir şeyi yapmaktan, denilmemesi gereken bir sözü demekten korkar gibiydi. Hele hele, kapı vurmadan içeri dalmayı büsbütün unutması gerekiyordu. Arada bir dalgınlıkla böyle bir şey yapacak oldu mu kapının ardından öyle tiz çığlıklar yükseliyordu ki, komutan attığı adımı geri alıp olduğu yerde kalakalıyordu. En çok korktuğu şey de, kızlardan birine kur yapıyor olmakla suçlanmak, bu konuda takılmalara, iğneli sözlere hedef olmaktı. Fedot Yevgrafoviç salt bu yüzden az önce aldığı aylığını düşürmüş de arıyormuş gibi hep gözleri yerde dolaşıyordu.

Onun, emrindeki kızlara karşı bu tutumunu gözleyen ev sahibesi:

– Bırakın surat asmayı Fedot Yevgrafoviç, dedi. Kızlar size aralarında ihtiyar diyorlar. Onun için gözlerinizi yerden kaldırın da kendilerine nasıl bakmanız gerekiyorsa öyle bakın.

Fedot Yevgrafoviç bu bahar otuz ikisini doldurmuştu, bu bakımdan da kendisine moruk denilmesine razı olamazdı. Biraz düşününce, bütün bunların, ev sahibesi kadın tarafından kendi pozisyonunu sağlamlaştırmak için alınmış önlemler olduğu sonucuna vardı, efendim, ev sahibesi Mariya Nikiforovna bir ilkyaz gecesi ne yapıp etmiş komutan yüreğinin buzlarını eritmeyi başarmıştı ve şimdi doğal olarak çetin bir savaşımla ele geçirdiği mevzileri başkalarına kaptırmak istemiyordu.

Geceleri uçaksavarcılar sekiz uçaksavar topunun sekiziyle birden tepelerinde dönüp duran Alman uçaklarına veryansın ediyorlar, gündüzleriyse bitmez tükenmez bir çamaşır işine çalıyorlardı kendilerini, itfaiye ambarının dört yanında her gün bir takım bezler, çamaşırlar kurutuluyordu. Başçavuş savaş içinde bu gibi süslemeleri yersiz bulduğu için çavuş Kiryanova'yı çağırıp düşüncesini bildirdi:

– Bu yaptığınız gizlenme kuralına aykırı.

– Ama emir var.

– Ne emri?

– Gereken emir. Bu emirde kadın askerlerin cephenin her yerinde çamaşırlarını kurutabileceklerinden söz ediliyor.

Komutan sustu; ulan şu kız kısmıyla uğraşmak ne bela iş be! Elini ver, kolunu kurtaramazsın. İlkyazdan azıcık yüz ver, ardın sıra güze kadar gülerler...

Sıcak, rüzgârsız günlerdi... Ortalıkta öyle bir sivrisinek türemişti ki, eline sinekleri kovmak için bir dal almadan şurdan şuraya adım atmak olanaksızdı. Ama elinde bir dalla dolaşmakta ne var ki? Hem bir asker için bunun hiç de ayıp bir yanı yok. Gelgelelim komutan kısa bir süre sonra her adım başında öhhö öhhö'lerle boğazını temizlemeye, gerçekten ihtiyarmış gibi öksürüp tıksırmaya başladı ki, işte bunun, bırakalım bir askeri, rastgele bir kişiye bile yakıştığını söyleyebilmek güçtü.

Her şey sıcak bir mayıs günü başladı, başçavuş hangarın köşesini dönünce gördüğü manzara karşısında donup kaldı; gözüne öylesine dolgun, öylesine diri, öylesine göz kamaştırıcı beyazlıkta kadın

bedenleri çarptı ki zavallı komutan ateşler içinde kalmışçasına yandığını duydu. Başlarında komutanları çavuş Osyanina, tüm birinci manga, devlet malı çadır bezi üzerine anadan doğma uzanmış, güneş banyosu yapıyordu. Görünüşü kurtarmak için olsun utansalar, çığlıklar atsalardı bari... Hayır, yalnızca yüzlerini çadır bezine, gömüp sözde gizlendiler. Fedot Yevgrafoviç de başkasının bostanına girmiş bir oğlan çocuğu gibi geri geri uzaklaşmak zorunda kaldı. İşte o gün bugün istasyon komutanı her köşe başında boğmacalıymış gibi öksürüp duruyordu.

Osyanina'ya zaten daha ilk gördüğünde mim koymuştu. Alabildiğine sertti, güldüğünü hiç görmemişti; yalnızca dudakları belli belirsiz titrer, gözlerinde ise hiçbir değişiklik olmazdı, ilginç kızdı doğrusu şu Osyanina; bu bakımdan Fedot Yevgrafoviç, ev sahibesinden onun hakkında bir soruşturma yapmasını istedi, kadına bu isteğini iletirken dikkatle seçtiği sözcükler kullandı, çünkü nede olsa bu pek de zevkli bir görev değildi onun için.

Ertesi gün Mariya Nikiforovna gergin bir yüzle, dişlerinin arasından:

– Dulmuş, dedi. Yani kadın... Yani kendisiyle istediğiniz gibi oynayabilirsiniz.

Komutan karşılık vermedi; karı değil mi, konuşuyor işte...! Baltayı alıp avluya çıktı; düşüneceksen eğer odun kıracaksın, insan en iyi odun kırarken düşünebilir. Düşünecek de öyle çok şey var ki... Kafasının içinde bunlara bir düzen verse hiç fena olmazdı.

Evet... İlk ve en önemli şey, hiç kuşkusuz disiplindi. Yiğidi öldür hakkını yeme; savaşçılar ne içki içiyorlar, ne de köy halkıyla o biçim yakınlıklar kuruyorlardı. Burası böyle. Ancak kendi aralarındaki ilişkilerde disiplinden söz edilemezdi; tam bir başı bozukluk geçerliydi bu alanda.

– Lüdacığım, Veracığım, Katyacığım... Canım, sizler nöbete! Katenka, güzelim, nöbetçileri değiştirme görevi de senin!

Emri gördünüz mü? Yahu askerlikte böyle emir mi verilir? Nöbet değiştirmenin, emir vermenin bir usulü yok mudur? Askeri talimatlar ne diyor bu konuda? Bunların yaptıkları askerlik değil, askercilik

oyunu. Derhal son vermek gerek buna, ama nasıl? Başçavuş bunu kızların komutanlarıyla, Kiryanova'yla konuşmayı denedi, ama Kiryanova'nın yanıtı gayet kısa oldu:

– İznimiz var komutan yoldaş. Birlik komutanının şahsen imzaladığı izin var elimizde.

Bir de insanla alay eder gibi gülmüyorlar mı! Şeytan alsın canınızı e mi!

– Kolay gelsin, Fedot Yevgrafoviç...

Komutan başını çevirip baktı; komşu kadın onun Kiryanova'yla konuşmasını izlemişti. Polina Yegorovaydı bu komşu kadının adı. Tüm köyün en edepsiz karısıydı; geçen ay tam dört kez doğum günü toplantısı düzenlemişti evinde.

– Kendini o kadar zorlamasana Fedot Yevgrafoviç... Elimizde kala kala bir tek sen kaldın... Hani, köyümüzün damızlığı gibi bir şeysin...

Bir de arsız arsız gülüyor ki... Yakasının düğmelerini de iliklememiş, fırından yeni çıkmış sıcacık iki somun gibi yayılı duruyor hazinesi.

– Çoban gibi kapı kapı dolaşacak ve her hafta bir evde kalacaksın, Fedot Yevgrafoviç. Bir hafta birimizin evinde, bir hafta birimizin evinde... Biz kanların senin hakkında verdiğimiz karar bu.

– Polina Yegorova, bunlar ne biçim laflar? Bir asker karısına yakışır mı böyle konuşmak? Yoksa o biçim karılardan mısın sen de, ha?

– Savaş herkesin günahlarını silip götürüyor be Yevgrafoviç! Askerlerin günahlarını da, asker karılarının günahlarını da...

Aldın mı cevabı! En iyisi karıların tümünün burdan tahliye edilmesi... İyi ama nasıl başaracaksın bu işi? Hani, sivil yöneticiler nerede? Karılar kendisinin emrinde değil ki... Siviller karışır onlara... Bu konuyu bir keresinde şu gürleyen binbaşıya açacak olduydu da...

İşte böyle... sorunlar yığılmış, yığılmıştı. Üstelik her birisi ayrı ve özel çözümler isteyen sorunlardı bunlar.

Ah, okumamışlık ne berbat şeymiş meğer! Okuması yazması yok değildi gerçi, hatta hesaptan da anlardı, ama yine de bütün eğitimi ancak dördüncü sınıf düzeyindeydi. Dörtten sonra okuyamamıştı,

çünkü tam bu sırada babası ormanda bir ayının hışmına uğramış ve namussuz hayvanın pençeleri altında can vermişti. Kızlar şu ayı hikâyesini öğrenecek olurlarsa dünyada dillerinden kurtulamazdı. Ama durum dile dolanmayacak gibi de değildi ki: Adam ne Birinci Dünya Savaşı'nın zehirli gazlarından, ne iç savaşın süngülerinden, ne toprak köleliği döneminin bey sopalarından ve ne de, hani kendi eceliyle derler, öyle ölmüştü... Bunca badireden geçip de ölümü bir ayının pençeleri altında bulmak olacak şey miydi? Kızlar dersen ayıyı herhalde hayvanat bahçesinden başka bir yerde görmemişlerdi...

Hey gidi Fedot Vaskov, sen tut ormanların karanlık derinliklerinden komutanlığa tırman, sonra da gel şu ağzı süt kokan kızların... Ama kızları hafife almak mümkün mü; gerçi sıra neferi hepsi de, ama bilim fen adına ne varsa yalayıp yutmuş alçaklar; yükseklik tamburası, kayma açısı, nişan hattı falan filan... Hemen hepsi dokuzuncu sınıfa kadar okumuşlar, konuşmalarından belli bu. Dokuzdan dört çıkar, ne kalır geriye? Beş... Kızlardan bu kadar gerideydi işte!

Kafasının içini dolduran düşünceler bu türden tatsız şeyler olduğu için Vaskov odun kırarken baltayı büyük bir hınçla savuruyordu, iyi ama bu durumun suçlusu kim, kimi suçlayacaksın? Babasını paldır küldür çiğneyip geçen şu yol yordam bilmez ayıyı mı?

Şaşılacak şey; bu olaya dek kendini bayağı şanslı bir adam gibi görürdü. Tabi her zaman yirmi bir tutturduğu anlamında bir şanslılık değildi bu, ama yine de yaşamının yakınılacak bir yaşam olmadığını söyleyebilirdi. Evet, gerçi dördüncü sınıfı bile bitirememişti, ama ordu okulunu başarıyla bitirmiş ve on yılda başçavuş olmayı başarmıştı. Yaşamının bu yönü başarılıydı. Ama bir başka yönden kaderi kendisini tuzağa düşürmeyi başarmış, hatta bir ara üzerine çevrilmiş pek çok namlunun tek hedefi haline gelmişti. Ama Fedot Yevgrafoviç buna da dayanmıştı. Evet, her şeye karşın sımsıkı ayakta kalabilmeyi başarmıştı...

Fin savaşı ön günlerinde garnizon hastanesinden bir hemşireyle evlenmişti. Hemşire de hemşireydi hani; içki, şarkı ve danstan başka bir şey düşünmeyen ateşli mi ateşli bir kadın... Gelgelelim kadının bir çocuk doğuracağı tuttu; bir oğlancık. Adını İgor koydular; İgor

Fedotiç Vaskov cephenin yolunu tuttu. Savaştan iki madalya kazanmış olarak döndüğünde kaderin ilk tuzağı da kendisini bekliyordu: Kendisi cephede yan beline kadar karların içinde boğuşurken, ateşli karısı alay veterineriyle işi pişirmiş ve sevgilisiyle birlikte güneyde bir yerlere gitmişti. Fedot Yevgrafiç hemen kadından boşandı, oğlunu mahkeme eliyle kendine aldı ve köye, annesinin yanına gönderdi. Bir yıl sonra ise oğlunun ölüm haberini aldı. O gün bugün Vaskov'un yalnızca üç kez ve üç kişiye gülümsediği görülmüştü: Kendisine madalya takan generale, bir; omuzundaki şarapnel parçasını çıkaran operatöre, iki ve insan halinden çok iyi anladığı için şimdiki ev sahibesi Mariya Nikiforovna'ya, üç.

Şimdiki yerini de işte bu şarapnel parçasına borçluydu. Hangarda bir iki parça eşyası vardı; ancak hangar için bir nöbetçi ayrılmamıştı; ara istasyonunun komutanı olması dolayısıyla oranın gözetimi de kendisine verilmişti. Günde üç kez hangarın çevresini dolaşır, kilitleri kontrol eder ve kendisinin hazırladığı nöbet defterine hep aynı notu düşerdi: "Nöbet mahalli kontrol edildi. Vukuat yok." Bir de kontrol saati tabi.

Ordudaki görevini çalkantısız, sakin bir hava içinde sürdürüyordu başçavuş. Daha doğrusu şimdiye kadar böyleydi bu. Şimdiyse...

Fedot Yevgrafoviç derin bir iç çekti.

2

Bütün savaş öncesi olaylar içinde Rita Muştakova'nm en iyi hatırladığı olay, bir okul gecesiydi; akşam, kahraman sınır muhafızlarını ağırlamışlardı okullarında. Ne Karatsupa vardı bu toplantıda, ne de köpeğin adı İndustu, ama Rita o akşamı öyle canlı hatırlıyordu ki, sanki her şey az önce olup bitmişti ve yanı başında yürümekte olan sıkılgan teğmen Osyanin'in çizmelerinin o küçük sınır ilçesinin tahta kaldırımları üzerinde çıkardığı tekdüze ses sanki hâlâ kulaklarındaydı. Teğmenin sınır muhafızı olarak gösterdiği bir kahramanlık da

yoktu, bir rastlantı sonucu olarak bulunuyordu konuk edilen grup arasında ve müthiş sıkılıyor, utanıyordu.

Rita'nın da utangaç olmadığı söylenemezdi; ne çıkıp sahneden konukları selamlamış, ne de amatör toplulukların gösterilerine katılmıştı; salonda öylece oturuyor ve otuz yaşın altındaki bir konukla karşılaşmak ve konuşmaya ilk başlayan olmaktansa, yedi kat yerin dibine geçmeye razı olacağını düşünüyordu. Salonda teğmen Osyanin'le yanyana oturmaları tümüyle bir rastlantıydı. Birbirlerine dokunma korkusuyla ikisi de koltuklarında kımıldamadan oturuyorlar, gözlerini kırpmadan karşılarına, sahneye bakıyorlardı. Sonra gecenin eğlenceli oyunlar faslı başladı ve onların bu oyunlarda da birlikte olmaları gerekti. Sonra kimin hangi numarayı yapacağını belirlemek için yapılan ad çekiminde onlara dans etmek çıktı ve birlikte vals yaptılar. Sonra bir pencerenin önünde yan yana ayakta durdular. Sonra... Evet, en sonra da teğmen Rita'yı evine kadar geçirmeyi önerdi ve...

Rita burada müthiş bir kurnazlık yaptı; en uzun, en dolambaçlı yolu tarif etti teğmene. Teğmen hiç konuşmuyor, durmadan sigara içiyordu; her sigara yakışında da kendisinden izin istiyordu. Teğmenin sıkılganlığı Rita'nın yüreğinin vuruşlarını artırdıkça artırıyordu.

Ayrılırken bile birbirlerine dokunmadılar; ne el sıkışma, ne de başka bir şey; yalnızca başlarını eğdiler, o kadar. Teğmen sınırdaki karakoluna döndü ve her cumartesi Rita'ya kısa mektuplar yazmaya başladı. Rita'ysa her pazar günü, onun pusulayı andırır kısa mektuplarına uzun yanıtlar veriyordu. Yaza kadar böyle sürdü bu. Haziranda teğmen Rita'nın küçük ilçesine geldi; sınırda durum karışıktı, bu yüzden başkaca izin alabilmesi olanaksızdı, dolayısıyla hemen nikâh dairesine gitmeleri gerekiyordu.

Rita hiç şaşırmadı. Ancak, nikâh dairesi demek bürokrasi demekti, üstelik Rita'nın on sekizini doldurmasına daha beş buçuk ay vardı. Bununla birlikte önce ilçedeki askeri birliğin komutanına, oradan da Rita'nın annesine babasına gittiler ve muratlarına erdiler.

Böylece Rita sınıfındaki kızlar arasında ilk evleneni oldu. Üstelik sıradan biriyle de değil; bir kızılordu subayıyla, hem de sınır muha-

fızı olan bir kızılordu subayıyla. Dünyada Rita'dan daha mutlu bir kız olabilir miydi?

Sınır muhafaza birliğine vardıklarında Rita'yı hemen buranın kadınlar sovyetine seçtiler ve etkinlikte bulunan ne kadar kol varsa hepsine üye yaptılar. Böylece Rita yara sarmayı, ateş etmeyi, ata binmeyi, el bombası atmayı ve gazlardan korunmayı öğrendi. Bir yıl sonra adını Albert (Alik) koydukları bir oğlan doğurdu, bir yıl daha sonra ise savaş başladı.

Savaşın başladığı gün, paniğe kapılmayan, ne yapacağını şaşırmayan çok az insandan biriydi Rita. O genelde de sağduyusunu yitirmeyen, şu sakin denilen insanlardandı, ama o sıralar onun soğukkanlılığını herkes, daha Mayıstan oğlu Alik'i annesinin babasının yanına göndermiş olmasına bağladı; yani kendini rahatça başkalarının çocuklarım kurtarma işine verebilirdi.

Sınır karakolu tam on yedi gün dayandı. Gece gündüz uzaktan gelen top seslerini dinliyordu Rita. Top sesleri demek, karakolun hâlâ yaşıyor olması demekti, karakolun yaşaması ise kocasının da sağ olması ve geriden asıl ordu birliklerinin yardımı gelene dek, karakolun düşmemesi umudu demekti. Hele bir yardım gelsindi, düşmanın saldırısına karşı saldırıya geçerlerdi. O günlerde karakolda herkesin çok sevdiği bir şarkı vardı: "Gece, sınır karanlıklar içinde. Ama geçemez düşman bu yana. Çiğneyemez topraklarımızı, iğrenç ayaklarıyla..." Ama günler geçiyor, yardım bir türlü gelmiyordu. On yedinci gün artık sınır karakolundan sesler duyulmaz oldu.

Rita'yı cephe gerisine göndermek istediler, ama o savaşmak istediğini söyledi. Onu kovuyorlar, yük trenlerinin yolcu taşınan vagonlarına kapatıyorlar, ama sınır karakol komutan yardımcısı üsteğmen Osyanin'in inatçı karısı, ne yapıp edip müstahkem mevki karargâhına dönmenin bir yolunu buluyordu. Sonunda kendisini hasta bakıcı olarak orduya almak zorunda kaldılar, altı ay kadar sonra da uçaksavarcı olması için ordu uçaksavar topçu okuluna gönderdiler.

Üsteğmen Osyanin ise, savaşın ikinci günü sabah erken saatlerde girişilen karşı saldırı sırasında öldü. Rita kocasının ölümünü ancak

Temmuz'da öğrenebildi. Düşman eline geçen sınır karakolundan tek bir kişi kurtulabilmişti, bir çavuş. Rita'ya kocasının şehit düştüğünü o söyledi.

Şehit sınır muhafızının gülmeyi unutmuş dul eşine komutanlık büyük değer veriyordu; hemen her yönergede onun adı geçiyor, başkalarına örnek olarak gösteriliyordu. Bu bakımdan Rita'nın, okulu bitirince kocasının göğüs göğüse bir süngü çarpışmasında şehit olduğu sınır karakolu dolaylarında görevlendirilme isteğini geri çeviremediler. Cephe, eski sınır karakolundan biraz daha gerilere kaymış bulunuyordu. Şimdiki cephe, eski sınır karakoluyla, 9/B sınıfı öğrencisi Rita'nın teğmen Osyanin'le tanıştığı küçük ilçenin arasında bir yerlerdeydi; buradaki küçük göllerin çevrelerinde, orman içlerinde, yeraltı mevzilerinde tutunmaya çalışıyorlardı.

Ama Rita artık hoşnuttu. Çünkü istediğini elde etmişti. Hatta kocasının ölümü bile belleğinin derinliklerine uzaklaşmış bir acıydı artık. İşi başından aşkındı; pek çok görevi vardı, içinde bir nefretin gövermesi için gerçek ve nesnel nedenlere sahipti. Böylece Rita yavaş yavaş nefret etmeyi öğrendi. Ama müthiş bir nefretti bu, amansız bir nefretti. Daha bir tek düşman uçağı düşürebilmiş değildi, —en büyük, en içrek arzusuydu bu onun.— ama düşmanın bir gözetleme balonunu vurmayı başarmıştı. Balon isabet alır almaz yanmaya, büzülüp buruşmaya başladı; balonu yöneten Alman kendini sepetten aşağı bıraktı ve taş gibi yere düştü.

Öteki uçaksavara kızlar bağırıyorlardı:

– Ateş, Rita Adamı da vur Ateş!

Ama Rita silahın dürbününün çapraz çizgilerinin oluşturduğu nişan noktasıyla düşen hedefi izliyor ve bekliyordu... Tam Alman yere az bir mesafe kala paraşütünü açmayı başarınca, tetiğe asıldı. Dört namludan birden çıkan mermiler aşağı doğru süzülmekte olan kara gölgeyi paramparça etti. Uçaksavarcı kızlar sevinç çığlıkları atarak Rita'yı kucaklamaya, öpmeye başladılar Rita'nınsa yüzünde yalnızca donuk bir gülümseme vardı. Ve o gece sabaha kadar titredi durdu.

Gece boyunca kendisine çay taşıyan takım komutan yardımcısı Kiryanova bir yandan da ona yatıştırıcı şeyler söylüyordu:

– Geçecek, Ritacığım, üzülme... Ben ilk Almanı öldürdüğümde yüreğim duracak sanmıştım... Tam bir ay rüyalarıma girdi köpek!

Kiryanova yaman kızdı. Daha Fin savaşında, sırtında ilk yardım çantasıyla cephenin en uç noktalarında yer almış, birkaç kilometre gerilere yaralı taşımıştı. Bu yüzden kazandığı bir de madalyası vardı. Rita da ona çok değer verirdi, ama yine de aralarında öyle derin bir yakınlık kurulamamıştı.

Aslında Rita yalnızca Kiryanova'ya karşı değil, herkese karşı böyleydi; uzak duruyordu insanlardan; birliğindeki kızların hemen hepsi komsomoldu. Genç olmaları değildi Rita'yı onlardan uzak tutan. Hayır. Gençlik ayrı şeydi, olgunlaşmak ayrı şey. Akılları bir karış havadaydı bunların; toydu hepsi. Ne aşkı, ne analığı, ne acıyı, ne sevinci tatmışlardı. Akılları fikirleri teğmenlerde, öpücüklerdeydi. Rita'nınsa bu sıralar en katlanamadığı şeylerdi bunlar.

Nöbetlerinde kızların bu tür aşk ve öpücük itiraflarına dalarak uyumadıklarını gördü mü:

– Uyusanıza! diye bağırdı. Bir daha bu zırvalardan söz ettiğinizi duyarsam, hepinize sabaha kadar nöbet tuttururum!

Kiryanova yattığı yerden tembel tembel sitem ederdi Rita'ya:

– Aşk olsun, Rita! Bırak diledikleri gibi gevezelik etsin çocuklar, ne kızıyorsun! Dinlemesi eğlenceli bile oluyor!

– Sevsinler, aşık olsunlar, buna bir diyeceğim yok... Ama böyle yalanmalar, köşe başlarında öpüşmeler... Benim anlamadığım bu!

– Şunun bir örneğini göstersen de biz anlasak senin anladığın şeyi!

Kiryanova'nın gülümseyerek söylediği bu sözü üzerine Rita hemen susardı. Aklının köşesinden bile geçemezdi böyle bir şey, onun için erkek yoktu artık. Evet, olmuştu bir erkeği, ama safları seyrekleşmiş sınır birliğini süngü hücumuna kaldırmış ve savaşın daha ikinci şafağında şehit olmuştu bu erkek. Rita için artık bu konu kapanmıştı.

Nisan sonlarında Almanlar az kalsın canlarına okuyacaklardı: "Messer-Schimidt"ler tam iki saat tepelerinden ateş yağdırmıştı. Almanlar güneşi arkalarına alarak saldırıyorlar, dörtlü makinalı yuvaları üzerine pike dalışları yapıyorlar, uçaksavarcılara göz açtırmıyorlardı. Saldırı sırasında cephanecilerden birini öldürmüşlerdi; kalkık burunlu, şişman, çirkince bir kızdı bu; durmadan ağzmda bir şeyler çiğnerdi. Saldırıda iki kız da hafif yaralanmıştı. Cephaneci kızın cenaze törenine birliğin siyasi komiseri de geldi. Bütün kızlar hüngür hüngür ağladılar. Havaya saygı atışı yapıldı. Derken komiser Rita'yı bir köşeye çekerek:

– Bir kişi eksildiniz, bu boşluğun doldurulması gerek, dedi.

Rita susuyordu.

– Esaslı bir takımınız var Margarita Stepanovna. Aslında, sizin de bildiğiniz gibi, kadınlar cephede, nasıl diyeyim, bütün ilgilerin odak noktası oluyor, öte yandan, erkek bazan dayanamıyorlar ve...

Rita hep susuyordu. Komiserse olduğu yerde ayak değiştiriyor, sigarasından üst üste nefesler çekiyordu. Sonunda boğuk bir sesle:

– Örneğin, dedi, birlik komutanlarından biri... Üstelik evliymiş de kendisi... Kadın askerlerden biriyle yakın arkadaş olmuş. Askeri Konsey durumu öğrenince hemen albayı geri aldı. Bana da kızı bir başka birliğe yerleştirmemi emrettiler, sizinki gibi, şöyle iyi bir birliğe...

– Pekâlâ, dedi Rita.

Ertesi gün, birliklerine katılmak üzere gelen kızı görünce hayranlıktan bakakaldı; uzun boylu, sarışın, bembeyaz tenli bir kızdı bu. Yemyeşil, iri gözlerinde çocuksu bakışlar...

– Savaşçı Yevgenya Komelkova emrinizdedir komutanım!

O gün banyo günüydü. Yıkanma sıraları geldiğinde kızlar yeni gelen arkadaşlarına bir mucizeye bakar gibi bakıyorlardı:

– Jenka, sen yoksa deniz kızı mısın?

– Jenka, derin saydam mı ne?

– Jenka, senin heykelini yapmalı!

Ah, Jenka, müzeye koymalı seni! Kocaman bir cam fanusun altına, siyah kadifelerin üzerine...

Kiryanova da iç çekerek:

– Zavallı kızcağız, böyle bir yaratığı şu üniformaların içine tıkmak olacak şey mi? Kahrolası geliyor insanın! dedi.

Rita, Kiryanova'nın sözlerini düzeltmeye çalışarak:

– Güzel kız, dedi. Ama güzeller mutlu olamıyor nedense.

Kiryanova gülümsedi:

– Kendine mi yoksa bu sözün?

Rita yine sustu, hayır, olmuyordu bir türlü. Takım komutan yardımcısı Kiryanova'yla bir türlü barışamıyordu yıldızları.

Ama bak Jenka'yla olmuştu; hemen yaklaşmışlardı birbirlerine. Üstelik de, hazırlıksız, kendiliğinden oluvermişti her şey; Rita bugün Jenya'ya bütün hayatını anlatıvermişti. Bunu yapmaktan amacı kısmen ona davranışlarını onaylamadığını sezdirmek, kısmen de kendi hayatını örnek göstererek övünmekti. Jenka yanıt olarak ne sızlandı, ne de ona acıdığını söyledi. Kısaca:

– Demek özel bir hesabın var Almanlarla, dedi.

Bunu öyle bir tonla söylemişti ki, Rita şu albay hikâyesini bütün ayrıntılarıyla bilmesine karşın, yine de sormadan edemedi:

– Senin de mi var yoksa?

– Ben artık yapayalnızım. Annemi, kız kardeşimi, küçücük erkek kardeşimi... hepsini mitralyözle taradılar.

– Açık ateş altına mı düştüler.

– Ne açık, ateşi! Kurşuna dizdiler! Hangi seviyeden olursa olsun, herhangi askeri birliğe komuta eden subayların ailelerinden kimi ele geçirdilerse, kurşuna dizdiler. Tam karşımızda oturan bir Estonyalı kadın beni evine gizledi ve ben gizlendiğim yerden her şeyi, ama her şeyi gördüm. Kız kardeşim en son yıkıldı... ölmemekte direniyor, diyerek üzerine bütün kurşunları boşalttılar...

Rita fısıldar gibi:

– Peki, Jenya, dedi, nasıl oldu da bu albayla... Yani, bütün bunların üzerine nasıl yapabildin...?

Jenka gür, sarı saçlarını kavgaya hazırlanırcasına, savurarak:

– Basbayağı yapabildim, dedi. Ne olmuş?.. Yoksa ahlak dersi mi vereceksin?

Jenka'nm başından geçenler, Rita'nm ele karışmaz, içine kapanık yaşamının üzerine bir çizgi çekti sanki. Ve tuhaf şey! Rita'yı kaplayan buzlar erimeye başladı; silkindi sanki Rita, eski katılığının yerini belirli bir yumuşaklık almaya başladı. Hatta arada bir güldüğü bile görülüyordu. Artık kızlar şarkı söylerken o da katılıyordu. Yalnız Jenka'yla baş başayken yine kendisi oluyordu.

Başından geçen tüm kahredici olaylara karşın Komelkova neşeli, sokulgan, hatta çocukça haşarılıklar yapmaktan geri durmayan bir kızdı. Bazan kızları eğlendirmek için teğmenin birini parmağına dolar, adamcağızı anasından doğduğuna pişman ederdi, bazan arkadaşlarının toplu el çırpışları altında tüm kurallarıyla dört dörtlük bir çingene dansı yapar, bazan da kızların soluklarını tutarak dinledikleri birbirinden ilginç öyküler anlatırdı.

Kiryanova iç çekerek:

– Sahne için yaratılmışsın anam sen, derdi. Buralarda telef olup gidecek karı değilsin!

Rita'nın titizlikle koruduğu yalnızlığı böylece sona erdi; Jenka'nın hayatına girmesiyle birlikte, içe kapanıklığı ve yalnızlığıyla ilgili olarak koyduğu bütün katı kurallar altüst oldu.

Takımlarında kendine bakmaz, üstü başı dökülen bir kız vardı; Galya Çetvertak. "Çeyrek porsiyon" Galka derlerdi ona. Sıska, sivri burunlu, göğsü oğlan çocuklarınınki gibi dümdüz bir kızdı bu. Kepinin altında kenevir örgüsüne benzeyen iki çirkin saç örgüsü sarkardı. Jenka bir gün Galka'yı hamama soktu ve kendisini esaslı bir şekilde elden geçirdi; saçlarını değişik bir modelle başında topladı, üniformasının orasını burasım düzeltip üzerine yakıştırdı... Ve Galka çiçek gibi açtı! Gözleri birden parlayıverdi, yüzüne aydınlık bir gülümseme yerleşti, ineğer memecikleri de varmış, iki mantar gibi bitiverdi.

Galka artık Jenka'dan ayrılmaz olmuştu. Jenka nereye, Galka oraya. Durum böyle olunca da, birbirinden ayrılmayan bir üçlü oluştu; Rita, Jenka ve Galka.

Ön hattan alınacaklarına ilişkin haberi uçaksavara kızlar düşmanca karşıladılar. Yalnız Rita hiçbir şey söylemedi, hemen karargâha koşup bölge haritasına bir göz attıktan sonra:

– Benim mangamı gönderin, dedi.

Kızları Rita'nın bu kararı çok şaşırttı, hatta Jenka isyan edecek oldu, ama ertesi sabah nedense birden değişti ve Rita'nın karan yönünde propaganda yapmaya başladı. Hiç kimse ondaki bu değişmenin nedenini anlayamadı, ama yine de kimse bir şey söylemedi; demek böyle gerekiyor, diye düşündü herkes. Kızlar Jenka'ya inanıyorlardı. Böylece bütün bağırış çağırış kesildi, hemen hazırlıklara giriştiler. Ara istasyona gelir gelmez de Rita, Jenka ve Galka çaylarını şekersiz içmeye başladılar.

Üç gece sonra Rita ara istasyondan kayboldu. İtfaiye ambarından usulca dışarı süzüldü, gölgesi ara istasyonun uyuklayan barakalarını yaladı ve sabah çiğleriyle ıslak kızılağaç koruluğunda, erimiş gibi ortadan kayboldu. Issız orman yolunu geçtikten sonra şoseye çıktı ve gelen ilk kamyonu durdurdu.

– Hayrola güzeller güzeli? Ne tarafa?

Araç komutanı bıyıklı bir çavuştu. Geceleri kamyonlar cephe gerisine gidip birliklerin ikmalini yapıyorlardı. Bu araçlarda görevlendirilenlerin de askeri yönetmelik ve tüzüklerle hiç ilgileri yoktu sanki.

– Şehire kadar atabilir misiniz beni?

Kamyonun kasasından eller uzanmıştı bile. Rita bir ayağını tekere basıp kendini bir anda kasanın içine çekiverdi. İçerdekiler kendisini bir brandanın üzerine oturtup, omuzlarına da bir kaput attılar.

– Şehir burdan bir saat çeker bacım, istersen uyu biraz.

Sabah erkenden ara istasyonda görevi başındaydı Rita.

– Lida, Raya, nöbete!

Gerçi kimse gözüyle bir şey görmüş değildi, ama Kiryanova'nın her şeyden haberi vardı sanki; besbelli birileri haber ulaştırıyordu kendisine. Ama o da bir şey söylemedi, yalnızca gülümseyip, kendi kendine "Besbelli şehirden birini bulmuş bizim mağrur dilber... Aman iyi iyi... Belki böylece buzları erir..." diye düşündü.

Tabi Vaskov'a tek kelime bir şey söylenmedi. Aslında kızlardan hiçbiri Vaskov'dan çekinmezdi; hele Rita hiç takmazdı başçavuşu: Ara istasyonda dolanıp duran yosun tutmuş bir ağaç! Bütün bildiği üç-beş sözcük, onların da çoğu askeri tüzüklerden. Adamın böylesini kim ciddiye alır?

Böyle olmakla birlikte, ast-üst ilişkilerini gözardı etmek olmaz, hele orduda! Bu bakımdan Rita'nın gece gezilerini Jenka ve "Çeyrek porsiyon" Galka'dan başkasının bilmemesi gerek.

Rita'yla birlikte şehire tuzlu bisküvi, şeker, haşlanmış buğday özü, hatta bazan teneke kutular içinde konserve etler de sefere çıkıyordu. Yakalanmamanın verdiği şımarıklıkla Rita seferlerini haftada iki-üçe çıkarmıştı. Yüzü yanmış, süzülmüştü. Jenka ikide bir kulağına eğilip ters ters fısıldıyordu:

– Bana bak, sen iyice şımardın! Eğer bir devriye koluna rastlarsan, ya da şehirdeki komutanlardan biri seferlerinle ilgilenmeye başlarsa, yandığının resmidir!

– Uzatma, Jenka! Ne kadar şanslı olduğumu görmüyor musun?

Gözleri mutluluktan pırıl pırıldı; hiç böyle biriyle ciddi şeyler konuşulur mu? Jenka canı sıkkın sıkkın:

Sen bilirsin! Başına bir şey gelmesin diye söylüyorum, diyordu.

Gezilerinden Kiryanova'nın haberi olduğunu Rita hemen anladı, onun bazı sözlerinden ve alaycı gülümsemelerinden. Bu gülümsemeler içini dağlıyordu Ritacığın. Kiryanova, "Ne o mağrur dilber, şehit üsteğmenini çabuk unutmuşa benziyorsun?" der gibiydi sanki. Bir gün Rita'nın kan beynine sıçradı, tam Kiryanova'ya dersini verecekti ki, Jenka kendisine engel oldu; aralarına girip Rita'yı bir köşeye çekti:

– Boş ver Rita, istediğini düşünsün!

Rita birden kendine geldi, haklıydı Jenka, isteyen istediğini düşünsün, yeter ki engel olmasınlardı kendisine, Vaskov'a söylemesinlerdi. Vaskov'un bir haberi olacak olursa, yandığının resmiydi; dırdırıyla adamın canını çıkarır, beynini kemirirdi. Daha geçenlerde yaşanmış bir örneği vardı bunun; başçavuş birinci mangadan iki kızı derenin öbür yanında yakalamıştı; öğle yemeğinden akşam yemeğine kadar tam dört saat kızlara tüzük, yönetmelik, ahlâk, moral üzerine nutuk çekmiş, ikisinde de hal bırakmamıştı. Kızcağızlar öyle perişan oldular ki, sonunda, derenin öbür yanı şurada dursun, avludan dışarı adım atmaya tövbe ettiler.

Ama Kiryanova şimdilik susuyor ve Vaskov'a bir şey söylemiyordu.

Beyaz geceler hüküm sürüyordu; rüzgarsız, sakin, Akşam güneşin batmasından şafak vaktine dek süren bu uzun alacakaranlıkta, tazecik otların baygın kokusu kaplardı havayı ve uçaksavarcı kızlar itfaiye ambarının önünde horozların ikinci ötüşüne dek şarkılar söylerlerdi. Rita artık yalnızca Vaskov'dan gizliyordu gece gezilerini. Her iki üç gecede bir akşam yemeğinden hemen sonra ortadan kayboluyor, kalk borusundan önce de yerine dönüyordu.

Rita'nın en sevdiği de bu dönüş saatleriydi. Devriye koluna rastlamak tehlikesinin artık geride kaldığı saatlerdi bunlar. Birbirine bağladığı botlarını omuzundan aşıran Rita, otlar üzerindeki taze çiğlerin ayaklarını dondurmasına aldırmadan yalın ayak yürürdü orman içinde. Islak otlar üzerinde yürümek, oğluyla görüşmesini, annesinin yakınmalarını anımsamak, onları yeniden göreceği bir sonraki buluşmayı düşlemek mutlu ederdi Rita'yı. Bu bir sonraki görüşmeyi kimsenin iznine başvurmadan (ya da hemen hemen başvurmadan), yalnızca kendisinin planlayacağını bilmek sonsuz mutlu ederdi Rita'yı.

Ama savaş vardı; insanların yaşamlarıyla dilediğince oynayan insanların yazgılarını en inanılmaz ve anlaşılmaz bir biçimde birbirine bağlayan savaş... Ve şu sakin 171. ara istasyonun komutanını aldatan onbaşı Margarita Osyanina'nın imparatorluk SD servisinin "KOMUTANLIĞINA ÖZEL" başlıklı C219/702 No'lu emrinin imzalandığından ve emrin uygulanmasına başlandığından hiç haberi yoktu ve olamazdı da...

3

Şafaklarsa burada sakin mi sakindi.

Rita yalın ayak yürüyor, omuzuna attığı botları yürüyüşüne uygun olarak hafif hafif sallanıyordu. Bataklıktan yükselen yoğun sis ayaklarını donduruyor, üzerindeki üniformayı ıslatıyordu; ama Rita'nın bunlara aldırdığı yoktu; hatta keyifliydi bile; istasyona varmadan, yerini artık ezbere bildiği kütük üzerine oturarak ayaklarına kuru çoraplar geçireceğini, botlarını giyeceğini düşünüyor, içi ısınıyordu. Ama bu kez biraz acelesi vardı; çünkü gece şosede bir kamyon bulabilmek için epey zaman yitirmişti. Başçavuş Vaskov dersen daha horozlar ötmeden kalkar, etrafı dolaşıp ambarın kilitlerini yoklardı. Rita'nın kütüğü de tam ambarın karşısına düşüyordu; tahta perdelerin iki adım bu yanında, çalıların arasındaydı.

Kütüğe ulaşmasına iki dönemeç kalmıştı, sonra kızılağaç koruluğu, sonra da istasyon... Rita tam birinci dönemeci dönmüştü ki, birden olduğu yerde donakaldı; yolun ortasında bir adam duruyordu.

Adamın arkası dönüktü, üzerinde harmaniyeye benzer alacalı bir pelerin vardı ve pelerinin kapüşonu sırtında bir kambur gibi kabarıyordu. Sağ elinde, kayışlarla sımsıkı bağlanmış uzunca bir paket tutuyordu. Göğsünde de bir otomatik asılıydı.

Rita yana doğru bir adım atıp, hemen oracıktaki çalının ardına gizlendi; eğilirken çalıyı titrettiği için üzerine çiğ damlacıkları döküldü, ama Rita bunun farkına varmadı bile. Soluğunu kesmiş, çalının henüz seyrek olan yaprakları arasından, sanki bir düşteymiş gibi kımıltısızca dikilip duran ve gideceği yolu kapatan yabancı adama bakıyordu.

Derken ormandan bir adam daha çıktı. Onun da göğsünde bir otomatik asılıydı ve elinde o acayip paketten vardı. İkisi de hiç konuşmadan Rita'nın hemen önünden geçtiler. Ayaklarında uzun botlar vardı; çiğlerle ıslak otlar üzerinde hiç ses çıkarmamaya dikkat ederek yürüyorlardı.

Rita bağırmamak için yumruğunu ağzına soktu ve olanca gücüyle ısırdı. Bağırma sakın Rita! Kımıldama!

Paniğe kapılıp çılgın gibi koşmaya kalkışma! İki yabancı hemen önünden geçip gittiler; hatta bu yanda olanın kolu hafifçe Rita'nın ardına gizlendiği çalıya dokundu. Hiç konuşmadan, en ufak bir ses çıkarmadan, iki gölge gibi yürüyüp gitti adamlar ve az sonra gözden kayboldular.

Rita durup bekledi, hiç kimse yok. Usulca çalının ardından çıktı, yolun öbür yanına geçti, sinip etrafı dinledi.

Sessizlik.

Sonra çılgın gibi koşmaya başladı, soluğu kesiliyor, omuzuna attığı botları bir sırtını, bir göğsünü dövüyordu, ama Rita'nın aldırdığı yoktu. Gizlenmeye falan çalışmadan, doğruca köy sokağından koştu, başçavuşun evinin önüne gelince soluk soluğa kapıyı yumruklamaya başladı:

– Komutan yoldaş! Başçavuş yoldaş!

Sağır kapı sonunda açıldı. Vaskov, üzerinde bir külot pantolon ve iç gömleği, çıplak ayaklarında terlikler, eşikte durmuş, uykulu uykulu gözlerini ovuşturuyordu.

– Ne var?

– Almanlar... Ormanda!..

– Ya..! Fedot Yevgrafoviç Rita'nın doğru söyleyip söylemediğini anlamak ister gibi gözlerini kıstı; sakın dalga geçiyor olmasındı bu deli kızlar kendisiyle? Nereden biliyorsun?

– Gözümle gördüm. İki kişilerdi. Otomatikleri vardı. Araziye uygun alacalı yağmurluklar giymişlerdi.

Yok, yalan değil galiba. Gözleri ürkmüş gibi.

– Bekle biraz.

Başçavuş yıldırım gibi içeri daldı. Çabuk çabuk çizmelerini giydi, sırtına gömleğini geçirdi... Yangından mal kurtarır gibiydi. Üzerinde bir tek gecelikle yatakta oturmakta olan ev sahibi kadın, şaşkınlıktan ağzı yan açık onu izliyordu.

– Ne olmuş Fedot Yevgrafoviç?

– Bir şey yok. Sizi ilgilendirir bir şey değil.

Dışarı fırladı. Üzerine tabanca asılı palaskasını yolda bağlıyordu. Rita, botları hâlâ omuzlarında, olduğu yerde bekliyordu. Başçavuşun gözleri ister istemez Rita'nın ayaklarına takıldı. Islak ve kızarmıştı ayakları. Başparmağına da geçen yıldan kalma bir kuru yaprak takılmıştı. Anlaşılan yalın ayak ormanda yürümüş... Botlarını omuza atıp... Şu işe bak, demek şimdi böyle savaşılıyor!

– Silah başına! Savaş alarmı! Kiryanova yanıma gelsin! Hadi, marş!

Ayrı ayrı yönlere doğru atıldılar; Rita itfaiye ambarına, başçavuş demiryolu kulübesine, telefona... Hatlarda bir arıza olmasaydı bari!

– "Çam ağacı"! "Çam ağacı"! Hay senin gibi çam ağacının e mi!.. Ya uyuyorlar, ya da hatlar kesik! "Çam ağacı"! "Çam ağacı"!

– "Çam ağacı" dinlemede.

– On yedi konuşuyor. Üç'ü bağla. Acele! Çok acele! Olağanüstü durum

Anırma, bağlıyoruz... Olağanüstü durummuş...

Kulaklıkta uzun uzun bir takım ıslıklar, hırıltılar duyuldu, sonra uzak bir ses:

– Sen misin Vaskov? diye sordu. Ne oldu, ne var?

– Benim, yoldaş Üç. Ormanda, istasyon çevresinde Almanlar var. Bugün iki kişi olarak görüldüler.

– Gören kim?

– Onbaşı Osyanina...

Kiryanova girdi içeri. Başında kep falan hak getire... Sanki bir gece eğlentisinde karşılaşmışlar gibi başını şöyle bir salladı.

– Alarm verdim, yoldaş Üç! Ormanı taramayı düşünüyorum...

– Dur bakalım, Vaskov! Hemen taramaya girişme! Burda biraz düşünmek gerek: Orayı öylece apaçık bırakırsa kimse bize aferin demez. Sen şu Almanları biraz tarif etsene bana... Görünüşleri nasıldı?

– Üzerlerinde araziye uygun alacalı pelerinler ve otomatikleri varmış. Sanırım istihbarat ve keşif için...

– Ne istihbaratı be Vaskov? Senin orada istihbaratı yapılacak ne var? Ev sahibi kadınla nasıl koyun koyuna yattığını merak ediyor değil herhalde Almanlar?

Gördün mü? Gene Vaskov suçlu! Her zaman Vaskov suçludur zaten! Kabak her zaman Vaskov'un başına patlar.

– Ne susuyorsun Vaskov? Bir şey mi düşünüyorsun?

– Herifleri yakalamak gerek diye düşünüyorum, yoldaş üç! Daha fazla uzaklaşmadan...

– Doğru düşünüyorsun, Vaskov! Takımından beş kişi al ve izleri kaybolmadan heriflerin peşine düş! Kiryanova orada mı?

– Burda, yoldaş...

– Telefonu ona ver.

Kiryanova çok kısa konuştu, iki kez "Başüstüne" dedi, beş kez de başım sallayarak evet dedi, sonra "çam ağacı"na konuşmanın bittiğini bildirdi ve ahizeyi yerine astı.

– Emrinize beş kişi vermem emredildi, başçavuş yoldaş!

Aralarında Almanları gören kız da olsun.

– Osyanina en kıdemlileri olacak.

– Pekâlâ! Hazır et hepsini!

– Hazırlar, başçavuş yoldaş!

Demek hazır olmak bu ha! Birinin saçları yele gibi tâ beline inmiş! Birinin saçlarında kâğıt parçacıkları! Savaşçılara gel! Orman tarayıp da, Alman yakalayacağım ben bunlarla ha! Hem de otomatikli Alman... Bunların elindeyse 1891 modelini takliden imal 930 model memleket malı piştovlar... Hey yavrum hey!

– Rahat! Hazır ol!

– Jenya, Galya, Liza...

Başçavuş yüzünü buruşturdu:

– Yavaş ol bakalım Osyaina! Alman avlamaya gidiyoruz, balık avlamaya değil! Hiç değilse ateş etmesini bilen birilerini alaydın...

– Hepsi bilir ateş etmesini, başçavuş yoldaş!

Vaskov, "Kim? Bunlar mı? Anlamında elini sallayacaktı, ama son anda kendini tuttu.

– Ha, bir de... Aralarında Almanca bilen var mı?

– Ben biliyorum.

Sivrisinek vızıltısına benzer, incecik bir ses... Fedot Yevgraoviç artık bu kadarına dayanamazdı.

– Ben mi? Sen kimsin? Künye okumak diye bir şey öğretmediler mi sana?

– Savaşçı Gurviç!

– Ha şöyle? Söyle bakalım, onların dilinde eller yukarı nasıl denir?

Hende hoh!

– Pekâlâ Gurviç! Aferim!

Başçavuş elini salladı.

Beş kız sıraya geçti. Hepsi de alabildiğine ciddi, ama ciddiyetlerinde çocuksu bir şeyler var; yalnız hiçbiri şimdilik korkmuşa benzemiyor.

– İki gün iki gece sürecek tarama harekâtımız, tedarikinizi ona göre yapın. Kuru yiyecekler, mermi... beşer şarjör! Bu arada kendinizi yedekleyin... Yani karnınızı tıka basa doyurun. Ayaklarınıza doğru dürüst şeyler giyin, üstünüz başınız sıkı olsun. Bütün hazırlıklarınızı görmeniz için yalnızca kırk dakikanız var. Dağılın, marş marş! Kiryanova, Osyanina... Siz benimle kalın!

Savaşçılar yemek yeyip karınlarını doyururken, başçavuş komuta kadrosuyla evinde bir durum değerlendirme toplantısı yaptı. Ev sahibi kadın allahtan dışarı çıkmıştı, ama yatak henüz toplanmadığı için, iki yastık yatak üzerinde birbirine sokulmuş iki âşık gibi duruyordu... Fedet Yevgrafiç kurmaylarına çorba verdikten sonra, kullanılmaktan parça parça olmuş eski bir haritayı incelemeye başladı.

Şurda mı gördün adamları?

Tam şurada... Osyanina parmağıyla hafifçe dökümtü haritaya. Önümden geçip şose yönüne doğru yürüdüler.

– Şose yönüne mi dedin?.. Peki sabahın dördünde sen ne arıyordun ormanda?

Osyanina cevap vermedi.

Kiryanova başçavuşa bakmadan:

– Lüzumlu bir takım gece işleri için... dedi.

– Lüzumlu gece işleri mi? Başçavuşun tepesi atmıştı! Gözünün içine baka baka yalan söylüyorlardı. İyi ama o lüzumlu işleriniz için ben size kendi elimle bir lâzımlık vermedim mi? Yoksa sığmıyor musunuz içine?

Osyanina da Kiryanova da, surat asarak sustular.

Kiryanova;

– Kadınların cevap vermek zorunda olmadıkları sorular vardır, komutan yoldaş, dedi.

Komutan eliyle masaya vurarak:

– Burada kadın falan yok! diye bağırdı. Anladınız mı! Yalnızca savaşçılar ve komutanlar var! Savaş içinde bulunuyoruz ve savaş bitinceye kadar da hiçbirimiz kadın ya da erkek değiliz" Nötrüz cinsel yönden!

– Cinsel yönden nötr olduğunuz için mi yatağınız bu saate kadar böyle açık duruyor, komutan yoldaş?

Ulan Kiryanova, ulan yılan dilli karı! Geber e mi!

– Şoseye gittiler demiştin, değil mi?

– Şose yönüne...

– Ne yapacaklar şosede! Fin savaşından bu yana her yanı orman kaplı o şosenin!.. Hayır, erbaş yoldaşlar, bence şose değil hedefleri... Ne duruyorsunuz, içsenize çorbalarınızı!

– Sık çalılar ve yoğun bir sis var orada... dedi Osyanina. O yoğun sis içinde bana bir ara öyle göründü ki...

- Hayalet gördünse haç çıkarsaydın...! diye homurdandı komutan. Bir de bohça gibi bir şeyler mi var demiştin ellerinde?

- Evet. Ağır bir şeye benziyordu, sağ ellerinde taşıyorlardı. Kayışlarla çok düzgün bir biçimde bağlamışlardı.

Komutan bir sigara sardı, ağır ağır içti, odanın içinde ileri geri yürüdü. Birden durum gözünde öyle aydınlandı, her şeyi öyle apaçık kavradı ki, biraz da utanarak:

- Sanırım o taşıdıkları şey trotil, dedi. Ve eğer trotil taşıyorlarsa, hedefleri şose değil demiryolu, Kirovsk demiryolu.

- Kirovsk demiryoluna nasıl ulaşacaklar? dedi. Kiryanova kuşkuyla. Dünyanın yolu..!

- Ama orman yolundan gidecekler... Hem de nasıl bir orman; değil iki kişi koca bir ordu gizlenebilir o ormanda.

Osyanina heyecanlanarak:

- Öyleyse hemen demiryolu koruma birliğini uyarmamız gerek, dedi.

- Kiryanova haber verecek onlara, dedi Vaskov. Her gün saat yirmi otuzda rapor veririm ben onlara; kod numaram "17"dir. İçsene çorbanı Osyanina... Bütün gün yol tepeceğiz.

Orman tarama ekibi kırk dakika sonra hazırdı, ama yine de yola ancak bir buçuk saat sonra çıkabildiler; başçavuş hiçbir eksiği hoş görmeyen titiz bir adamdı.

- Bot çıkar!

Evet, tam tahmin ettiğim gibi! Kimi, incecik çorapların üzerine giymiş botlarını, kimi, evet, dolama sarmış ama, dolama değil de sanki ipek eşarp bağlamış ayağına. Üç kilometre gitmeden ayakları kan içinde kalacak hepsinin. Nerede kaldı savaşmak! Bir tek, manga komutanları onbaşı Osyanina usulüne uygun bağlamış dolamalarını. İyi ama bu işin nasıl yapılacağını savaşçılarına neden öğretmemiş?

Tam kırk dakika ayaklara dolama nasıl bağlanır, bunu anlattı. Kırk dakika da tüfek temizliği... Namluları tespih böcekleriyle dolmuşken nasıl ateş edilir bu tüfeklerle?

Başçavuş arta kalan zamanı da ufak bir konferansa ayırdı; onun görüşüne göre, savaşçıların giriştikleri işin ne olduğunu anlamaları bakımından çok yararlıydı bu konferans:

– Düşmandan korkmayın. Şu anda bizim cephe gerimizde bulunduğuna göre, asıl korkması gereken o. Ama yine de kendinize fazla yaklaştırmayın, çünkü hem yabana atılacak bir düşman değil bu, hem de yakın çatışmaya göre donanmış durumda. Eğer şu ya da bu şekilde düşmana yakın düşecek olursanız, gizlenmeniz en doğru hareket olur. Sakın ha koşayım demeyin, çünkü koşan birini otomatikle zımbalamaktan daha kolay iş yoktur. İkişer ikişer dolaşacaksınız. Yolda gruptan geri kalmak, konuşmak yok. Önünüze bir yol çıkarsa ne yapacaksınız?

Kızıl saçlı olan:

– Birimiz sağdan, birimiz soldan yürüyeceğiz, dedi.

– Gizlenerek yürüyeceksiniz, diye düzeltti Fedot Yevgrafoviç; yürüyüş kolumuzun planı şu şekilde olacak; en önde, onbaşımız ve bir savaşçıdan oluşan öncü kadro... Ortada çekirdek kadro, yani ben başçavuş savaşçılarına bir göz attı tercümanımla birlikte... Bizim yüz metre arkamızda da, son ikili. Birbirimize yakın olmayacağız... Her ikilinin arasında birbirini gözle izleyecek bir uzaklık bulunacak. İkililerden herhangi biri düşmana rastlarsa, ya da herhangi bir terslikle karşılaşırsa... Aranızda hayvan ya da kuş sesi çıkarmasını bilen var mı?

Hey Yarabbim! Ne var bu lâfta bu kadar kikirdenecek!

– Size ciddi bir soru sordum be! Ormanda insan sesiyle işaret verilmez. Herhalde Almanların da kulakları var, öyle değil mi?

Hepsi susup kaldı.

Sonunda Gurviç, ürkek ürkek:

– Ben dedi, eşek gibi anırabilirim: aa-i, aa-i!

Başçavuş ters ters:

– Bu ormanda eşek dolaşmaz! dedi. En iyisi vaklamak... Hadi bakalım, ördek gibi vaklayacağız.

Önce kendisi gösterdi; kızlar yine kikirdediler. Kızları böylesine keyiflendiren şeyin ne olduğunu Vaskov anlayamadı, ama o da gülümsemekten kendini alamadı.

– Erkek ördek dişisini böyle çağırır... Hadi bakalım, bir de siz deneyin.

Kızlar sevinçle kabul ettiler bu öneriyi, ortalığı bir vaklamadır aldı, özellikle de şu kızıl saçlısı (Yevgenya mıydı adı?) canla başla uğraştı (Ne kadar güzelmiş meğer bu kız! Ama bunun gibilerine aşık olmaktan tanrı korusun! Yine de... Vay anasına, çok güzel be!).

Fakat içlerinde en iyi vaklayan yine de Osyanina... Yetenekli kız canım, bu kesin... Bir de şu... (Neydi adı, Liza mıydı?) o fena yapmıyor. Fakat amma yapılı kızmış bu da! Kalçaları mı daha geniş, omuzları mı, belli olmuyor! Vaklayışı da bir felaket! Ne olursa olsun, tam el altında bulundurulacak bir kız! Kadana gibi, çifte koş, çift sürsün! Çeyrek Porsiyon Galya'yla şu tercüman Gurviç dersen... Bücür şehir bebeleri, ne olacak!

– Vop gölüne gidiyoruz. Buraya bakın şimdi Kızlar başçavuşun çevresine toplandılar; solukları ensesine kulağına geliyordu; gıdıklanıyordu başçavuş. Eğer demiryoluna gidiyorsa bu herifler, ister istemez gölden geçmek zorundalar. Göle giden kestirme yolu bilmediklerine göre, biz onlardan önce varabiliriz oraya. Sonuç olarak önümüzde yirmi verstlik bir yolumuz var öğleye varabiliriz göle. Tahkimatımızı yapacak, mevzilenecek zamanımız olacak. Çünkü Almanlar hem uzun yoldan gelecekler, hem de bu uzun yolu gizlene gizlene aşacaklar... Şöyle böyle bir elli verst tutacak onların yolu. Her şey anlaşıldı mı savaşçı yoldaşlar?

Savaşçıların hepsi çok ciddi bir yüzle:

– Anlaşıldı diye bağırdılar.

Soyunup güneşte yanmak, bir de uçaklara ateş etmekti onlar için savaş, oysa şimdi...

– Onbaşı Osyanina! Savaşçıların teçhizatlarını ve yol hazırlıklarını kontrol et! On beş dakika sonra yola çıkıyoruz!

Savaşçıları serbest bıraktı. Kendisinin de hazırlanması gerekti. Evsahibi kadına daha önceden sırt çantasını hazırlamasını söylemişti. Ayrıca kendisinin de alacağı bazı şeyler olacaktı. Alman dediğin gözü dönmüş eşkiyaydı; yalnız karikatürlerde sinek raketiyle hakkından gelinebilirdi Almanın. Onun için iyice hazırlanmak gerekti.

Mariya Nikiforovna başça vuşun istediği şeyleri toparlamıştı, hatta fazlasıyla; bir parça yağ, biraz kuru balık... Başçavuş küfürü basacaktı, ama kendini tuttu: millet başlarına toplanırdı şimdi. Tüfeği ve nagantı için bolca mermi aldı... Ayrıca da iki el bombası; belli mi olurdu neler olacağı!

Ev sahibi kadın ürkmüş gözlerle, sessiz, uysal, öylece kendisine bakıyordu. Dokunsan ağlayacaktı. Vaskov'a atılmak, onu kucaklamak istiyor, ama yerinden kımıldayamıyordu. Bunu sezen Vaskov dayanamadı, elini onun başının üzerine koyarak!

- Öbürsü gün dönerim, dedi. En geç, çarşamba günü.

Kadın hıçkırmaya başladı. Ah zavallı karılar, garip karılar! Bize, erkeklere bile, tavşana tütün ne kadar gerekliyse, o kadar gerekli şu savaş... Ya size..?

Çıktı; çitin ötesinde hazır bekleyen "muhafiz birliği"ni gözleriyle şöyle bir inceledi; hemen hepsinde tüfeklerin dipçikleri yerde sürünüyordu.

Derin derin iç çekti.

– Hazır mısınız?

– Hazırız! dedi ekip kıdemlisi olarak Rita.

– Operasyon süresince yerime kıdemli çavuş Osyanina bakacak. İşaretleri bir kez daha hatırlatıyorum: İki vakvak; dikkat, düşmanı görüyorum; üç vakvak; herkes yanıma.

Kızlar yine kikirdediler. O da zaten mahsus böyle konuştu: İki vakvak, üç vakvak, diye... Neşelensinler, cesaretleri yerine gelsin diye...

– Öncü ikili... Dikkat! İleri, marş!

Hareket ettiler.

Osyanina'yla şişko kız çalılıkların ardında kaybolana kadar bekledi Vaskov, içinden yüze kadar saydı; sonra sırtçantası, dürülü kaputu ve tüfek yükünün altında bir saz gibi eğilmiş olan tercümanıyla birlikte ardlarmdan yürümeye başladı... Komelkova ile Galya Çetvertak da onların ardından yola çıktılar.

4

Vop gölü konusunda Vaskov'un içi rahattı; Almanların göle giden kestirme yolu bilmeleri olanaksızdı, çünkü bu yolu o keşfetmişti, tâ Fin savaşı sırasında... Bütün haritalarda burası bataklık olarak gösterilmişti, bu bakımdan Almanların tek bir yolu vardı, o da uzun yoldu; ormanı çevresinden dolaşacaklar, sonra Sinyuhina tepelerini geçecekler ve göle böylece ulaşacaklardı. Bir başka deyişle Sinyuhina tepelerini geçmeden göle ulaşabilmeleri olanaksızdı. Kendi savaşçıları ne kadar ağır yürürlerse yürüsünler, yolda ne kadar gecikirlerse geciksinler, yine de Almanlardan önce varacaklardı göle. Almanlar en erken akşama doğru ulaşabilirlerdi oraya, o zamana kadar da Vaskov bütün giriş çıkışları tutabilir, gerekli önlemleri alabilirdi. Evvela kızlarını büyük kayaların ardına mevzilendirecek, sıkı bir şekilde gizlenmelerini sağlayacak, sonra da cesaretlerini toplamaları için havaya bir el ateş ederek kendileriyle konuşacaktı. Sonuçta en azından heriflerden birini herhalde tepeleyebileceklerdi. Aslında Vaskov Almanlarla teke tek boğuşmaktan hiç korkmuyordu.

Savaşçıları canlı, çevik, dinç bir havayla yürüyordu; aralarında ne konuştukları, ne de gülüştükleri duyuluyordu; yani her şey olması gerektiği gibiydi. Yolu ve çevrelerini nasıl gözlediklerini ve bir iz bulup bulamadıklarını bilemezdi tabi başçavuş; ama kendisi tıpkı bir ayının peşindeymiş gibi, her adım attığı noktayı dikkatle inceliyor, dal kırıklarını, belli belirsiz izleri değerlendiriyordu. Sonunda yara izine benzer çok hafif bir iz keşfetti başçavuş. Bu, aşağı yukarı 45 numaralık bir ayakkabının iziydi. Fedot Yevgrafiç, böyle bir ayakkabıyı iki metre boyunda ve yüz kilo ağırlığında bir insan azmanının giyebileceği so-

nucuna vardı. Kızların, silahlı da olsalar, böyle bir izbandutla karşılaşmalarının hiç de hoş olmayacağını düşünüyordu ki, birden yeni bir iz gördü ve iki izi karşılaştırınca, Almanın, bataklığı çevreden dolaşmayı yeğlediğini anladı. Evet, tam kendisinin düşündüğü gibiydi.

Yanı sıra yürümekte olan çevirmen kıza:

– İt gibi koşacak namussuzlar, dedi. Bu kafayla giderlerse en aşağı kırk verstlik yolları var!

Çevirmen kız karşılık vermedi; yorgunluktan perişan durumdaydı; tüfeğinin dipçiği yerde sürünüyordu. Başçavuş arada bir ona göz atıyor ve ince, uzun, çirkince ama son derece ciddi yüzünü görünce acıyarak, "içinde bulunduğumuz erkek kıtlığında aile hayatı denilen şeyi tadabilme şansı pek yok bu kızın" diye düşünüyordu. Derken birden:

– Anan baban var mı, yoksa öksüz müsün Gurviç? dedi.

Tercüman kız gülümsedi:

Öksüz mü? Ne bileyim, belki öksüzüm, belki değilim.

– Nasıl yani, emin değil misin?

– Şu günlerde bundan kim emin olabilir ki başçavuş yoldaş?

Haklısın...

Anam-babam Minsk'de... Tüfeğini düzeltmek için incecik omuzunu oynattı. Ben Moskova'da okuyordum" Sınavlara hazırlanıyordu. Derken...

– Kendilerinden haber alabiliyor musun?

– Haber mi..? Olacak şey mi bu?

– Yaa... Fedot Yevgrafiç kıza yeniden göz ucuyla baktı. "Sorsam gücenir mi acaba?" Yahudi mi anan baban?

– Elbette!

Komutan kızgın kızgın:

– Elbette... diye yineledi. Elbette olsa sormazdık herhalde!

Tercüman kız karşılık vermedi. Ayağındaki ham deriden uyduruk çizmeleri ıslak otlar üzerinde şap şap sesler çıkarıyordu.

Sonunda belli belirsiz iç çekerek:

– Belki kaçabilmişlerdir... dedi.

Bu iç çekişten Vaskov'un yüreği parçalanır gibi oldu. Ah, minik serçe ah! Bu dert yükü senin çekebileceğin bir yük mü? Bu yükü çekebilecek misin, yoksa altında çöküp kalacak mısın? Şimdi gel de şu savaşa ana avrat küfretme! Ve şimdi gel de şu gariban kızcağızları ormanda Alman avına gönderen binbaşı olacak dürzünün yedi sülalesini belleme! Kim bilir, bu dolu dolu küfürler yüreğine çöken ağırlığı hafifletirdi belki...? Ama bunun yerine. olanca gücünü harcayarak dudaklarına hemen bir gülücük kondurması gerekti.

– Savaşçı Gurviç! Hadi bakalım, üç kez vaklayacaksın!

– Niçin?

– Savaş hazırlığın tamam mı değil mi, denetlemek için. Ne o yoksa unuttun mu?

Birden yüzüne aydınlık bir gülümseme yayıldı, gözleri ışıdı.

– Hiç unutur muyum!

Ama vaklaması on numara oldu; küçücük bir çocuğa da ördek sesi çıkar desen, anca bu kadar çıkarabilirdi. Ama yine de gerek öncü çift, gerekse arkadakiler sese hemen tepki gösterdiler; bir koşu yanlarına geldiler. Hele Osyanina, soluk soluğaydı.. Tüfeğini de omuzundan çıkarmış, eline almıştı.

– Ne oldu?

– Allahtan bir şey olmadı! diye homurdandı. Başçavuş. Eğer gerçekten bir şey olmuş olsaydı, öbür dünyada meleklerin misafiriydiniz şimdi! Böyle deli danalar gibi koşup gelmek de neyin nesi, ha?

Yarabbim nasıl da gücendi, yüzü nasıl da kıpkırmızı oldu! İyi ama bu işin başka yolu da yok ki... Eğer bir şeyler öğreneceklerse, böyle öğrenecekler.

– Yoruldunuz mu?

– Daha neler!

Şu kızıl saçlısı... Osyanina'ya söylediklerime iyi bozulmuş anlaşılan!

– İşte bu çok güzel Fedot Yevgrafiç bunu barışçıl bir tonla söylemişti. Yolda dikkatinizi çeken bir şey gördünüz mü? Sırayla... Onbaşı Osyanina, önce sen anlat bakalım!

Rita yarım ağızla;

– Pek bir şey yoktu, dedi. Yalnız dönemeçte bir dal kırılmıştı.

– Aferin Evet, sondakiler, siz bir şey gördünüz mü? Savaşçı Komelkova..?

– Ben bir şey fark etmedim... Her şey normaldi.

Birden Lira Briçkina atıldı;

– Bir çalı topağındaki çiğlerin yere dökülmüş olduğunu fark ettim. Daha doğrusu çalının yola bakan yanındaki çiğler dökülmüştü, öbür yanında ise çiğler duruyordu.

– Gördünüz mü! Göz diye ben buna derim işte! Başçavuşun keyfi iyice yerine gelmişti. Aferin sana Kızılordu savaşçısı Biriçkina! Yolda sizin göremediğiniz iki iz daha vardı; Alman paraşütçülerinin giydiği lastik tabanlı botların bıraktığı iki iz... Bu izlerden heriflerin bataklığın çevresini dolaşacakları açıkça anlaşılıyor. Varsın dolaşsın namussuzlar! Çünkü biz bataklığın tam ortasından geçeceğiz. Şimdi on beş dakika sigara molası... Dinlenmemiz, toparlanıp kendimize çeki düzen vermemiz için...

Gene kikirdediler! Komik bir şey söylemiş değildi ki oysa! Tüzükte, talimatlarda olan bir şeydi söylediği.

Kaşlarını çattı:

– Yılışmayın! Sağa sola dağılmayın! Tamam!

Sırt çantalarını, dürülmüş kaputlarını nereye koyacaklarını, tüfeklerini nerede çatacaklarını gösterdi ve savaşçılarını serbest bıraktı. Hepsi bir anda fareler gibi çalıların arasına daldı.

Başçavuş baltasını çıkarıp kuru dallardan altı tane uzun, düzgün sopa kesti, ancak bundan sonra eşyalarının üzerine oturup bir sigara sardı. Az sonra kızlar başına toplandılar; sopalara bakıyorlar, aralarında fısıldaşıyorlardı.

– Bundan sonra daha dikkatli olmalısınız! dedi komutan. Önde ben yürüyeceğim artık, siz de tam benim bastığım yerlere basmaya dikkat ederek adım adım beni izleyeceksiniz. Benim bastığım noktaların sağı da solu da bataklıktır; azıcık şaşıracak oldunuz mu, anne demeye kalmadan gidersiniz, ona göre! Herkes eline bir sırık alacak ve adım atmadan önce basacağı yeri sırığıyla yoklayacak. Sorusu olan var mı?

Bu kez kikirdemek şurda dursun, derin bir suskunluk içindeydiler. Kızıl saçlısı bir şey söyleyecekmiş gibi başını şöyle bir oynattıysa da, sonra vazgeçti. Başçavuş kalktı, sigarasının izmaritini ayağıyla ezdi.

– Aranızda gücüne güvenen var mı?

Lira Briçkina kuşkulu kuşkulu:

– Niçin? diye sordu.

– Savaşçı Briçkina! Tercümanın sırt çantasını taşıyacaksın!

Tercüman Gurviç, arı vızıltısı gibi incecik sesiyle:

– İyi ama neden? dedi.

– Bir emir verildi mi nedeni sorulmaz! Komelkova!

– Emredin komutanım!

Kızılordu eri Galka Çetvertak'm sırt çantasını al!

– Ver "Çeyrek Porsiyon" sırt çantanı, tüfeğini de ver canım!

– Gevezelik yok demedim mi! Ne emredildiyse onu yap! Herkes tüfeğini kendisi taşıyacak!

Bağırdı mı sinirleri daha da bozuluyordu. Yanlış bir yoldu bu... Bağırmakla insanları yola getirmek görülmüş şey mi? Ne olur? Gırtlağını yırttığınla kalırsın... Ama beş paralık bir yararlı sonuç sağlayamazsın. Gelgelelim kızların çeneleri iyice düşmüştü. Civcivler gibi cıvıldaşıp duruyorlardı. Düşük çene ise savaşan bir insan için, ciğerinin ortasına bir süngü yemek demekti. Bu böyle.

– Herhangi bir hata yapmayasınız diye bir kez daha yineliyorum; soluğunuzu ensemde duyacağım. Tam benim bastığım noktalara basacaksınız, sırıklarınızla da adım attığınız yeri yoklayacaksınız...

– Bir şey sorabilir miyim?

Yarabbim sen bilirsin! Hiç de dayanamazlar.

– Ne soracaksın savaşçı Komelkova?

– Sırık dediğiniz şey nedir? Sırıkla yoklayacaksınız, diyorsunuz... Yani sırayla yoklamamız gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz?

Resmen dalga geçiyor; gözlerinden belli. Nasıl da tehlikeli bu gözler; iki derin kuyu gibi!

– Elinde tuttuğun şeyin adı ne?

– Bu mu? Sopa...

– İşte o sopaya sırık da derler. Anlatabildim mi?

– Şimdi anladım. Dal.

– Ne dalı?

– Dal diye bir sözcük var ya komutanım, işte o...

Birden Osyanina'nın bağrışı duyuldu:

– Yevgenya, kes artık!

– Evet, yolumuz çok tehlikeli... Dolayısıyla şaka yapacak halimiz yok! Şimdi, yürüyüş kolumuzun düzeni şöyle olacak; önde ben, arkamda da sırayla Gurviç, Briçkina, Komelkova ve Çetvertak. Onbaşı Osyanina artçı olarak geriden gelecek. Sorusu olan var mı?

Derin mi bu bataklık?

"Çeyrek porsiyon" bunu soran. Eh, anlaşılmayacak bir yanı yok suyun derinliğini merak etmesinin; onun boyunda biri için küçücük bir kova bile koca bir varil demektir.

– Yer yer... şeyinize kadar gelir... Yani belinize... Aman tüfeğini sudan koru!

Kalkıp bir iki adım attı; dizlerine kadar çamurun içine girmişti. Her adım atışında çamur şapırdıyordu. Yaylı bir yatak üzerinde yürür gibiydi sanki. Ardına hiç bakmıyor, kızların nasıl yürüdüklerini iç çekmelerinden ve korku dolu fısıldaşmalarından kestirmeye çalışıyordu.

Bataklığın üzerine çürüksü çürüksü kokan, nemli, boğucu bir hava asılıydı. İnsanın üzerine konunca kalkmayı bilmeyen yapışkan ilkyaz sinekleri uçuşuyordu üzerlerinde; ter içinde kalmış, kızışmış bedenler sinek bulutları arasında ilerlemeye çalışıyordu. Çürük ot, çürük yosun, kısacası bataklık kokuyordu her yan.

Kızlar, bedenlerinin bütün ağırlığını sopalarına vermişler, bataklığın kendilerini soğurmak istercesine dibe çekmeye çalışan buz gibi çamuru içinde güçlükle oynatabiliyorlardı bacaklarını. Islanan etekleri kalçalarına yapışmıştı; tüfeklerinin dipçikleri çamurda sürünüyordu. Her adım büyük güçlükle atılabiliyordu; Vaskov yürüyüş hızını "Çeyrek porsiyon"un adımlarına göre ayarlamaya çalışıyordu.

Üzerinde iki bodur ve şekilsiz köknarın bulunduğu küçük ada yönünde yürüyordu başçavuş; yürürken de biraz daha geride duran ve bu iki ağacın eğri büğrü dalları arasından görünen kurumuş bir kayın ağacını nişanlıyordu.

Bu çizgiden kesinlikle sapmamak gerekti, çünkü birazcık sağa ya da birazcık sola kaymak demek, yürünebilecek sığlığı yitirmek ve bataklığa gömülmek demekti.

– Başçavuş yoldaş!

Hay başçavuşunuza emi! Komutan sopasını çamura sıkı sıkıya daldırıp, güçlükle geri döndü; evet, tam tahmin ettiği gibiydi... Kimileri geride kalmış ve aralan iyice açılmıştı.

– Sakın durmayın! Yoksa çamur içine çeker!

– Başçavuş yoldaş! Çizmem çıktı ayağımdan!

"Çeyrek Porsiyon" yürüyüş kolunun en gerisinden bağırıyor. Suyun ortasında küçük bir kabartı gibi duruyor; eteği de görünmüyor artık. Bereket versin Osyanina dikkatle yaklaşıp destek oluyor kendisine. İkisi birlikte sopalarını art arda çamura daldırmaya başlıyor. Çizmeyi mi arıyor yoksa bu aptallar?

– Bulabildiniz mi?

– Hayır...

Komekova sopasını attı; ancak bu sırada dengesi bozuldu ve iki yana doğru yalpalamaya başladı. Allahtan tam zamanında gördü durumu başçavuş. Öyle bir bağırdı ki, alnındaki damarlar şişti:

- Nereye?! Olduğun yerde kal!

- Yardım edecektim onlara...

- Olduğun yerde kal! Geriye yol yok!

Hey yarabbim! İyice şaşırmıştı başçavuş; bir sakın durmayın diyor, bir olduğunuz yerde kalın diyor. Bari korkup paniğe kapılmasalardı... Bataklıkta panik demek, doğrudan doğruya ölüm demekti çünkü.

- Sakin olun, aman sakin olun! Şu karşıki adacığa kadar az bir yolumuz kaldı. Orada dinlenir, soluklanırız. Bulabildiniz mi çizmeyi?

- Hayır! Çamur dibe doğru çekiyor başçavuş yoldaş!

Kesinlikle duramayız! Yürüyün! Buranın zemini çok oynak!

- Çizme ne olacak peki?

- Bırakın çizmeyi... Burda çizme mi bulunur? İleri! Beni takip edin! Yeniden ileri döndü, bir daha da geriye, onlara bakmadı. Benim bastığım yerlere basın ve sakın geride kalmayın!

Mahsus böyle bağıra bağıra konuşuyordu, savaşçılarım coşturmak için. Komutan emir verdi mi, savaşçıların cesareti yerine gelirdi, bunu kendi deneyimiyle biliyordu. Kesin böyleydi bu.

Sonunda ulaştılar adacığa. Özellikle de son metreler için korkuyordu başçavuş; oralarda su iyice derinleşiyordu çünkü; bacağını çekip çıkaramıyordun çamurdan, ancak vücudunla çamuru itekleyerek ilerleyebiliyordun. Bunun için de hem güç, hem beceri gerekiyordu. Ama başardılar.

Adacık ayakta durmaya uygundu; Vaskov oraya varınca durup bekledi, bütün erlerinin kuru toprağa çıkmasına yardım etti.

- Acele etmeyin. Sakin olun. Burda biraz soluklanacağız.

Kızlar adacığa çıkar çıkmaz kendilerini geçen yıldan kalma kuru otların üzerine bırakıverdiler. Soluk soluğaydılar, her yanları ıslanmıştı ve tepeden tırnağa çamur içindeydiler. Galya Çetvertak, çizme-

sinin dışında dolamasını da bataklığa armağan etmişti. Ayağında bir tek çorap vardı. Çorabın yırtığından soğuktan morarmış başparmağı görünüyordu.

– Nasılsınız bakalım savaşçı yoldaşlar? Yoruldunuz mu?

Savaşçı yoldaşlar yanıt vermediler Yalnız Liza, öteden:

– Hem de nasıl! dedi.

– Pekâlâ öyleyse, dinlenin biraz. Yolun bundan sonrası kolay; şu karşıdaki kuru kayına ulaştık mı, ötesi selâmet!

Bir yıkanabilseydik, dedi Rita.

– Karşıda tertemiz bir dere var, kıyısı da kumluk.

İsterseniz yüzebilirsiniz bile. Ama tabi kurumak için zamanınız yok, artık yolda kurursunuz.

Galya Çetvertak göğüs geçirdi, ürkek ürkek:

– Ya ben ne yapacağım? diye sordu Çizmesiz nasıl yürüyeceğim?

Fedot Yevgrafiç gülümseyerek:

– Çarık gibi bir şeyler uyduracağız sana da, dedi. Yalnız, burda değil, bataklığı geçtikten sonra... Dayanabilecek misin?

– Dayanmayıp ne yapacağım.

– Savruğun tekisin sen Galka! dedi Komelkova kızgın kızgın. Ayağını çamurdan çekerken parmaklarını yukarı doğru kıvıracaktın çizmenin çıkmaması için

– Kıvırdım ama yine de çıktı kör olası!

– Kızlar çok soğuk, donuyorum.

– Vallahi tâ şeyime kadar ıslandım.

– Ya ben? Ben kuru muyum sanki? Bir keresinde tökezleyip dengemi yitirdim ve şap diye suyun içine oturdum.

Gülüyorlar. Bu iyi işte; demek kendilerine geliyorlar. Fakat vay anasına, kadın cinsi falan ama, yine de fena değiller, güçleri iyi kötü bir şeylere yetiyor. Allah vere de hastalanmasalar... Namussuz su buz gibiydi çünkü.

Fedot Yevgrafiç son bir nefes daha çekti sigarasından, izmaritini bataklığa fırlattı, kalktı; dinç bir sesle:

– Haydin bakalım, savaşçı yoldaşlar, dedi. herkes sırığını alsın! Deminki düzenle izleyeceksiniz beni! Karşıya bir ulaşalım, istediğiniz kadar yıkanır, paklanırsınız.

Ve oturduğu ağacın kökünden kendini çamurun içine bırakıverdi.

Bu son bölüm de, hani düşman başına dedikleri, cinstendi. Çamur değil, yulaf lapasıydı sanki; adım atayım desen, ayağını çekemezsin, yüzeyim desen, gövdeni salıveremezsin. İlerleyebilmek için çamuru göğüsleyinceye kadar tuz yumurtluyor insan.

Başçavuş ardına bile dönüp bakmadan, salt cesaret vermek için bağırdı:

– Nasıl gidiyor, yoldaşlar?

Gurviç korkudan soluğu tutularak:

– Burda sülük var mıdır? diye sordu.

Hemen ardından geliyordu Gurviç; kendisinin göğüsleyerek açtığı yoldan ilerlediği için onun işi ötekilere göre daha kolaydı.

– Ne sülük, ne de başka bir canlı bulunur burda... Ölü bir yerdir... ölü ve öldürücü...

Hemen sol yanlarında kocaman bir hava kabarcığı şişti ve kabarcığın patlamasıyla birlikte bataklıktan iç çekmeye benzer boğuk bir ses duyuldu. Gerilerden birinin korkuyla "Annee" diye bağırdığını duyan Vaskov:

– Korkacak bir şey yok. dedi, Bataklığın gazı çıkıyor... Depreştirdik ya biraz... Bir süre düşündükten sonra ekledi: İhtiyarların anlattıklarına bakılırsa, bataklıklarda orman devleri yaşarmış... Tevatür tabi... Masal yani.

Savaşçılarda ses yok, Ah, of çekiyorlar, inliyorlar, solukları kesilir gibi oluyor, ama ilerliyorlar. Büyük bir inatla ve belâ gibi ilerliyorlar.

Bataklıkta ilerlemek biraz kolaylaşmaya başladı; çamur lapası gitgide koyulaştı, dip epeyce sertleşti, hatta yer yer kuru tümseklere rastlamaya başladılar. Başçavuş mahsus ağırdan alıyor, arası açılmış

olan yürüyüş kolunun toparlanmasını bekliyordu. Kuru kayının yanına hemen hepsi birlikte çıktılar, kayınla birlikte artık orman, kuru tümsekler ve yemyeşil bir yosun örtüsü başlıyordu. Burdan ötesi artık çocuk oyuncağı gibi görünüyordu gözlerine; kuru toprak tabakası gitgide kalınlaşıyor, az ötede de çam ormanlarının bildik kuru beyaz yosunlu zemini başlıyordu. Oraya ulaşınca hepsi bir ağızdan sevinçle bağrıştılar, ellerinden sırıklarını fırlatıp attılar. Ancak Fedot Yevgrafiç onlara sırıkları toplattı ve hepsini belli bir ağacın gövdesine dayattı:

– Bakarsınız, birilerine gerekir.

Ama dinlenmeleri için bir dakika bile izin vermedi. Hatta yalın ayak "Çeyrek Porsiyon"a bile acımadı:

– Kızılordulu er yoldaşlar, çok az yolumuz kaldı! Biraz daha sıkın dişinizi, dereye varınca dinleniriz!

Küçük bir tümseği tırmandılar, çamların arasından dere göründü. Kıyıları altın gibi kum olan pırıl pırıl bir su akıyordu önlerinde.

Kızıl saçlı olan bir "Hurra!" çekti:

– Yaşasın..! Plaj kızlar, plaj!

Kızlar sevinçten böğürmeyi andıran sesler çıkararak dereye doğru atıldılar. Bayır aşağı koşarken bir yandan da sırt çantalarını, dürülü kaputlarını fırlatıp atıyorlardı.

– Duur! diye gürledi komutan. Rahat! Hazır ol!

Kızlar çakılmış gibi yerlerinde kaldılar. Şaşkın, hatta biraz gücenikçe bakıyorlardı başçavuşlarına.

– Şu üzerinde durduğumuz şeye kum derler! Komutanın sesi alabildiğine öfkeliydi. Ve siz tüfeklerinizi bu kumun içine atıyorsunuz! Savaşçı olacaksınız bir de! Tüfeklerinizi ağaçlara dayayın! Sırt çantalarınız, kaputlarınız... Hepsi bir arada duracak. Yıkanmanız ve üstünüzü başınızı paklayıp kendinize çeki düzen vermeniz için kırk dakikanız var. Ben çalılar arasında, ses mesafesinde olacağım. Onbaşı Osyanina! Bu kırk dakika içinde her şeyin usulünce olmasından siz sorumlusunuz!

– Başüstüne başçavuş yoldaş!

– Pekâlâ öyleyse. Kırk dakika sonra yunmuş yıkanmış, tertemiz giyinmiş, hazır olacaksınız!

Dere boyunca aşağıdoğru yürüdü. Hem suyun derin olduğu, hem kıyının kumluk olduğu, hem de etrafın çalılarla çevrili olduğu bir yer seçti kendine. Teçhizatlarını çıkardı, üniformasını, çizmelerini çıkardı, soyundu. Kızların sesleri duyulur duyulmaz bir biçimde ulaşıyordu kulağına; yalnızca kahkahalarıyla bir iki bölük pörçük sözcüğü ayırt edebiliyordu. Belki de bu yüzden, ikide bir durup çevreye kulak kabartıyordu.

İlk olarak pantolonunu, dolamalarını ve iç çamaşırlarını yıkadı; bütün gücüyle bunları güzelce sıktı ve kurumaları için çalıların üzerine attı. Sonra vücudunu sabunladı, biraz soluk aldı, suya atlama cesareti toplamak için kıyıda ileri geri koştu ve sonunda kıyının yüksekçe bir yerinden suyun çevrinti yaptığı derin yere atlayıverdi. Suyun yüzüne çıkınca bir an soluk alamadı; buz gibi su yüreğini sıkıştırmıştı. Sesi yettiğince bağırmak istedi, ama 'savaşçı yoldaşlar'ın korkacaklarını düşünerek vazgeçti. Bu yüzden, fısıltıyla gaklamaya benzeyen bir ses çıkarabildi ancak; zevk vermeyen bir ses... Sabununu yıkadı ve kıyıya çıktı. Kaba havluyla derisini kıpkırmızı edene kadar ovdu ve bu onu rahatlattı; bunun üzerine yeniden çevreye kulak kabarttı.

Kızlar ortalığı birbirine katıyorlardı; kimsenin kimseyi dinlediği yoktu, hep bir ağızdan bağrışıyorlardı. Yalnız gülerken uyumlu bir koro oluşturuyorlardı. Bir de Galya Çetvertak'ın sevinçli haykırışları duyuluyordu:

– Oy Jenyacığım! Ay Jenyacığım!

Birden Komelkova'nın:

– Haydi, hoop! diye bağırdığı duyuldu ve başçavuş çalıların üzerine yağmur gibi serpilen su damlacıklarının sesini duydu.

"Ulan resmen yüzüyor bunlar!" diye düşündü saygıyla.

Kızların tiz çığlıkları bir anda bütün başka sesleri bastırdı. Bereket versin Almanlar uzaktaydılar... Önce tiz çığlıklar arasında hiçbir ses ayırdedilmiyordu, sonra birden Osyanina'nın sertçe bağırdığı duyuldu:

– Yevgenya, derhal kıyıya! Sana derhal kıyıya diyorum!

Fedot Yevgrafiç gülümseyerek kalın bir sigara sardı kendisine, "katyuşa"yı çakmaktaşına vurdu, tutuşan fitilden sigarasını yaktı ve çıplak sırtını sıcacık mayıs güneşine vererek keyifle sigarasını tüttürmeye başladı.

Kırk dakika içinde tabi yıkanan çamaşırların hiçbiri kurumamıştı; ama daha fazla zaman yitiremezlerdi, bu yüzden Vaskov ürpere ürpere ıslak iç çamaşırlarını ve pantolonunu giydi. Allahtan yedek dolamaları varmış; böylece hiç değilse ayakları kuru kaldı, çizmelerini kuru kuru giyebildi. Sonra gömleğini giydi, palaskasını, kayışlarını bağladı, sırt çantasını ve teçhizatını yüklendi ve gür bir sesle bağırdı:

– Hazır mısınız savaşçı yoldaşlar?

– Biraz bekleyin!..

Biliyordu zaten böyle olacağını! Gülümsedi, başını iki yana salladı, tam bayramlık ağzını açacaktı ki, Osyanina'nın sesini duydu:

– Artık gelmenizde bir sakınca yok!

Aman yarabbi! Başçavuşlarına, komutanlarına söyledikleri şu söze bak; "Sakınca yok"muş! Nerede kaldı tüzükler, talimatnameler! Bu ne başıbozukluk böyle!

Ama bütün bunları laf olsun diye düşünmüştü; çünkü yıkandıktan ve dinlendikten sonra başçavuşun keyfi müthiş yerine gelmişti, üstüne üstlük "savaşçı yoldaşlar" tertemiz giyinmiş olarak ve gülümseyerek bekliyorlardı, kendisini.

– Nasıl, kızılordu erleri, her şey yolunda mı?

– Yolunda başçavuş yoldaş! Yevgenya soğuk falan demeyip derede yüzdü.

– Aferin Komelkova! üşümedin mi?

– Üşüsem ne olacak ki? Isıtacak biri mi var sanki?

– Hay senin şu yılan diline e mi!... Neyse... Hadi bakalım, savaşçı yoldaşlar, bir şeyler atıştırıp hemen yola koyulalım!

Ekmekle tuzlu ringa balığı yediler. Başçavuş asıl doyurucu erzakı dağıtmakta acele etmiyordu. Sonra Galya Çetvertak'ın ayağına bir çarık uydurdular; önce yedek dolamayla sardılar ayağını, bunun üze-

rine üst üste iki çift yün çorap giydirdiler (ev sahibi kadının kendi elceğiziyle örüp Fedot Yevgrafiç'e armağan ettiği çoraplar), sonra da başçavuşun taze kayın kabuğundan ördüğü bir altlığı sargı beziyle ayağına güzelce bağladılar.

– Nasıl, güzel oldu mu?

– Hem de nasıl! Teşekkürler, başçavuş yoldaş!

– Öyleyse, hadi bakalım savaşçı yoldaşlar! Daha bir buçuk saat kadar taban tepmemiz gerekiyor... Oraya vardıktan sonra da çeşitli hazırlıklar görmemiz, konuklarımızı nerede, nasıl ağırlayacağımızı düşünmemiz gerek.

Kızlarını iyi koşturuyordu ama başçavuş; etek ve öteki ıvır zıvırlar yolda kurumalıydı. Kızlara da aşk olsun! Gıklarını çıkarmıyorlardı. Yalnız hızlı yürüyüşten yüzleri kıpkırmızı kesilmişti.

Derken koşmaya başladı başçavuş, soluğu yettiğince koştu. Sonra yeniden adi adıma döndü, rahat solumalarını sağladı, sonra yeniden koşmaya başladı:

– Koşar adım, marş marş!

Vop gölüne vardıklarında güneş artık usuldan devrilmeye başlamıştı. Dalgalar hafif hafif kıyıdaki kayalara çarpıyor, akşam rüzgârı kıyılardaki çamları hışırdatıyordu. Başçavuş gözlerini dikip istediği kadar ufku tarasın, gölde bir tek bile kayık yoktu; burnuyla istediği kadar esen yeli koklasın, hiçbir yerden duman kokusu gelmiyordu. Savaştan önce de zaten ıssız olan bu göl şimdi büsbütün vahşileşmiş gibiydi; eskiden buralarda seyrek de olsa görünen oduncular dan, avcılardan, balıkçılardan, reçine toplayıcılarından eser yoktu, sanki hepsi cepheye gitmişti.

Her zaman çınlayan bir sesle konuşan Yevgenya:

– Ne kadar sessiz...! dedi usulca. Sanki bir düş ülkesi...

Başçavuş kısa bir açıklama yaptı:

– Soldaki dil burnundan sonra Sinyuhina tepeleri başlıyor. Bu tepeleri öbür yandan da ikinci göl sıkıştırıyor. Legont, bu ikinci gölün

adı. Vaktiyle dünyada sessizlik arayan Legont adında bir rahip yaşamış buralarda...

Gurviç iç çekerek:

– Eh, buranın sessizliği de dünyaya yeter yani... dedi.

– Bu durumda, yoldaşlar, Almanlara tek bir yol kalıyor; bu iki göl arasındaki boğazdan tepeleri aşmak. O boğazın nasıl olduğunu da söyleyivereyim size; iki yanında köy evi büyüklüğünde kayaların yer aldığı daracık bir boğazdır. İşte biz bu kayaların ardına mevzileneceğiz. Tabi bir esas, bir de yedek mevzimiz olacak... Zaten talimatname de bunun böyle olması gerektiğini yazıyor. Mevzileneceğiz, karnımızı doyuracağız, dinleneceğiz ve bekleyeceğiz... Öyle mi, kızılordu eri yoldaşlar?

Ancak kızılordu eri yoldaşlar karşılık vermediler. Hepsi derin düşüncelere dalmıştı...

5

Vaskov anasından doğduğundan beri kendini hep asıl yaşından büyük hissetmişti. Daha on dört yaşındayken bile başkalarının yanında ağır bir takım işlerde çalışmasaydı, kendi ailesi herhalde boynuna torbayı takıp dinlenmeye çıkardı. Kaldı ki o sıralarda açlık vardı, kıtlık vardı, daha bir yığın düzensizlik vardı. Vaskov'sa ailenin tek mujiği olarak kalmıştı; ailesine ekmek getiren, onları koruyup kollayan oydu. Yazları toprak işiyle uğraşır, kışları avlanırdı; insanlara haftada bir gün dinlenme hakkı tanındığını ancak yirmi yaşında öğrenebilmişti. Bunu öğrendiğinde ise artık orduya girmiş bulunuyordu. Ordu dediğin de çocuk yuvası değildi ki... Ciddilik, ağırbaşlılık önde gelirdi orada. Vaskov da ordunun bu değerlerine saygı duydu. Yani yaşamının bu döneminde de gençleşmedi, yine sorumluydu, yine kıdemliydi; üstelik bu kez kayıtlı tescilli kıdemliydi; başçavuştu yani. Başçavuşsa başçavuş demekti, bütün savaşçıların büyüğü, yani ağabeyi...

Bunu Vaskov söylemiyor, usûl töre böyle; ordunun tüzüğü, talimatı böyle.

Böylece Fedot Yevgrafiç yaşını unutup gitmişti. Bildiği tek şey, er, çavuş ve teğmenlerden daha büyük, binbaşılara eşit ve albaylardan daima daha küçük olduğuydu. Astlık-üstlük sorunu değildi burada söz konusu olan, dünyayı duyumsayış, dünyayı algılayış sorunuydu.

Bu bakımdan komutası altında bulunan şu kızlara da başka kuşaktanmışlar gibi bakardı. Sanki kendisi iç savaşa katılmış da Vasili İvanoviç Çapayev'le Lbişçensk kasabasında çay içmişti... Ve bu sonuca bir takım akıl yürütmelerle ya da edilen yeminlerle falan değil, doğal bir biçimde ulaşılmıştı; bu onun kıdemli oluşundan, "ağabey" oluşundan kaynaklanan bir doğallıktı.

Olduğundan daha yaşlı olduğu gibi bir düşünce Vaskov'un bir kez olsun aklına gelmiş değildi. Ama işte o sakin ve aydınlık gecede, içinde bir kuşkunun kımıldanır gibi olduğunu duydu.

Yalnız, geceye daha çok vardı; henüz kendilerine uygun bir mevzi seçimi işiyle uğraşıyorlardı. Savaşçıları dağ keçileri gibi kayadan kayaya atlıyorlardı; onlarla birlikte o da atlamaya başladı ve üstelik bu işi bayağı becerdiğini gördü; kendisi de şaştı buna. Şaştı ve hemen surat astı, ciddi, ağırbaşlı bir yüzle dolaşmaya başladı; kayalara artık ağır ağır ve üç aşamada çıkıyordu.

Neyse, önemli olan bu değildi, önemli olan kendilerine ana mevzi olarak seçtikleri şu mükemmel yerdi. Ormandan göle kadar bütün açık alanı görmek mümkündü bu derin, iyi korunmuş köşeden. Gölden buraya, yalnızca kıyıda daracık açık ağız bırakan kıvrım kıvrım bir geçitten geçilerek ulaşılıyordu. Herhangi bir durumda Almanlar üç saat sürecek bir bir yürüyüşle tepeleri arkadan dolaşana dek, o, kıyıdaki bu daracık açık ağız yoluyla kayalıklar arasından geri çekilebilir, düşmanın ulaşmasından çok önce yedek mevzisine varabilirdi. Aslında bu yedek mevziyi laf olsun gibilerinden, aşırı bir güvenlik önlemi olarak gerekli görmüştü; yoksa iki kundakçı Almanla ana mevzide de baş edebilirdi o.

Mevzi seçimi işi bittikten sonra Fedot Yevgrafiç böyle durumlarda hep yapıldığı gibi zaman hesabıyla uğraştı. Bu hesaba göre Almanları daha dört saat beklemeleri gerekiyordu; bunun için savaşçılarına iki kişiye bir kap olmak üzere sıcak yemek pişirme izni verdi. Liza Briçkina yemek pişirme işine talip oldu. Vaskov şehirli iki ufaklığı da ona yardıma gönderdive ateşi hiç duman çıkarmadan yakmalarını istedi.

– Şuncacık bile duman görürsem, yemeğinizi olduğu gibi ateşin üzerine dökerim, anladınız mı!

Liza keyifsiz, keyifsiz

– Anladık, dedi.

– Hayır, daha bir şey anlamış değilsiniz savaşçı yoldaş. Ne zaman ki benden baltamı istersin ve yardımcılarını kuru, kupkuru ağaçlar kesmeye gönderirsin, o zaman anlamış olacaksın ne demek istediğimi. Söyle onlara üzerinde yosun falan olmayan, vurdun muydu tın tın öten kuru dalları kessinler. Ancak o zaman duman olmaz... Duman olmadığı gibi, bir güzel kor olur.

Emir emirdir. Ama yine de bu işin nasıl olacağını tam anlamaları için baltayı kapıp dalları kendisi kırdı, ateşi yaktı. Daha sonra Osyanina ile çevrede keşif yaparken hep o yöne baktı ama duman falan göremedi. Yalnızca, kayaların üzerinde hava hafif hafif titreşiyordu, ama bunu fark edebilmek için de çok tecrübeli gözlere sahip olmak gerekiyordu; Almanlardaysa böyle göz ne arasın!

Liza şehirli ufaklıklarla karavanayı hazırlarken, Vaskov onbaşı Osyanina ve er Komelkova'yla birlikte çevreyi dolaştı, ateş hatlarını tespit etti, belli noktalara mim koydu. Bu noktalara kadar olan uzaklığı adımlarıyla ölçtü ve tam talimatnamenin gerektirdiği gibi nişan kartına kaydetti.

Bu arada yemeği pişirmiş olan aşçılar herkesi karavana başına çağırdılar. Herkes yürüyüş kolundaki eşiyle birlikte oturdu aş kabının başına. Komutanla Gurviç aynı tabağı paylaştılar. Amma da tok gönüllü bir kızdı şu Gurviç! Kaşığını aş kabının tâ dibine kadar daldırıyor, ama yemeğin iyi parçalarını hep komutanın önüne doğru itiyordu.

Başçavuş onun bu davranışını onaylamadığını belli eden bir tonla:

– Bana bak tercüman yoldaş dedi. kaşığını, kazanın dibine dibine daldırıyorsun ama bir şey yediğin yok! Ne diye en iri lokmaları hep benim önüme itekliyorsun? Yoksa korunup kollanacak ana kuzusu mu sandın beni? Bir savaşçıya yakışır biçimde ye bakayım yemeğini!

– Ben de öyle yiyorum komutan yoldaş!

– Ne demezsin! İlkbahar kargası gibi bir deri bir kemik olmanın nedeni de bu herhalde?

– Yapım böyle benim komutan yoldaş.

– Yapın mı?... Ne yapısıymış bu? Bak, Briçkipa'nın da hepimiz gibi bir yapısı var... Ama ne yapı! Yapı diye ben buna derim! İnsanın gözünü dolduruyor...

Yemekten sonra çay içtiler; başçavuş yürüyüş sırasında kırmızı yaban mersini yaprakları toplamıştı, çaylarını bununla yaptılar. Yarım saat kadar dinlendiler. Sonra başçavuş kalkıp sıraya geçmelerini emretti.

– Dinleyin, savaş emrini bildiriyorum! diyerek törensel bir tavırla başladı sözlerine, ama içinde talimatlara uygun davranışın bu olup olmadığı konusunda bir kuşku belirmişti. Düşmanın gücü iki kişiden oluşmaktadır; tepeden tırnağa silahlı bu iki kişilik düşman gücü, Kirov demiryoluyla Belamorkanal hattına ulaşmak için Vop gölü çevresinde ilerlemektedir. Altı kişilik müfrezemize Sinyuhin dağında savunma yapmak ve düşmanı esir almak emri verilmiştir. Solumuzda Vop gölü, sağımızda Legont gölü uzanmaktadır... Başçavuş durdu, öksürüp boğazını temizledi, keşke emri bir kâğıda yazıp oradan okusaydım, diye düşündü ve kaldığı yerden sürdürdü sözlerini: Sonuç olarak şu karara vardım; düşmanı ana mevzimizde karşılayacağız ve önce, üzerine ateş açmadan, teslim olmasını isteyeceğiz. Karşı koyması durumunda, birini öldüreceğiz, öbürünü ise ne pahasına olursa olsun, canlı yakalayacağız. Silahlarımız dışında tüm teçhizatımızı yedek mevzimizde, bırakacağız, savaşçı Cetvertak yoldaş da yedek mevzide, teçhizatlarımızın başında nöbetçi olarak kalacak. Operasyon yalnızca benim emrimle başlayacak. Bana bir şey olursa, emir komuta onbaşı Osyanina'da ola-

cak; onun da saf dışı kalması durumunda Gurviç yoldaşın emirlerini dinleyeceksiniz. Sorusu olan var mı?

– Peki beni neden yedek mevzide bırakıyorsunuz?

"Çeyrek porsiyon" Galka'ydı bunu söyleyen; bayağı gücenmişe benziyordu.

– Son derece yersiz bir soru, savaşçı yoldaş. Emri duydunuz size düşen soru sormak değil, emrin gereğini yerine getirmektir!

– Kalkacağım, dedi Osyanina, üzülmen gereksiz, sen bizim yedeğimiz oluyorsun.

Komelkova canlı, coşkulu bir sesle:

– Sorumuz yok komutan, yoldaş! dedi. Her şey gayet açık!

– Madem her şey gayet açık, hadi bakalım, Herkes mevzide yerini alsın!

Savaşçıları daha önce Osyanina ile belirledikleri yerlere yerleştirdi, her birine gözetleyeceği hattı gösterdi ve bir kez daha uyardı; fare gibi gizlenecekler, burunlarının ucunu bile göstermeyeceklerdi.

– Kimse kımıldamayacak yerinden! Onlarla ben konuşacağım.

Neyce? Almanca mı?

Gurviç'ti bu; gırgır geçiyordu başçavuşla.

– Başçavuş sertçe:

– Rusça! dedi. Eğer anlamazlarsa siz sözlerimi Almancaya çevireceksiniz. Anlaşılmayan bir şey var mı?

Kimseden ses çıkmadı.

– Bakın, demedi demeyin sonra; eğer çarpışma sırasında da kellelerinizi böyle gösterecek olursanız işiniz bitik demektir! Yakınımızda ne sıhhiye birliği var, ne de anacıklarınız!

Anacıklarını ne diye karıştırmıştı şimdi! Çok, çok gereksiz bir söz olmuştu bu... Müthiş canı sıkıldı kırdığı pottan dolayı; buranın atış talimi yaptıkları poligon olmadığını elbet onlar da biliyorlardı.

– En iyisi Almanla uzaktan savaşmak. Siz elinizdeki çakaralmazlara mermi sürene dek, onlar sizi kalbura çevirir! Kimse burnunun

ucunu göstermeyecek, dememin nedeni bu. Ben "Ateş!" emrini verene kadar toprağa yapışıp yatacaksınız. Aksine bir davranışınızı görürsem kadın olduğunuza falan bakmam... Fedot Yevgrafiç duraksadı, vazgeçti küfür etmekten, elini salladı. Pekâlâ bu kadar!

Gözetleyecekleri hatları belirledi, iki yerine dört gözle baksınlar diye ikişer ikişer yerleştirdi savaşçılarını. Kendisi de hepsinden yüksekçe bir yere çıkıp, gözleri sulanana dek dürbünüyle orman taradı durdu.

Güneş artık iyice alçalmıştı, ama Vaskov'un üzerine uzandığı kaya hâlâ gündüzün sıcaklığını taşıyordu. Komutan dürbünü indirip dinlenmesi için gözlerini yumdu. Üzerine uzandığı kaya ılık ve sakin sularda yüzen bir kayığa dönüştü ve başçavuşun içi geçiverdi. Yattığı yerde ağaçların hışırtısını, rüzgârı duyuyor gibiydi, oysa düşünde çoktan köyüne gitmişti; evde, ocağın üzerindeki çıkıntıda yatıyordu; altına her zaman serdiği çuvalı sermeyi unutmuştu, anacığına bunu hatırlatmak istiyordu. Derken annesini gördü; hayatı boyunca dur durak bilmeden çalışan bir minnacık kadın... Çileli köylü yaşamından çaldığı birkaç saatlik uykularla yetinmişti anacığı hep. İnanılmayacak kadar zayıf ve güçsüz ellerini gördü anacığının. Nicedir ağır işten ve romatizmadan bükülmez olmuştu parmakları. Kırışıklar içindeki yüzünü gördü sonra annesinin; pörsümüş yanaklarında gözyaşları parlıyordu; besbelli İgorcuğun ölümünden hâlâ kendini sorumlu tutuyor, kendine kahrediyor, dövünüyordu. Annesine okşayıcı bir şeyler söylemek isterken, birden birinin ayağına dokunduğunu duydu, nedense ayağına dokunanın babası olduğunu düşündü ve müthiş korktu. Gözlerini açtı; Osyanina, yattığı kayaya tırmanmaya çalışıyordu, o dokunmuştu ayağına.

– Almanlar mı?

– Hani, nerede? dedi.

Osyanina korkuyla:

– Tuh! Rüya gördüm anlaşılan!

Rita ona uzun uzun baktı, sonra gülümseyerek:

– Yatıp birazcık dinlenseniz, Fedot Yevgrafiç, dedi. Gidip altınıza bir kaput getireyim.

– Ne diyorsun sen Osyanina! Birazcık içim geçmiş o kadar! Bir sigara içeyim, kendime gelirim.

Kayadan indi; aşağıda Komelkova saçlarını tarıyordu. Sere serpe salıverdiği saçlarından sırtı görünmüyordu. Elindeki seyrek dişli tarağı saçlarına geçirdi, ama alt kısımlara yetişmedi kolu. Bunun üzerine tutam tutam taramaya başladı. Bakırsı ışıltılar saçan gür ama yumuşacık saçlarının üzerinde eli kayar gibi gidip geliyordu.

Başçavuş kendini tutamayıp:

– Boyalı herhalde? dedi, ama der demez de müthiş korktu; şimdi yılan diliyle cevabı oturtur!

– Hayır, kendi rengi. Çok dağınık değil mi saçlarım?

– Yoo.

– Nöbet görevini savsakladığımızı düşünmeyin. Liza Briçkina devam ediyor gözetlemeye. Liza'nm gözleri şahin gözüdür!

– Tamam, tamam! Hadi toparlan...

Tuh sana emi Vaskov! Ne tersliyorsun kızcağızı! Ne demek "toparlan"? Ağzın hep talimatlara alışmış, talimat diliyle konuşuyorsun... Aynın tekisin, o kadar!

Başçavuş somurttu, öfkeli öfkeli sigarasını çekiştirdi, yüzü duman içinde kaldı.

– Başçavuş yoldaş... Evli misiniz?

Başını kaldırıp baktı; kızıl alevler arasından yüz elli iki milimetrelik top ağzı gibi bir çift yeşil göz üzerine dikilmiş...

– Evliyim, Komelkova yoldaş.

Yalan, elbette. Ama böylesine karşı evli olmak daha iyi.

– Peki karınız nerede?

– Nerede olacak, evde.

– Çocuğunuz da var mı?

– Çocuk mu?... Fedot Yevgrafiç derin bir iç çekti. Vardı bir oğlancığımız, öldü, savaş başlamadan hemen önce.

– Öldü ha?...

Saçlarını arkaya savurdu; gözünü gözünün damarına dikti! Sanki ruhunu, içini, derinliklerini tarıyordu; bir süre öylece baktı... Ve hiçbir şey söylemedi. Ne teselli, ne şaka, ne de gereksiz ve aptalca sözler. Başçavuşa da asıl bu koydu; kendini tutamadı, derin derin göğüs geçirdi ve:

– Anacağımızın da elinden bir şey gelmedi... dedi.

Der demez de pişman oldu, öylesine ki hemen yerinden fırladı, palaskasının altından ceketinin eteğini çekti; tıpkı resmi geçitteymiş gibi...

– Vaziyet nasıl Osyanina?

– Her şey yolunda başçavuş yoldaş! Gelen giden yok.

– Pekâlâ! Gözetlemeye devam!

Ve savaşçıları tek tek dolaşmaya başladı.

Güneş batalı epey oluyordu, ama ortalık şafak vaktini andırır bir aydınlık içindeydi. Savaşçı Gurviç, ardına gizlendiği kayanın dibinde şiir okuyordu. Dua okur gibi ezgiyle ve yüksek sesle okuyordu. Başçavuş kızın yanma yaklaşmadan önce durup dinledi;

Tarihin sağırlaştığı bir dönemde doğanlar

Nasıl hatırlasınlar, onları bu güne getiren yılları?

Ama biz -Rusya'nın felaket yıllarının çocukları-

Hiçbir şeyi unutmak gücüne sahip değiliz.

İnsanı yakıp kül eden zamanlar!

Büyük umutlar, büyük çılgınlıklar...

Savaşın başladığı günden kurtuluşa kadar

Yüzlerde titreşir kanlı yansımalar...

Yaklaştı kızın yanma.

– Kime okuyorsun?

Tercüman kız dehşetli utandı (ne emredilmişti kendilerine; gözetleyeceksiniz! Gözünüzü bir an bile kırpmadan gözetleyeceksiniz), kitabını kapattı, kalkmaya davrandı. Başçavuş bir el hareketiyle durdurdu onu:

– Kime okuyorsun? diye sormuştum.

– Kimseye... Kendime.

– Madem öyleniye yüksek sesle okuyordun?

Şiir bu okuduğum da, onun için.

– Haa... Vaskov pek bir şey anlamadı. Kitabı eline alıp sayfalarını savurdu; tahrip bombası talimatnamesine benzer incecik bir şey Bu ışıkta okuma, gözlerin bozulur.

– Hava daha aydınlık, başçavuş yoldaş.

– Ben, hani genel olarak... Bir de, böyle çıplak taşın üstüne oturma. Taş, sıcaklığını çabucak kaybeder ve senin ısını emmeye başlar, sense bunu fark etmezsin bile. Kaputnu ser altına.

– Sağolun başçavuş yoldaş.

– Bir de, yüksek sesle okuma... Akşamları burda hava çok nemli ve yoğun olur; şafaklarsa sakin mi sakin... Onun için en küçük bir ses bile beş verst öteden duyulur. Diyeceğim, dikkatli ol, savaşçı Gurviç, çok dikkatli ol!

Briçkina'nın gözetleme yaptığı yer göle yakındı; Fedot Yevgrafiç daha uzaktan hoşnutlukla gülümsedi; kafası çalışıyor canım bu kızın! Çam dalları kırıp taşların arasını bunlarla doldurmuş, en üste de kaputunu sermişti. Tecrübeliydi besbelli. Başçavuş merak etmişti:

– Nerelisin sen Briçkina?

– Bryansklıyım, başçavuş yoldaş!

– Kolhoz'da mı çalışıyordun?

Evet. Ama daha çok babama yardım ediyordum. Orman kolcusuydu babam, avlanma yasağı olan koruda...

– Herkesten daha güzel vaklamanın nedeni de bu o zaman?

– Briçkina gülümsedi. Demek daha unutmamıştı savaşçılar gülümsemeyi.

– Vaziyet nasıl?

– Şimdilik normal.

– Her şeye dikkat et, Briçkina! Çalılar kımıldıyor mu, kuşlar ürküp havalanmış mı... Ormanda yetişmiş insansın, bilirsin ne demek olduğunu bunların.

– Bilirim, başçavuş yoldaş.

– Aferin Briççina!

Başçavuş olduğu yerde ayak değiştirdi. Söylenecek her şeyi söylemiş, verilecek emri vermişti... gitmesi gerekmez miydi artık? Ama gidemiyordu işte, kımıldatamıyordu bacaklarını. Sanki köylüsüydü bu kızcağız, kendisi gibi ormanlar içinde yetişmişti, sıcacık bir orman yuvacığı yapmıştı kendine, tıpkı demin kendini üzerinde uyuklar gördüğü köy ocağına benzer sıcacık bir köşecikti burası.

Başçavuş yürüdü, bir yandan da son derece resmi, kupkuru bir sesle:

– "Liza, Liza, Lizaveta; ne diye selam vermiyorsun bana?" diye bir şeyler mırıldandı. Sonra sözlerini açıklama gereğini duydu ve; "Bizim oralarda pek sevilen, bir şarkıdır bu" dedi.

– Bizim oralarda da bilinir bu şarkı...

– Sonra bu şarkıyı birlikte söyleriz Lizaveta. Hele bir şu savaş emrini yerine getirelim... Daha ne şarkılar söyleriz seninle...!

Liza çapkınca gülümseyerek:

– Söz mü? dedi.

– Ben bir şey söyledim mi yaparım.

Başçavuş birden bıçkınca göz kırptı kıza, sonra bu yaptığından dehşetli utandı, eliyle şapkasını düzeltti, yürüdü gitti.

Briçkina ardından bağırdı:

– Sakın unutmayın başçavuş yoldaş! Söz verdiniz bana!

Karşılık vermedi kıza, ama tepeleri aşıp da yedek mevziye varana dek kendi kendine gülümsedi durdu. Yedek mevziye varır varmaz yüzündeki gülümsemeyi silip, Çetvertak'ın nerede olduğuna bakmaya başladı.

Savaşçı Catvertak kayanın dibine yığdığı sırt çantalarının arasına oturmuş, üzerine attığı kaputun içinde büzüldükçe büzülmüştü. Kaputun kalkık yakası saçlarını, kepini, hatta tüm başını öylesine örtmüştü ki, aradan yalnızca kıpkırmızı olmuş minnacık burnu seçilebiliyordu.

- Neyin var, savaşçı yoldaş; kirpi gibi büzülmüşsün?

- Üşüyorum...

Elini uzattı, kız kendini korumak ister gibi geriye kaykıldı; aptal! kendini elleyeceğimi mi sandı...?

- Otur oturduğun yerde! Alnını ver bakayım! Aç, aç şu kaputu!

"Aman yarabbim! Yanıyor bu kız!"

- Ateşin var senin savaşçı yoldaş!

Susuyor karşılık vermiyor. Gözleri dana gözü gibi... Karşısında kimi görse suçlamaya hazır gözler... İşte şimdi yandın başçavuş Vaskov! Bataklıktan geçirirsin kızları ha...! Sen böyle yaparsan, onlar da çizmelerini yitirirler ve işte böyle olurlar Hepsinin üstüne bir de poyraz esti miydi!... Savaşmayacak durumda bir er... Öyle bir şey ki hem bütün müfrezeye yük, hem de asıl senin vicdanına yük!

Fedot Yevgrafiç sırt çantasını çekti, kayışlarını çözdü; çantanın en dibinde gözü gibi sakladığı bir şey vardi; içinde yedi yüz elli gram saf alkol dolu matarası... Tıpayı çıkarıp maşrapaya biraz alkol koydu.

- Böyle içebilir misin, yoksa üzerine biraz su ekleyeyim mi?

- Ne ki o?

- Şurup. Yani alkol. Hadi bakalım, içiver şunu.

Çetvertak yüzünü buruşturup kendini geriye attı:

- Yo, hayır, içemem..!

İç diyorum sana!

– N'olur, yapmayın! Benim annem doktor...

– Burda anne yok. Burda savaş var. Almanlar var. Ben varım; komutanın, başçavuş Vaskov... Savaştan sağ çıkarsan annen yine olabilir. Evet, yalnız savaştan sağ çıkanların anneleri olacak. Anladın mı ne dediğimi?

İçti. İçer içmez de gözünden yaşlar fışkırdı. Tutuk tutuk öksürdü. Fedot Yevgrafiç avucuyla bir iki kez sırtına vurdu. İşte, kendine gelmişti. Eliyle gözyaşlarını silmek istedi. Ama daha beter oldu; yaşlar bütün yüzüne bulaştı. Gülümseyerek:

– Başım... Başım dönüyor! Koşuyor sanki...!

– Bırak koşsun, yarın yakalarsın.

Gitti, bir kucak dolusu çam dalı getirdi, bunlardan güzel bir yatak yapıp, üzerine kaputunu serdi.

– Yat da dinlen biraz savaşçı yoldaş.

– Ama siz kaputsuz kaldınız.

– Bana bir şey olmaz, korkma... Yalnız senden bir ricam var; ne yapıp et, yarına kadar iyi ol, oldu mu?

Ortalık sakindi; orman, göl, hatta havanın kendisi uykuya çekilmiş gibiydi. Saatler gece yarısını geçmişti, yarınki gün başlıyordu artık, ama ortada Alınanlardan hâlâ bir iz yoktu.

Rita ikide bir soran gözlerle Vaskov'a bakıyordu. Bir ara baş başa kaldıklarında sordu:

– Belki de boşu boşuna bekliyoruz?

Başçavuş göğüs geçirdi:

– Kim bilir? Belki boşu boşuna... Ama, sanmıyorum. Tabi eğer sen ormandaki iki kütüğü Alman diye görmemişsen...

Bu arada başçavuş gözetleme noktalarındaki nöbetleri kaldırdı; nöbetçileri yedek mevziye gönderdi, çam dalları kestirip yatak yaptırdı ve kendisi onları uyandırana dek uyumalarını istedi. Kendisi ise ana mevzide kaldı; Osyanina da peşinden gelmişti.

Almanların bir türlü görünmemelerini Fedot Yevgrafiç garip buldu. Belki de adamlar buraya hiç gelmeyeceklerdi; hiç ummadıkları, bambaşka bir yere doğru yol alıyorlardı şu anda; yani, başçavuşun sandığından çok daha başka bir görevi yerine getirme emri almışlardı. Hatta belki de şu ana kadar bu görevi yerine getirmişler ve çok büyük zararlar vermişlerdi; üst düzey komutanlardan birini öldürmüş ya da çok önemli bir tesisi havaya uçurmuşlardı çoktan. Eğer böyleyse işin bitik demektir oğlum Vaskov! Askeri mahkeme, ormanı tarayıp herifleri yakalayacak yerde, ne diye cehennemin dibi bir yerlere çekip gittin, diye kesinlikle soracaktır. Savaşçılarıma mı acıdım diyeceğim, Almanlarla açık çatışmaya girmekten kaçındım mı? Ama bunların hiçbiri seni haklı çıkarmaz ki... Sana bir emir verilmiş, emri yerine getireceksin. Yandın Vaskov!

- Biraz uyusaydınız başçavuş yoldaş... Güneş doğmadan uyandırırım ben sizi...

"Ne uykusu! Tükürmüşüm uykusuna!" Üzerinde bir tek gömlekle durduğu halde komutan soğuğu bile duymuyordu.

- Uyuyacak halimiz mi var Osyanina? Şu Almanları kaçırırsam eğer, nasılsa sonsuz uykuya çekilmem gerekecek!

- Belki de onlar da uyuyorlar şu anda Fedot Yevgrafiç?

- Uyuyorlar mı?

- Tabi ya. Onlar da insan değil mi? Onları demiryoluna ulaştıracak tek uygun geçidin Sinyuhina tepelerinden geçtiğini siz kendiniz söylemiştiniz... Tepelere kadar olan yolu bir düşünsenize...

- Dur hele Osyanina, dur! Elli verst, hatta belki daha bile çok çeker o tepelere kadar olan yol, bu doğru... Üstelik de tümüyle yabancısı oldukları bir bölge... Her çalıdan sakınarak yürüyecekler... Öyle mi?

- Evet, başçavuş yoldaş.

- Madem öyle, neden yatmasın bu herifler? Devrilmiş bir ağaç kütüğünün dibine kıvrılıp neden uyumasınlar, ha? Güneş doğana dek... Güneşle beraber de, yallah...! Öyle mi?

Rita gülümsedi. Bir ananın çocuğuna bakması gibi uzun uzun baktı başçavuşun yüzüne.

– Siz de güneş doğana dek uzanıp dinlenin öyleyse. Ben sizi uyandırırım.

– Uykum yok yoldaş Osyanina... Soyadın neydi senin Margarita?

– Sadece Rita deseniz de olur Fedot Yevgrafiç.

– Pekâlâ... Birer sigara tüttürelim mi Rita yoldaş?

– Ben sigara içmiyorum.

– Doğru onların da insan olduklarını düşünememiştim doğrusu. İyi ki söyledin, öyle ya, onların da dinlenmeleri gerek. Hadi Rita, sen de git dinlen biraz.

– Uykum yok.

– Olsun, uzan, ayaklarını dinlendir biraz. Yürüyüşe alışkın değilsindir herhalde, kim bilir nasıl ağrıyordur ayakların?

Rita gülümsedi:

– Tam tersine, başçavuş yoldaş alışkınım ve çok severim yol yürümeyi.

Yine de başçavuş onu kandırmayı başardı ve Rita, yarın ileri mevzi olacak olan noktada, Liza Biriçkina'nın kendisi için hazırladığı çam dallarından yatağın üzerine uzandı, kaputunu başına çekti. Sabaha kadar gözüm açık böylece uzanır kalırım sanıyordu, ama yatar yatmaz uyudu. Derin bir uykuydu bu, düş bile görmemişti.

Başçavuşun kaputunu çekmesiyle uyandı.

– Ne var?

– Sus! Duyuyor musun?

Rita üzerinden kaputunu attı, eteğini çekip düzeltti, ayağa kalktı. Ufuk çizgisi üzerinde yükselmeye başlayan güneş kayaklıkları pembeye boyuyordu. Rita çevresine bakındı; tâ uzaklarda, ormanın en gerilerinde kuşlar çığlık çığlığa uçuşuyordu.

– Kuşlar... bağrışıyorlar...

Fedot Yevgrafiç belli belirsiz gülümsedi:

– Saksağanlar!... Kara tül üzerine ak telek takınmış güzel saksağanlar! Onları bir ürküten var Rita... Kesinlikle beklediğimiz konuklar bunlar. Fırla, Osyanina! Savaşçılarımızı uyandır! Yalnız, usulca! Hiç ses çıkarmadan! Çabuk!

Rita fırladı.

Başçavuş, herkesinkinden daha önde ve daha yüksekçe olan kendi gözetleme yerine geçti. Nagantını yokladı, tüfeğine fişek sürdü. Dürbünüyle güneşin yatay ışıklarının yaladığı orman kıyısını taramaya başladı.

Saksağanlar kulak tırmalayıcı gaklamalarla çalılıklar üzerinde dönüp duruyorlardı.

Kızlar sessizce gelip gözetleme yerlerine uzanmışlardı.

Gurviç başçavuşun yanına sokularak:

– Günaydın, başçavuş yoldaş! dedi.

– Selam! Çetvertak'dan ne haber?

– Uyuyor. Onu uyandırmadık.

– İyi etmişsiniz. Yakınımda dur... İrtibat için... Yalnız sakın burnunun ucunu göstereyim deme!

– Göstermem, başçavuş yoldaş!

Saksağanlar gitgide yaklaşıyorlardı; yer yer bazı çalıların tepeleri titreşmeye başlamıştı; hatta başçavuş bir ara yürüyen birinin ağır ayağı altında ezilen kuru bir dalın çatırtısını duyar gibi oldu. Sonra birden her yanı ölü sessizliği kapladı; saksağanlar bile yatışmış gibiydiler sanki; ama başçavuş ormanın kıyısındaki çalılar arasında birilerinin gizlendiğinden emindi. Gizleniyorlar ve gölün kıyıları, karşı kıyıdaki ormanı; kendisiyle, uykudan yanakları al al savaşçılarının gizlendiği mevziye uzanan yolun geçtiği tepeleri gözetliyorlardı.

Bir olayın yerini başka bir olayın aldığı, sebebin birden bire sonuca dönüştüğü, ihtimal denen şeyin yaratıldığı o gizemli an gelip çatmıştı. Gündelik hayatında insan bu anın hiçbir zaman farkına varamaz; ama sinirlerin son noktaya dek gerili olduğu, yaşamın yeniden ilkel bir var olma, sağ kalma anlamından başka bir anlamının

kalmadığı savaşta bu an elle tutulur bir gerçeklik kazanır ve sonsuza dek uzar.

– Ne duruyorsunuz, gelsenize, gelsenize! gelsenize! diye fısıldadı Fedot Yevgrahiç.

En gerideki çalılar kımıldadı ve dikkatle sağı solu kollayan iki kişi göründü ormanın kıyısında. Sırtlarında, araziye uygun gri-yeşil benekli pelerinler vardı, ama güneş tam yüzlerine vurduğu için başçavuş adamların her hareketini bütün ayrıntılarıyla seçebiliyordu.

Parmakları otomatiklerinin tetiklerinde, gövdeleri, hafifçe öne eğilmiş, kedilergibi süzülürcesine göle doğru bir iki adım attılar...

Ama Vaskov'un artık onlara baktığı yoktu; çünkü adamların çıktığı çalılar kımıldamaya devam ediyordu ve ellerinde her an ateş etmeye hazır otomatikleriyle gri-yeşil pelerinli bir takım karaltılar birbiri ardınca çalıların ardından fırlayarak hafif öne eğik durumda göle doğru sekiyorlardı.

– Üç... beş... sekiz... on... Gurviç fısıldayarak sayıyordu. On iki... on dört... on beş... on altı... Tam on altı kişiler başçavuş yoldaş!

Çalılar artık kımıldamıyordu.

Saksağanlar gitgide uzaklaşan çığlıklarla görünmez oldular.

On altı Alman, önlerine artlarına bakınarak gölün kıyısından Sinyuhina tepeleri arasındaki yola doğru yürümeye başladı...

6

Fedot Yevgrafiç ömrü boyunca hep verilen emirleri yerine getirmişti. Aldığı emri çabucak, harfiyen ve büyük bir hoşnutlukla yerine getirirdi. Varlığının tüm anlamını, bir başkasının isteğini titizlikle yerine getirişte bulduğu bile söylenebilirdi. Esasen bir uygulayıcı olarak komutanları ona değer de verirlerdi, ama bunun ötesinde kendisinden bir şey beklemezlerdi. Tüm ayarları büyük bir incelikle yapılmış muazzam bir makinanın aktarma dişlisi gibiydi. Kendisine ulaşan bir

hareketle dönüyor ve başkalarını da döndürüyordu; bu hareketin nereden, kimden ve nasıl başladığı, nereye yönelik olduğu ve nerede nasıl sonuçlanacağı onu hiç ilgilendirmezdi.

Almanlar hiçbir yana sapmadan, doğruca Vop gölüne, yani ona ve savaşçılarına doğru ilerliyorlardı; savaşçıları, tam kendilerine emredildiği gibi, dolgun yanakları tüfeklerinin dipçiklerinde, kımıldamadan kayaların ardında yatıyorlardı.

Gurviç güçlükle duyulan bir sesle:

– On altı kişiler, başçavuş yoldaş! diye tekrarladı.

Başçavuş başını çevirmeden:

– Görüyorum, dedi. Osyanina'ya söyle, savaşçıları yedek mevziye götürsün. Yalnız, sessizce... Görünmeden!... Dur, nereye gidiyorsun? Briçkina'ya söyle yanıma gelsin. Sürünerek, tercüman yoldaş, sürünerek! Bir süre artı hep sürünerek yaşayacağız!

Gurviç taşlara takılmamaya özen göstererek sürüne sürüne uzaklaştı. Komutan çabucak bir şeyler düşünmek, bir karar vermek istiyordu, ama boşuna... beyni keçelemişti sanki... yılların oluşturduğu bir alışkanlık, daha doğrusu otomatik bir düşünceden başka bir şey yoktu kafasında; durumunu hemen rapor etmem gerek! Hem de hemen, şu anda! Koşulların değiştiğini, kendi gücümle Kirovsk demiryolunu da, Belamorkanal'ı da korumamın olanaksız olduğunu bildirmem gerek.

Müfrezesi yedek mevziye doğru geri çekilmeye başladı. Ayak altından kayan bir taşın sesi, ya da bir tüfeğin kayaya sürtünmesi doğrudan doğruya başçavuşun içinde yankılanıyordu ve Almanların çok uzakta bulunduklarını, bu sesleri duymalarının olanaksız olduğunu bilmesine, rağmen, yüreği gerçek bir korkuyla eziliyordu, Ah, şimdi şarjörü ağzına kadar dolu bir makinalı tüfek olacaktı ki elinde... Varsın "Degter" olmasındı iki numara bir ufaklık da görürdü işini...Otomatikleri olan üç de ateş gibi adamı oldu muydu, tamam... Ama işte onun ne makinelisi, ne de ateş gibi üç adamı vardı; bunların yerine işleri güçleri kikirdeyip durmak olan beş kızı ve tüfek başına da beş şarjörü bulunuyordu. Her yanın buz gibi çiğlerle kaplı olduğu o se-

rin mayıs sabahında başçavuşun nohut gibi terler dökmesinin nedeni işte buydu:

– Başçavuş yoldaş... Başçavuş yoldaş...

Komutan gömleğinin yeniyle yüzünde biriken terleri sildi, ancak ondan sonra döndü. Üzerine çevrilmiş, yuvalarından uğramak üzere olan bir çift göz görünce, aldırmazlıkla göz kırptı:

– Gönlün rahat olsun Briçkina... Heriflerin on altı kişi olmaları daha bile iyi, anlıyorsun ya?

Kundaklama amacıyla gelmiş tepeden tırnağa silahlı Almanların iki kişi değil de on altı kişi olmalarının neden daha iyi olduğunu başçavuş elbette açıklamaya kalkışmadı; ama Liza ona katılıyormuş gibi başını evet anlamında salladı; dudaklarında belirsiz, şaşkınca bir gülümseme vardı.

– Geldiğimiz yol aklında mı?

– Evet, başçavuş yoldaş.

– Bak şimdi; Almanların bulundukları yerin biraz daha solundan çam ormanı başlıyor; göl boyunca ormanı hep kıyıdan yürüyerek geçeceksin...

– Şu sizin ateş için kuru dal kestiğiniz yerden...?

– Aferim! Oradan şu yıkandığınız dereye doğru yürüyeceksin... Dümdüz, sağa sola sapmadan... Korkma, şaşırılacak bir yol değil.

– Biliyorum, başçavuş yoldaş.

– Dur bakalım, Lizaveta, dur, acele etme! En önemlisi bataklık. Anlıyorsun ya? Şerit gibi daracık bir sığlık var bataklıkta... Bu şeridin bir adım sağı da bir adım solu da, dipsiz çamurdur... Kuru kayını unutma. Arkanı kayına verdin mi, küçük adanın üzerindeki iki çam ağacı, tam karşına düşmeli.

– Hı-hı.

– Oradabiraz soluklan, sakın acele etme. Adadan ötesiiçin kerterizin şu yanık kütük olacak, hani benim üzerinden çamura atladığım koca kütük... Tam onu nişanla; bulunduğun yerden çok iyi görünür o kütük.

– Hı-hı.

– Tüfeğini, sırt çantanı, kaputunu... hepsini buraya bırak. Hadi bakalım Lizaveta yoldaş, fırla!

– Hemen şimdi mi?

– Ne sandın ya? Bataklığa girmeden önce sırığı unutma.

– Oldu. Hemen gidiyorum!

– Yel gibi git Lizaveta.

Liza "olur" anlamında başını salladı. Tüfeğini bir kayaya dayadı; palaskasından fişekliğini çıkardı; bu arada hep bir şeyler bekleyen gözlerle başçavuşa bakıyordu. Ama Vaskov bu sırada kendini Almanları gözetlemeye verdiğinden, onun kaygı dolu bakışlarını göremedi. Liza sessizce göğüs geçirdi, palaskasını sıktı, iki büklüm durumda çam ormanına doğru koşmaya başladı. Koşarken dünyanın her yanındaki bütün kadınlar gibi ayaklarını hafifçe yere sürüyordu.

Almanlar iyice yakınlarındaydı artık; öylesine ki, yüzleri bile seçilebiliyordu. Fedot Yevgrafiç'se hâlâ kayaya yapışmış, yatıyordu. Bir yandan Almanları izlerken, bir yandan da, göz ucuyla çam ormanına bakıyordu.

İki kez ağaçların tepelerinin kımıldadığını gördü; ama öyle hafif bir kımıltıydı, ki, bu ancak bir kuşun dokunuşuyla böyle kımıldardı ağaçların uç dalları. Bunun üzerine başçavuş, bir başkasını değil de özellikle Liza Briçkina'yı göndermekle çok doğru bir seçim yapmış olduğunu düşündü.

Almanların Liza'yı fark etmediklerine iyice aklı yattıktan sonra tüfeğini emniyete aldı, kayadan aşağı indi. Burada Liza'nın bıraktığı tüfeğiyle teçhizatını da alarak gerisin geri yardımcı mevziye doğru koşmaya başladı; koşarken gürültü çıkmaması için ayaklarını nereye basması gerektiğini otomatik olarak, altıncı duygusuyla buluyordu.

Yanlarına vardığında kızlar kendir tohumuna üşüşen serçeler gibi toplandılar başına:

– Başçavuş yoldaş!.. Başçavuş yoldaş!..

Çetvertak bile kaputu üzerinden atıp kalkmaya yeltenmişti. Düzensizlikti bu! Bağırması, yerlerine geçmelerini emretmesi, nöbetçi bırakmadığı içinde de Osyanina'ya çıkışması gerekirdi... Tam kaşlarını komutanca çatıp esaslı bir şekilde bağırmak üzereydi ki, birden kızların gözlerindeki kaygıyı fark etti ve tasarladığından çok uzak bir sesle:

– Kötü, kızlar, dedi, durum çok kötü.

Bir taşın üstüne oturmak istedi, ama Gurviç hemen atılıp altına kendi kaputunu serdi. Başını "sağol" gibilerinden sallayıp, kaputun üzerine oturdu; cebinden tütün kesesini çıkardı. Kızlar tek sıra halinde karşısında duruyorlar ve hiç konuşmadan onun sigara sarışını izliyorlardı Vaskov Çetvertak'a bakarak:

– Sen nasıl oldun, iyileşebildin mi biraz? dedi.

– Fena değil, gülümsemek istedi, Çetvertak, ama dudaklarına söz geçiremediği için başaramadı, iyi bir uyku çektim.

– On altı kişi şimdi bu herifler... diye sürdürdü sözlerini başçavuş; sakin bir sesle konuşmaya çalışıyor, bu yüzden her sözcüğü özenle, seçiyordu. Yani on altı otomatik tüfek... Evet, bu başlı başına bir güç demektir. Açık bir çatışmayla böyle bir gücü durduramayız. Ama durdurmamız da şart, çünkü yaklaşık üç saat sonra herifler burda olacaklar.

Osyanina ile Komelkova bakıştılar. Gurviç eliyle eteğini ütüler gibi dizinin üzerinde sıvazlayıp duruyordu. "Çeyrek porsiyon"sa fincan gibi ayırdığı gözlerini kırpmadan komutana bakıyordu. Vaskov sürekli olarak elindeki sigaraya bakarak konuşmasına rağmen, her şeyi fark ediyor, her kımıltıyı görüyor, duyuyordu.

Bir süre sustuktan sonra:

– Briçkina'yı yardım çağırması için istasyonumuza gönderdim, diye sürdürdü sözlerini. Ancak, buraya gece yarısından önce ulaşabileceklerini hiç sanmam. Bu heriflerle çatışmaya erkence tutuşursak, gece yarısına dek tutunamayız, hiçbir mevzide tutunamayız, çünkü karşımızda tam on altı otomatik tüfek var.

– Ne yani, oturup demiryoluna doğru gidişlerini mi seyredeceğiz?

Osyanina sormuştu bunu.

– Tepelerin öte yanma geçmelerine kesinlikle engel olmalıyız. Yollarım şaşırtmalıyız, Legont gölü çevresinde döndürüp durmalıyız onları. Ama bu işi nasıl yapacağız? Çatışarak olmaz, uzun süre tutunamayız. Hadi bakalım, herkes kafasını çalıştırsın!

Başçavuşun en korktuğu şey, ne denli şaşkın bir durumda olduğunu kızların anlamasıydı. Gizemli kadın sezgileriyle her şeyin kokusunu alırdı onlar; işte o zaman da başçavuşun işi bitik demekti; bütün üstünlüğünün, komutanlık gücünün, dolayısıyla da kızların ona duydukları güvenin sonu demekti bu. Sıradan bir şeyden söz ediyormuş gibi bağırıp çağırmadan, ağır ağır, sakin bir sesle konuşmasının nedeni buydu; sanki köyde komşularıyla duvar dibine çömelmiş, sigara tüttürerek havadan sudan konuşuyordu. Oysa sürekli düşünüyor, ağır beynini çalıştırmaya uğraşıyor, bütün olasılıkları tek tek kafasından geçirerek bir çözüm bulmaya çalışıyordu.

Her şeyden önce savaşçılarından kahvaltı etmelerini istedi. Kızlar "Ne kahvaltısı? Kahvaltı düşünecek halimiz mi var?" diyecek oldular, ama onları tersledi, sırt çantasından tuzlu yağı çıkardı ve artık tuzlu yağ mı etkili oldu, yoksa verdiği emir mi, belli değil, ama herkesin çenesi çevik hareketlerle oynamaya başladı. Fedot Yeygrafiç telaştan Liza'yı onca yola aç karnına gönderdiğini hatırlayıp yazıklandı.

Kahvaltıdan sonra komutan özenle tıraş oldu; usturası babasından kalmaydı, ustura değil rüya gibi bir şeydi; çeliği elde özel tavlanmıştı. Ama yine de Fedot Yevgrafiç yüzünün iki yerini kesti. Kesiklerin üzerine gazete kâğıdı yapıştırdı; ama Komelkova çantasından bir kolonya şişesi çıkardı ve çizikleri kendi eliyle yaktı.

Sigara içerken, kızlarla konuşurken, tıraş olurken son derece sakindi, hiç acele etmiyordu; oysa çabucak bir şeyler bulması gerekiyordu, ama düşünceleri sığ sulardaki yavru balık sürüleri gibi bir o yana, bu yana atılıp duruyordu. Bir türlü toparlayamıyordu düşüncelerini, şu anda baltasını kapıp hırsla odun kıramayacağı için yazıklanıyordu: Bunu yapabilse durulacağını, kafasındaki gereksiz şeylerin eleneceğini ve bir çıkar yol bulabileceğini düşünüyordu.

Almanlar bir çatışmaya girmek için gelmiş değillerdi buraya, bunu çok iyi anlıyordu. Ormanın en kuytu yerlerinde ilerliyorlar, çok ilerilere keşif kolu çıkartıyorlar, nöbetçi koyuyorlar, dikkati hiç elden bırakmıyorlardı. Böyle davranmalarının tek bir nedeni olabilirdi; düşman kendilerini görsün istemiyorlardı, düşmanla bir çatışmaya girmek istemiyorlardı; onun için de bütün engelleri gürültü çıkarmadan ve gizlice aşmaya çalışıyorlardı; asıl hedefleri başkaydı onların ve o hedefe ulaşmak istiyorlardı. O zaman... yapılacak en iyi şey belki de onlara görünmekti... Yalnız kendini onlara gösterirken, onları fark etmemiş olacaktın... O zaman adamlar burdan çekilip kendilerine başka bir geçit arayabilirlerdi. Bulabilecekleri tek geçitse, Legont gölüydü; gölün çevresini dolaşacaklardı ve bu yirmi dört saatlik bir yol demekti...

İyi de, yollarında böyle bir değişikliği yaptırmak için Almanlara kimi gösterecekti? Dört kızla kendini mi? Tamam, adamlar durur-lardı, ama ya sonra? Bir keşif kolu çıkararak engel sandıkları gücün topu topu beş kişiden (üstelik de dördü kız) oluştuğunu anlamaları uzun sürmezdi ki... O zaman da yollarını falan değiştirmezler, basit bir kuşatma harekatıyla işlerini bitiriverirlerdi... Tek kurşun bile harcamaları gerekmezdi bu iş için, bıçakları yeterdi. Adamların herhalde dört kızla nagantlı bir başçavuştan korkacak halleri yoktu.

Fedot Yevgrafiç bütün bu düşüncelerini savaşçılarına açıkladı; Osyanina'ya, Komelkova'ya ve Gurviç'e... Galya Çetvertak, uykusunu aldığını söyleyerek kendiliğinden nöbet tutmaya talip oldu. Hiçbir şey gizlememişti başçavuş düşüncelerini açıklarken, gerçeği olanca çıplaklığıyla gözlerinin önüne sermişti.

– Bir, bir buçuk saat içinde başka bir yol bulamazsak, dediğim gibi yapacağız. Hazırlanın.

Hazırlanın mı? Neye hazırlanılacak? Öbür dünyaya mı? Bunun için zaman ne kadar az olursa o kadar iyi değil mi?..

Ama kendisi hazırlanıyordu. Çantasından el bombasını çıkardı, nagantını temizledi. Fin bıçağını bir kayaya sürtüp biledi. İşte bütün

hazırlık! Kızlar için bu kadarı bile söz konusu değildi... Bir köşeye çekilmişler fısır fısır tartışıyorlardı. Sonunda onun yanına geldiler:

– Başçavuş yoldaş, ya ormanda baltacılara rastlarlarsa..?

Vaskov anlamadı; baltacılar da nereden çıkmıştı şimdi? Ne baltacısı? Hani, nerede? Savaş var... orman bomboş... bunu kaç saattir kendi gözleriyle görüp durmuyorlar mı? Kızlar düşündüklerini anlatmaya başladılar... Anlattılar ve komutan da anladı. Bir askeri birlik büyüklüğü ne olursa olsun aldığı mevzi ile sınırlıdır. Tam ve kesin bir sınırdır bu, her şey noktası noktasına bellidir; kim kimin yanında ya da yakınında yer alacak, nerede nöbetçiler bulundurulacak... vb. Oysa baltacılar ormanın içinde dolaşır dururlar. Üçlü beşli gruplar halinde dolaştıkları olur, tek tek dolaştıkları olur, git de bul onları bu ıssız ormanda. Almanlar böyle bir baltacı grubunu aramaya kalkışırlar mı? Hiç sanmam; bunun kendileri için tehlikeli olacağını bilirler. Küçücük bir hata, boş bulunma, boğazının kesilmesi demektir; üstelik adamlar koşup gerekli yerlere durumu da bildiriverirler. Ormanda kaç adamın dolaşıp durduğunu, bunların nerede olduklarını, kimlerle ve nerelerle bağlantıları olduğunu dünyada bilemezsin.

– Aşkolsun size kızlar! İşte açıkça söylüyorum; kız değil birer kartalsınız siz!

Yedek mevzinin hemen arkasında bir dere akıyordu; küçük ama şarıltılı bir dereydi bu. Derenin hemen kıyıcığından ise orman başlıyordu; titrek kavak, çam, köknar ağaçlarından oluşan müthiş gür bir ormandı bu; fırtınanın devirdiği koca koca ağaçların dalları budakları birbirine sarılmış ve geçilmez bir duvar oluşturmuştu. İki adımda bir insanın gözü aşılmaz bir yeşil duvarla karşılaşıyordu; hiç bir Zeiss dürbünü bu duvarı delip geçemez, duvarın gerisindeki derinlikleri, bu derinliklerde olup bitenleri saptayamazdı. Kızların planını uygulamaya karar verdiğine Fedot Yevgrafiç'in aklına hemen burası geldi.

Tam ortaya, Almanların gözlerini dikecekleri yere Gurviç'le Çetvertak'ı yerleştirdi. Bol dumanlı bir ateş yakmalarını ve soluklarının yettiğince bağırmalarını, haykırırcasına birbirlerine seslenmelerini istedi; orman onların sesinden çın çın ötmeliydi. Buna karşılık çalıla-

rın gerisinden kendilerini fazla göstermeyeceklerdi; Almanlar onları hayal meyal seçsinlerdi, yeter. Üzerlerinde çizme, kep, palaska gibi asker olduklarını belli edecek bir şey bulunmayacaktı.

Arazinin yapısı Almanları ateşlerin çevresini soldan dolaşmak zorunda bırakacaktı; sağda, üstelik de derenin hemen kıyısından başlamak üzere sarp kayalıklar vardı; uygun bir geçit yoktu bu kayalıklarda, ama Vaskov her şeye karşın burayı da tam güvence altına almak için Üsyanina'yı görevlendirdi burada. Onun da yapacağı aynı şeydi; yani bağıracak, gürültü çıkaracak, arada bir kendini hafifçe gösterecek ve bol dumanlı bir ateş yakacaktı. Sol kanada ise Komelkova'yla birlikte kendisi geçecekti; korunacak başka bir yer de kalmıyordu zaten. Üstelik buradan bütün dere düzlüğü çok iyi görünüyordu Almanlar her şeye karşın dereyi geçmeye yeltenirlerse, buradan en azından iki üçünü devirebilir böylece de kızlara kaçıp gizlenme olanağı yaratabilirdi.

Fazla zamanları yoktu; bu yüzden Vaskov nöbet için bir kişi daha ayırıp, Osyanina ve Komelkova'yla birlikte hazırlıklara girişti. Kızlar ateş için çalı çırpı toplarlarken, kendisi de baltasını çıkarıp, bu kez gizlenmeden (varsın duysunlardı, hazır olsunlardı varsın) ağaç kesmeye başladı. Olabildiğince yüksek, devrilince gürültü çıkaracak dallı budaklı ağaçları seçiyor ve bir itişte yıkılacak hale gelene dek kesiyordu. Sonra hemen bir sonraki ağaca geçiyor, soluk almadan bunu da aynı şekilde kesiyordu. Gözleri terden yanıyor. Sivrisinek bulutları her yanını acımasızca dağlıyordu, ama onun aldırdığı yoktu, durup dinlenmeden baltasını savuruyor, bir ağacın işini bitirdi mi öteki ağaca geçiyordu. İleri mevziden koşarak gelen Gurviç'in ellerini kollarını sallayarak bağırmasına kadar böylece sürdü bu.

– Geliyorlar, başçavuş yoldaş, geliyorlar!

– Yerlerinize! diye bağırdı Fedot Yevgrafiç Yalnız sizden bir ricam var kızlarım; aman dikkatli olun! Sakın ha çalılar arasından göstermeyin kendinizi! Yalnızca ağaçlar arasından, o da belli belirsiz, seçebilmeliler sizi. Bir de, gırtlağınızı yırtarcasına bağırın! En tiz seslerinizle haykırın!

Her biri kendi köşesine dağıldı. Yalnız Gurviç'le Çetvertak karşı kıyıda kıpır kıpır bir şeyler yapıp duruyorlardı. Çetvertak köylü çarığının bağlarını çözemiyordu herhalde. Başçavuş yanlarına gitti.

– Dur seni kucağıma alıp geçireyim.

– Hiç olur mu yoldaş...

– Dur, dedim sana. Su buz gibi... Üstelik de hastalığın geçmiş değil.

Şöyle bir gözüyle ölçüp biçti, sonra kaptığı gibi kaldırdı kızılordu savaşçısını "Taş çatlasa kırk sekiz, elli kilo, daha fazla değil." Kız tek koluyla boynuna sarılmıştı, sonra ne düşündüyse birden kıpkırmızı kesildi; kulaklarına kadar kızardı.

– Küçük bir çocukmuşum gibi sanki...

Başçavuş ona, "Odun taşımadığımızı biliyoruz" diyerek takılacak oldu, ama sonra vazgeçti ve bambaşka bir şey söyledi:

– Yaş yerlere basmamaya bak!

Su hemen hemen diz hizasmdaydı ve müthiş soğuktu. Önde Gurviç yürüyordu; eteğini topladığı için incecik bacakları açıktaydı; dengesini sağlamak için elindeki çizmeleri iki yana sallıyordu. Başını yarım arkaya çevirerek:

– Brr, su buz gibi... dedi.

Ve hemen eteğini bıraktı; etek uçları suyu çiziyordu. Komutan sert sert:

– Kaldır eteğini! dedi.

Gurviç durdu, gülümseyerek:

– Bu komutunuz talimatlara uygun değil yoldaş, dedi.

İşte bu çok iyi; Hâlâ şaka yapabiliyor olmaları gerçekten çok iyi! Kızın bu sözleri Vaskov'un hoşuna gitmişti; Komelkova'nın ateş yakarak kendisini beklemekte olduğu yere neşeyle döndü ve olanca gücüyle haykırdı:

– Hadi bakalım kızlar! Hep birlikte asılın!

Uzaklardan Osyanina'nın sesi yankılandı:

– Heey, İvan İvaniç! Arabayı bu yana yetiştir!

Ciyak ciyak bağırıyorlar, kesilmiş ağaçları itip deviriyorlar, ateşleri besliyorlardı. Arada bir Fedot Yevgrafiç de bağırıyordu; erkek sesi de duyulsun diye... Ama daha çok söğütlerin ardına gizlenip olanca dikkatiyle karşı kıyıdaki çalıların arasını gözlüyordu.

Ama karşı kıyıda hiçbir kımıltı yoktu. Savaşçıları artık bağırmaktan yorulmuşlar, devrilecek bütün ağaçları devirmişlerdi. Güneş de orman üzerinde iyice yükselmiş, dereyi pırıl pırıl aydınlatmaya başlamıştı; ama karşı kıyıdaki çalılar kımıltısızlığını ve suskunluğunu koruyordu.

Komelkova kulağına eğilerek:

– Belki de çekip gittiler..? dedi.

Allah belalarını versin, belki de gerçekten çekip gittiler! Vaskov stereo dürbün değil ki namussuzların kıyıya doğru nasıl süründüklerini görebilsin! Az çayır dişlemişlerden değiller besbelli; böylesi işler için rastgele adam göndermezler ki!

Ama bunları yalnızca düşündü. Kıza ise kısaca:

– Hele biraz daha bekleyelim, dedi.

Ve yeniden artık her bir dalcığını ezberlediği çalılara dikti gözlerini, öyle yoğun bir dikkatle bakıyordu ki, gözleri sulanmaya başladı. Seyriyen ve sulanan gözlerini avucuyla ovuşturuldu ve... hafifçe titredi; derenin tam karşı kıyısındaki bir kızılağaç kıpırdamış ve dalların açıklığından pas rengi kıllarla örtülü genç bir yüz görünmüştü.

Fedot Yevgrafiç elini arkasına uzatıp hemen arkasındaki yuvarlak dizi tuttu; Komelkova ise dudaklarıyla onun kulağına dokunarak:

– Gördüm! diye fısıldadı.

Az aşağıda bir başkası daha göründü, ikisi birlikte kıyıya doğru ilerlemeye başladılar; üzerlerinde sırt çantaları ve teçhizatları yoktu. Ellerinde otomatikleri, gözlerini bağırış çağırışların yükseldiği karşı kıyıya dikmişler, dikkatle yürüyorlardı.

Vaskov'un yüreği sıkışır gibi oldu; keşif yapıyorlar! Demek her şeye karşın ormanı yoklamaya, baltacıların kaç kişi olduklarını, aralarından bir geçit bulup bulamayacaklarını araştırmaya çıkmışlar.

Allah kahretsin! Boşa çıkmıştı bütün planlar! Onca bağırıp çağırma, yakılan ateşler, devrilen ağaçlar... hepsi boşa gitmişti! Almanlar korkup geri çekilmemişlerdi. Şimdi bu yana geçecekler, kızların seslerine, dumanlara, bağırtılara doğru yılan gibi sürüneceklerdi. Basit bir parmak hesabıyla kaç kişi olduklarını sayacaklar ve bunun sonucu olarak da burada olduklarının bilindiğini anlayacaklardı.

Fedot Yevgrafiç ardına gizlendiği ağacın tek bir yaprağını kımıldatmamaya özen göstererek nagantını çıkardı. Şu ikisini herhalde daha derenin içinde yürürlerken haklayabilirdi. Tabi otomatiklerine asılıp ateş yağdıracaklardı üzerlerine, ama olsun, bu arada kızlar kaçıp gizlenebilirlerdi... Bir de şu Komelkova'yı buradan gönderebilseydi.

Başını çevirip ardına baktı: Dizüstü çökmüş olan Yevgenya öfkeyle askeri gömleğini çıkarmaya uğraşıyordu. Sonunda gömleği başından çekip yere fırlattı ve gizlenmeye falan çalışmadan ayağa kalktı.

– Dur! diye fısıldadı başçavuş.

Jenka çın çın öten bir sesle:

– Raya, Vera, hadi yüzmeye! diye bağırdı ve çalılara falan aldırmayarak dosdoğru dereye doğru koşmaya başladı.

Fedot Yevgrafiç onun yere fırlattığı gömleğini aldı ve nedense sıkı sıkı göğsüne bastırdı. Jenya ise dolgun bedeniyle çoktan güneşin pırıl pırıl aydınlattığı çakıllarla örtülü dere kıyısındaydı.

Karşı kıyıda çalılar kımıldadı, gri yeşil gölgeler birden görünmez oldular. Jenya ise hiç acele etmeden, dizlerini ağır ağır oynatarak eteğini çıkardı, iç gömleğini sıyırıp attı ve siyah külotunu eliyle sıvazlayarak birden tiz, çın çın öten bir sesle şarkıya başladı:

Elmalar, armutlar çiçeğe kesti

Derenin üstü sisler içinde...

Ah, olağanüstü güzeldi şu anda Jenya, inanılmayacak denli güzeldi! Dal gibi uzun, kar gibi beyaz, ceylan gibi çevik... ve otomatiklerin on metre uzağında! şarkısını kesip suya girdi, kesik kesik bağırarak sulara vurmaya, dört bir yanına doğru neşeyle su sıçratmaya başladı. Serpintiler ılık ve elastik bedeninden aşağı akarken güneşte pırıl pı-

rıl yanıyordu. Başçavuş ise soluğunu tutmuş, dehşet içinde olacakları bekliyordu; işte şimdi otomatikler ateş kusmaya başlayacaktı; Jenkacık iki büklüm olacak, suyun üstünde kollarını bir iki çırpacak ve...

Ama çalılarda kımıltı yoktu.

Komelkova suyun içinde dans eder gibi zıplayıp dönerek:

– Hey Kızlaar! diye bağırdı; sesi çın çın ötüyordu, neşe doluydu. Hadi gelsenize "yüzelim! İvan'ı da çağırın!.. Hey Vanyuşa, nerelerdesin?

Fedot Yevgrafiç Jenya'nm gömleğini yavaşça yere bıraktı, nagantını kılıfına soktu, emekleyerek çalıların daha derinine sokuldu. Sonra baltasını çıkardı ve en yakınındaki çamın gövdesine olanca gücüyle indirerek:

– Hey-heyy! Bekle, geliyorum! diye bağırdı, baltayı çekip bir kez daha savurdu ağaca. Hepimiz geliyoruz, az bekle!

Ömründe hiç bu kadar çabuk ağaç kestiğini hatırlamıyordu Fedot Yevgrafiç. Bu güç nereden gelmişti kendisine? Kestiği ağaca omuzuyla bir dayandı ve daha çok gürültü çıksın diye kuru çamların üzerine yıkıverdi. Soluğunu tutarak bir gölge gibi geriye, adamları gözetlediği yere sekti.

Jenka sudan çıkmış, kıyıda duruyordu; yüzü derenin geldiği yöne dönük olduğu için Almanlar da kendisi de yandan görebiliyorlardı onu. Hiç acele etmeden incecik iç gömleğini alıp başından geçirdi; ıslak bedenine yapışan ipek gömlek ormandan yatık gelen güneş ışınları altında saydamlaşmış gibiydi. Kuşkusuz o da biliyordu bunu, biliyordu ve hiç acele etmiyordu; ağır, dans edercesine yumuşak hareketlerle kıvrılıp bükülüyor, saçlarını omuzlarına serpiyordu. Vaskov yine dehşet içinde otomatiklerin ateş kusmasını bekliyordu; işte şimdi çalılar kımıldayacak ve bu bembeyaz, bu dipdiri, bu bakmaya doyulamayacak güzellikteki beden kanlar içinde, paramparça yere yıkılacaktı.

Jenka kalçalarına kadar inen gömleğinin altından ıslak külotunu çıkardı, sıktı, düzgünce açıp çakılların üstüne serdi. Kalçalarının beyazlığı şimdi göz kamaştırıcı bir pırıltıya dönüşmüştü. Sonra kendisi

de yere oturdu, bacaklarını karnına doğru çekip, saçlarını bacaklarının üzerine, güneşe doğru serpti; neredeyse yere değiyordu saçları.

Karşı kıyı ise susuyordu. Tek bir çalıda bile kımıltı yoktu ve Vaskov gözleriyle delercesine baktığı halde, Almanların hâlâ orada mı yoksa çekip gitmiş mi olduklarını bir türlü anlayamadı. Ama düşünüp tahminlerde bulunmaya zaman yoktu; bu yüzden komutan üniforma gömleğini çıkarıp nagantım pantolon cebine soktu ve çalıları eze eze kıyıya doğru koşmaya başladı.

– Hey, neredesin?

Neşeli bir sesle bağırmak istemişti, ama olmamıştı, boğazına bir şeyler düğümlenmişti. Çalıların arasından derenin düzlüğüne çıktı. Korkudan yüreği kaburgalarını zorlayarak atıyordu. Komelkova'ya yaklaştı.

– Bölge merkezinden telefon ettiler, bir kamyon çıkarmışlar yola... Onun için çabuk giyin üstünü... Yeter bu kadar güneşlenmek.

Özellikle karşı kıyıya doğru bağırarak konuşuyordu, bu yüzden Komelkova'nın verdiği yanıtı duymamıştı bile. Beyni, bedeni, tüm varlığı, karşı kıyıda, Almanlar üzerinde yoğunlaşmıştı, öylesine bir yoğunlaşmaydı ki bu, bir yaprak kımıldasa duyabilirdi ve duymasıyla birlikte kendini şu kayanın ardına atıp cebinden nagantım çekebilirdi. Ama şimdilik karşıda en ufak bir kımıltı yoktu.

Jenka onu kolundan çekip yanına oturttu. Başçavuş birden Jenka'nın gülümsediğini gördü. Evet, gülümsüyordu; ama iri iri açılmış bu gözler, tıpkı gözyaşı gibi, dehşetle doluydu. Elle tutulurcasına canlı ve cıva gibi ağır bir dehşetti bu.

Vaskov da yüzüne bir gülümseme kondurabilmek için olanca gücünü harcayarak:

– Uzaklaş burdan Komelkova, dedi.

Jenka ise hâlâ bir şeyler söylüyor, hatta gülüyordu; ama Fedot Yevgrafiç'in artık bir şey duyacak hali yoktu. Hemen çalıların ardına götürmek gerek onu, hemen... Ne zaman vurulacak diye saniye sayamam artık. Ama işi daha kolaylaştırmak için, bütün bu yaptıklarının

basit bir oyundan başka bir şey olmadığını şu lanet Almanların anlamamaları için hemen bir şeyler düşünmesi, bulması gerekti.

– Madem iyilikten anlamıyorsun, seni ormandaki bütün millette rezil edeyim de gör! diye bağırdı birden ve yerden Jenya'nın çamaşırlarını kaptığı gibi koşmaya başladı: Hadi bakalım, yakala beni!

Jenka tam, gerektiği gibi bir çığlık attı, fırlayıp yerinden kalktı ve onun peşinden koşmaya başladı. Vaskov bir süre kıyıda koştu, sonra hemen yandaki çalıların arasına kayıverdi ve ancak ormanın derinlerine geldikten sonra durdu.

– Al şunları da giyin! Ve yeter ateşle oynadığın, anlıyor musun, yeter!

Başını çevirmeden elindeki çamaşırları geriye uzattı, ama eli boşlukta öylece kalakaldı. Tam ağır bir küfür savuracaktı ki, Komelkova'nın toprağa dizüstü çöküp ağladığını gördü. Elleriyle yüzünü kapatmıştı; iç gömleğinin incecik iki askısı altında omuzları sarsılıyordu.

Gülmeleri daha sonraydı, Almanların gittiğini öğrendikten sonra. Bağırıp durmaktan sesi kısılmış Osyanina'ya, ateş yakarken eteğini de yakan Gurviç'e, yüzü is içindeki Çetvertak'a, Almanları esaslı bir şekilde aldatan Jenka'ya ve ona, başçavuş Vaskov'a bakıp bakıp kahkahalarla gülmüşlerdi. Gözlerinden yaşlar fışkırana, göğüsleri sıkışıp soluksuz kalana dek gülmüşlerdi. Başçavuş olduğunu, komutan olduğunu unutup Vaskov da gülmüştü; gülmüştü çünkü kafasında tek bir düşünce vardı; Almanların burnuna halkayı geçirmişlerdi, hemde güle oynaya, şakalar yapa yapa... Şimdi teresler yüreklerinde bin bir korku, endişe, yirmi dört saat taban tepip, koca Legont gölünün çevresini dolanacaklardı.

Kızların neşesinin ortasında ikide bir:

– Artık işleri tamamdır! diyordu. Artık elimizden bir yere kaçamazlar... Tabi Briçkina ara istasyona vaktinde yetişebilirse...

– Yetişecek, diyordu Osyanina kısık sesiyle ve Osyanina'nın sesini duyar duymaz hepsi birden basıyordu kahkahayı. Liza'nın bacakları hızlıdır, tam vaktinde yetişecek istasyona.

– Madem öyle, hadi bakalım, birer yudum içi verelim bu işin şerefine... Komutan bunu söylerken kutsal matarasını çıkardı. Liza'nın hızlı bacakları ve sizdeki bu güzel akıllar için!

Mataranın çıkmasıyla birlikte telaşlı bir hazırlıktır başladı.

Kızlar yere genişçe bir havlu serdiler, ekmek kestiler, yağı, balığı dilimlediler. Onlar bu kadın işleriyle uğraşırken, başçavuş tam gerektiği gibi az ötede duruyor, ağır ağır sigarasını tüttürerek sofraya çağrılmayı bekliyor ve yorgun, korkulacak anların artık geride kaldığını düşünüyordu...

7

Liza Briçkina omuzlarındaki on dokuz yılı hep yarını bekleyerek yaşamıştı. Her sabah göz kamaştırıcı bir mutluluğun ruhunu kanatlandıran önseziyle uyanıyor ve her sabah annesinin insanın ruhunu körelten öksürükleri, mutlulukla olan bu buluşmasını bir sonraki güne erteliyordu; öldürmüyordu, üzerine bir çizgi çekip defterden silmiyordu, ama bir sonraki güne erteliyordu. Ve her sabah babası çok ciddi bir yüzle onu uyarıyordu:

– Annemiz ölecek!

Beş yıl boyunca her gün babası günaydın der gibi ona bu sözleri söylemişti. Liza avluya çıkıp yavru domuza, koyunlara, devlet malı yaşlı beygire yemlerini veriyordu; sonra anasını yuyup yıkıyor, üstünü değiştiriyor, yemeğini yediriyordu. Ortalığı silip süpürüyor, yemek pişiriyor, en yakın köy erzak deposuna koşup ekmek alıyordu. Arkadaşı kızlar çoktan okullarını bitirmişlerdi, kimi daha yüksek okullara okumaya gitmiş, kimi de evlenmişti. Liza ise hayvanları besliyor, ortalık temizliyor, anasına bakıyor, sonra yine hayvanları besliyor, ortalık temizliyor, anasına bakıyor ve hep yarınki günü bekliyordu.

Yarın, onun bilincinde hiçbir zaman annesinin ölümüne bağlanmış değildi. Aslında annesinin sağlıklı halini güçlükle hatırlayabili-

yordu, ama Liza'nın içine o kadar çok insan hayatı sığmıştı ki, bunlardan bir de ölüm düşüncesine yer kalmıyordu.

Babasının her günkü usanç verici ölüm hatırlatmalarına karşın hayat gerçek ve duyumsanabilir bir kavramdı. Önünde pırıltılarla duran yarının ardına gizleniyordu hayat, ormanlar içinde yitip gitmişe benzeyen bir çizginin çevresinden dolanıyordu şimdilik, ama Liza onun var olduğunu, kendisi için var olduğunu biliyordu bugün sona erdiğinde yarınki günün başlayacağından nasıl eminse, bundan da o kadar emindi Liza; vardı o, gelecekti... Ve Liza beklemeyi bilen kızdı...

Beklemeyi, kadınlara özgü bu yüce sanatı daha on dört yaşındayken öğrenmeye başlamıştı. Annesinin hastalığı nedeniyle okuldan ayrılınca, önce bıraktığı sınıfına dönmeyi beklemişti, sonra kız arkadaşlarıyla buluşmayı, sonra ev işlerinden kurtulabildiği o çok seyrek akşamlarda köy kulübünün önündeki küçük alanda beklemeyi, sonra...

Sonra birden artık bekleyeceği bir şeyin kalmadığını fark etti. Kız arkadaşlarından kimi hâlâ okuyor, kimi ise çok uzaklara gitmiş, çalışıyordu; kısacası onun artık duyumsayamayacağı, anlayamayacağı, paylaşamayacağı bir takım hayatları yaşıyorlardı. Bir zamanlar köy kulübünde, gösterinin başlamasından önce karşılaşıp gülüştüğü delikanlılar bile birer yabancı olmuşlardı; kendisiyle alay ediyor gibiydiler. Liza gitgide yabanıllaşmaya başladı; hiç konuşmuyor, neşeli topluluklardan uzak duruyordu; bir süre sonra da kulüpten büsbütün ayağını kesti.

Çocukluğu böylece gerilerde kaldı; çocukluğuyla birlikte eski dostları da gerilerde kaldı. Yeni dostlarıysa yoktu; çünkü içinde yaşadıkları kulübenin penceresinden yansıyan cılız gaz lambası ışığı yabanıllaşmış orman muhafızlarından başka kimseyi çekmiyordu kendine. Liza ise hem acı duyuyor, hem korkuyordu; çünkü geride kalmakta olan çocukluğun yerini neyin alacağını bilmiyordu. Böylece sıkıntı ve kederlerle kış bitti; ilkbaharda ise babası birgün arabasında bir avcıyla birlikte döndü.

– Biraz bizde kalmak istiyor, dedi, yalnız... düşünüyorum da, nerede kalacak? Çünkü, biliyorsun, anamız öldü ölecek.

– Canım bir samanlığınız da mı yok? dedi konuk.

Liza kuşkulu kuşkulu:

– Samanlığımız var ama, havalar daha soğuk, dedi.

– Gocuk gibi bir şey verirseniz yeter bana.

Baba konukla mutfakta geç vakitlere kadar oturup votka içti. Tahta duvarın öte yanında anne boğuk boğuk öksürüyordu. Liza ise boşalan tabakalara yeniden lahana turşusu doldurmak için bodruma koşuyor, yumurta kızartıyor ve dinliyordu.

Daha çok babası konuşuyordu. Koca koca bardaklar dolusu votkayı mideye indiriyor, parmaklarıyla aldığı lahana turşusuyla ağzını doldurup konuşuyor ha konuşuyordu:

– Dur bakalım iki gözüm... Şimdi ne dedik; hayat da ormana benzer dedik öyle değil mi? Arada bir kesip temizlemek gerekiyor yani... Kurumuş ağaçlar var, hastalıklı, çürümüş ağaçlar var fışkılar var... öyle değil mi?

– Esaslı bir temizlik harekatına girişmek gerek yani, dedi konuk. Tek tek bir iki ağacı devirmek değil, esaslı bir temizliğe girişmek... Ormana zarar veren asalakların ormanda işi ne?

– Söz konusu olan ormansa, sen hele az dur, dinle... Biz ormancılar herhalde ormanı senden daha iyi bilir, anlarız... Ama ya orman değil de hayatsa..? Yani sıcacık, durduğu yerde durmayan, kıpır kıpır...

– Kurt gibi örneğin...

– Kurt mu? diye dikeldi babası. Kurt mu engel oluyor yani sana? Peki niçin engel oluyor? Niçin?

– Dişleri olduğu için, diye gülümsedi konuk.

– Yani onun bütün suçu kurt olarak doğmak mı? Ha..? Kurt olarak doğduğu için mi suçlu o? Hayır, iki gözüm. Ona bu suçu yükleyen biziz. Onun fikrini bile sormadan, ona hiçbir şey sormadan, ona bu suçu yükleyen biziz. Peki sence bu vicdana sığar mı?

– İyi ama Petroviç, kurtla vicdan bir araya gelebilecek kavramlar mı?

– Demek kurtla vicdan bir araya gelecek kavramlar değil...? Peki kurtla tavşan...? Ha...? Kurtla tavşan bir araya gelecek kavramlar mı? Dur hele, iki gözüm, dur, acele etme! Anladık, kurt insan soyunun düşmanı sayılacak diye emir geldi diyelim. Pekâlâ! Bütün halk bu emri anladı diyelim ve emrin gereğini yerine getirdi, yani Rusya'da ne kadar kurt varsa, hepsinin canına okundu!... Peki bunun sonu ne?

– Nasıl sonu ne? diye gülümsedi avcı. Bir sürü av hayvanı olacak.

Baba, kıllı yumruğunu olanca gücüyle masaya indirerek:

– Yetmez bu! diye gürledi. Anlıyor musun, yetmez! Hayvan dediğin, sağlıklı yaşayabilmek için koşmak, kaçmak zorundadır, anlatabiliyor muyum? Kaçmak içinse korku gereklidir, yani 'Aman toz olayım, yoksa beni yalayıp yutacaklar' diye korkmalı hayvan! Elbette, hayatı tek bir renge boyamak da mümkün... Ama söyler misin bana, niçin yapalım bunu? Neden tek bir renge boyayalım hayatı? Huzur, dinginlik, rahatlık adına mı? Ama düşünsene birader; kurtlar olmasa tavşanların hali ne olurdu? Ben sana söyleyivereyim; hepsi yağ bağlar, tombullaşır, tembelleşir, şuradan şuraya kımıldamaz, iş görmez olurlardı. Ne yapmamız gerekir böyle bir durumda? Kendi kurtlarımızı kendimiz mi yetiştireceğiz, yoksa dışarıdan kurt mu ithal edeceğiz? Ha?.

Konuk birden:

– Yoksa sen devletin elinden varını yoğunu aldığı eski kulaklardan miydin İvan Petroviç? diye sordu.

Orman kolcusu göğüs geçirdi.

– Ben kulak olsam ne, olmasam ne? Varımı yoğumu almışlarmış..! Benim varım yoğum işte şu iki yumruğumla bir karım ve kızımdır. Benim gibi kulağı neylesin onlar?

– Onlar dediğin de kim?

– Canım onlar değilse biz..! Baba şişenin dibinde kalan votkayı iki bardağa bölüştürdü, kadehini konuğun kadehine vurarak: Ben kurt değilim cancağızım... dedi. Yalnızca bir tavşanım! Bardağı başına dikti, masayı gıcırdatarak yerinden kalktı; yüzünden eline kadar her yanını kaplayan tüyleriyle, iri bedeniyle tam bir ayı gibiydi: Yatmaya gidiyorum. Kızım sana yatacağın yeri gösterir.

Liza sessizce köşede duruyordu. Avcı kentliye benziyordu; dişleri bembeyazdı, genç bir adamdı ve onun bu gençliği Liza'yı şaşırtıyor, utandırıyordu. Adama dikkatle bakıp durmasına karşın gözlerini tam zamanında kaçırarak onunla göz göze gelmemeyi başarıyordu. Korkuyordu çünkü Liza, adamın bir şey soracağından, kendisinin ise soruya yanıt veremeyeceğinden ya da yanıtının aptalca olacağından korkuyordu.

– Babanız epeyce dikkatsiz...

– Kızıl partizandı babam, diye atıldı Liza.

Konuk gülümseyerek:

– Bunu biliyoruz, dedi, ayağa kalktı: Hadi bana yatacağım yeri gösterin Liza!

Samanlık çok karanlıktı. Liza kapıda durup biraz düşündü, sonra konuğun elinden devlet malı gocukla buruşuk yastığı aldı.

– Biraz bekleyin.

Sallanan merdivenden yukarı çıktı, samanları eliyle atarak kabarttı, başucuna gelen yere yastığı attı. Artık inmesi gerekirdi Liza'nın, inip konuğa yatağının hazır olduğunu söylemesi gerekirdi... Ama Liza aşağıdan gelen ayak seslerine kulak kesilerek geçen yıldan kalan yumuşacık samanları kabartmaya devam ediyor, konuğun rahat etmesi için yatağa düzgünce bir şekil vermeye çalışıyordu. Şu anda merdivenlerin konuğun adımlarıyla gıcırdamasını, yukarıda, karanlıkta iğreti bir kucaklaşmayı, bu şehirli, genç konuğun soluğunu, fısıltısını hatta kabalığını beklediği söylenebilir miydi Liza'nın? Hayır, kesinlikle hayır; günah sayabileceği hiçbir düşünce yoktu kafasında. İstediği tek şey, yüreğinin birdenbire olanca gücüyle çarpıvermesi, kendisine dumanlı, belirsiz, ama sımsıcak bir şeylerin vaat edilmesi, sonra bu bir an için görünüveren her şeyin yitip gitmesiydi...

Ama gıcırdamıyordu merdivenler. Daha fazla duramazdı Liza, aşağı indi; baktı, konuk samanlığın kapısı önünde sigara içiyor. Sert sert:

– Samanlıkta sigara içmeyin! dedi.

– Biliyorum, dedi konuk, yere attığı sigarasını topuğuyla ezdi, merdivene yöneldi; iyi geceler!

Liza da bulaşıkları yıkamaya eve gitti. Her zamankinden çok daha büyük bir özenle ve ağır ağır yıkadı bulaşıkları. Yine bekliyordu Liza, korku ve umutla pencerenin tıklatılmasını bekliyordu. Ama bu kez de beklentisi boşa çıktı; kimse vurmadı pencereye. Lambayı söndürüp odasına çekildi; annesinin olağan öksürüklerini ve içkili babasının horultusunu dinleyerek yatağına uzandı.

Konuk her sabah bir yerlere gidiyor ve ancak akşam geç saatlerde acıkmış ve yorulmuş olarak dönüyordu. Liza kendisine yemek çıkarıyordu ve o önüne konan yemekleri çabuk çabuk atıştırıyordu. Bununla birlikte yemek yiyişinde bir efendilik vardı; açgözlüce ve pis boğazca değildi yiyişi ve bu Liza'nın çok hoşuna gidiyordu. Yemeğini yer yemez hemen samanlığa geçiyordu ve artık samanlara yatak düzeni vermek gerekmediği için Liza onunla birlikte gitmiyor, evde kalıyordu.

Bir seferinde Liza bütün cesaretini toplayarak:

– Avdan hep eli boş dönüyorsunuz? dedi.

– Şansım yok, diye gülümsedi konuk.

Liza ona bakmadan sürdürdü sözlerini:

– Gün boyu dolaşmalarınız sizi yalnızca zayıflattı... Buna dinlenme denilebilir mi?

Konuk içini çekti:

– Yo, Liza, çok güzel bir dinlenmeydi bu... Ama ne yazık ki bitti. Yarın gidiyorum.

Liza üzgün bir sesle ve yavaşça yineledi:

– Yarın mı?

Evet, sabah erkenden. Üstelik de tek bir şey avlayamadan... Gülünç, değil mi?

Başka bir şey konuşmadılar. Ama konuk samanlığa çekilir çekilmez, Liza mutfağı üstün körü bir şekilde topladı ve hemen avluya süzüldü. Konuğun iç çekişlerini, öksürüklerini dinleyerek uzun süre

samanlığın çevresinde dolandı; tırnaklarını kemirdi; sonunda kapıyı usulca açıp kararını değiştirmekten korkarcasına hızla samanlığa daldı.

– Kim o, diye sordu konuk usulca.

– Ben, dedi Liza. Samanları bir kabartayım demiştim...

– İstemez, dedi konuk. Git yatağına yat.

Liza sustu. Samanlığın boğucu karanlığında, konuğun hemen yanı başında oturuyordu. Soluğunu tutmak için olanca gücünü harcamasına karşın, konuk onun soluk alışverişlerini duyabiliyordu.

– Neyin var? Sıkılıyor musun?

– Evet, dedi Liza duyulur duyulmaz bir sesle.

– Sıkılmak aptalca bir şeyler yapmanın gerekçesi olamaz.

Bunu söylerken konuk gülümsüyormuş gibi geldi Liza'ya. Dehşetli bir öfkeye kapıldı; konuktan nefret ediyordu; kendisinden de nefret ediyordu; ama yine de oturmaya devam ediyordu. Buraya neden geldiğini bilmediği gibi, hâlâ neden oturmaya devam ettiğini de bilmiyordu. Hayatı boyunca hemen hiç ağlamamıştı Liza; çünkü hep yalnızdı ve yalnızlığa alışmıştı; ama şu anda dünyada tek istediği, kendisine acınmasıydı. Sevecen sözler duymak, saçlarının okşandığını hissetmek, avutulmak, hatta kendi kendine bile itiraf edemiyordu ama belki de öpülmek istiyordu. Ama Liza'cık kendisini son kez beş yıl önce annesinin öptüğünü, şu anda bir öpücüğe çok ihtiyacı olduğunu, çünkü bu öpücüğü, hep beklediği, uğruna yaşayıp durduğu güzel yarına karşılık kendisine bırakılmış bir rehin olarak göreceğini konuğa nasıl, nasıl söyleyebilirdi?

– Git, yat, dedi konuk. Çok yorgunum ve yarın erkenden yola çıkmam gerek.

Bunu söylerken esnemişti de; sanki Liza orada yokmuş gibi, kayıtsızca, umursamazca, ağzını ayıra ayıra esnemişti. Liza dudaklarını ısırdı, merdiveni telaşla indi ve inerken dizini çok kötü çarptı; samanlığın kapısının ucundan gözyaşları süzülüyordu.

Sabah, babasının "Duman"ı arabaya koşuşunu, konuğun annesiyle vedalaşışını, avlu kapısının gıcırtısını duymasına karşılık kalkmadı, yatağında uyuyormuş gibi yaptı; ama gözleri kapalı olduğu halde, kirpiklerinin ucundan gözyaşları süzülüyordu.

Babası öğleye doğru döndü. Kafayı hafif tertip tütsülemiş gibiydi; şapkasını çıkarınca içinden masaya kesme şekerler dökülmeye başladı.

Şaşkınlık içinde:

– Meğer büyük adammış bizim konuğumuz! dedi. İlçeye varınca erzak deposu yöneticisine bize şeker vermelerini emretti. Bir yıldır unutmuştuk tadını. Tam üç kilo şeker!

Sonra sustu. Uzun uzun ceplerini karıştırdı, tütün kesesinin içinden buruş buruş bir kâğıt çıkarıp Liza'ya;

– Al dedi.

"Okuman gerek, Liza. Yoksa ormanda büsbütün yabanıllaşacaksın. Ağustosta gel; teknik okula yazdıracağım seni. Kalman için yurt da bulacağım."

İmza ve adres. Başka hiçbir şey yok. Hatta selam bile...

Bir ay sonra annesi öldü. Yüzü zaten hiç gülmeyen babası büsbütün somurttu, vahşileşti; Liza'ysa geceleri babasının arkadaşlarından korunmak için odasının kapısını sıkı sıkı örtüyor ve hep 'yarın'ı bekliyordu. Ama bu 'yarın' artık ağustosa bağlıydı ve Liza'cık tahta duvarın öte yanından gelen sarhoş çığlıklarını dinlerken, katlanmaktan lime lime olmuş minik pusulayı belki beninci kezdir okuyor, okuyordu.

Ama işte savaş başladı ve kente okumaya gitmeyi bekleyen Liza'nın payına savunma işlerinde çalışmak düştü. Yaz boyunca siper kazdı, tanklara karşı çukur açtı; ama Almanlar bir yolunu bulup çukurları çevreden dolaşarak aşıyorlardı. Liza da bu yüzden başkalarıyla birlikte pek çok kez çember içine düştü, binbir güçlükle kurtuldu bu çemberlerden. Siper kazarak tank çukurlan açarak, çembere düşerek, çemberden kurtularak her gün biraz daha doğuya, içerlere doğru geriliyorlardı. Güz sonlarına doğru Liza artık Valday'ın da gerilerinde yer alan uçaksavar mevzilerindeydi. Böylece uçaksavarcı oldu ve şu anda yetişmek için koştuğu 171. ara istasyonda görevlendirildi.

Vaskov'u daha ilk görüşünde beğenmişti Liza; hani istasyona geldikleri sabah, başçavuşun safları önünde durup uykulu gözlerini kırpıştırarak şaşkınlık içinde kendilerine baktığı gün... Ağırbaşlılığını sevmişti onun; köylülere özgü sakinliğini, ağırkanlılığını ve hemen her kadının, aile ocağının sarsılmazlığının en büyük güvencesi olarak gördüğü erkekçe ciddiliğini sevmişti.

Gelgelelim herkes komutanla dalga geçiyordu; hatta ona şakalar yapmak, çeşitli biçimlerde takılmak bir hüner sayılıyordu. Liza'ysa ne kendisi böyle bir şey yaptı, ne de yapanlara katıldı. Ama bir gün çokbilmiş Kiryanova kikir kikir gülerek başçavuşun, ev sahibi kadının göz kamaştırıcı cazibesine dayanamadığını açıklayınca, Liza öfkeden kızararak:

– Yalan bu! diye bağırdı.

Kiryanova sanki Liza'ya acıyormuş gibi teatral bir biçimde, iç çekerek;

– Âşık! dedi. Briçkina'mız aşık olmuş, kızlar! Başçavuşa abayı yakmış!

Gurviç de sesli sesli iç çekerek:

– Zavallı Liza! dedi.

Herkes bir şey söylüyor, kahkahalarla gülüyordu.

Liza ise sarsıla sarsıla ağlayarak ormana kaçtı.

Rita Osyanina gelip kendisini bulduğunda hâlâ oturduğu bir kütük üzerinde ağlıyordu.

– Aptallık etme Liza! Her şeyi böylesine büyüterek yaşayamazsın anlıyor musun? Daha sakin, daha basit, daya yalın yaşamalıyız!

Ama Liza utançtan boğulacakmış gibi yaşıyordu. Başçavuşunsa onun bu hallerinden haberi bile yoktu; işi başından aşkındı adamın. Hatta şu son olay olmasaydı, kim bilir belki göz göze bile gelemeyeceklerdi. Onun için Liza mutluydu ve ormanı sanki kanatlanmışçasına aşıyordu.

"Seninle sonra söyleyeceğiz şarkımızı Lizavetta, demişti başçavuş. Hele bir şu savaş emrini yerine getirelim."

Liza onun bu sözlerini düşünüyor, içinde kımıldamaya başlayan güçlü ve yabancı bir duygudan utanarak gülümsüyordu; bu yabancı duygu gergin ve pürüzsüz yanaklarını kıpkırmızı yapıyordu Lizacığın. Başçavuşu düşünürken, işaretledikleri çam ağacını geçtiğini görmüş ve bu ağaca yasladıkları sırıkları ancak bataklığın kıyısına vardığında hatırlamıştı. Ama geri dönmeyi canı hiç istemiyordu, üstelik burada da fırtınayla devrilmiş pek çok ağaç vardı; hemen bu devrik ağaçlardan kendine uygun bir dal kopardı.

Yumuşacık çamurun içine dalmadan önce sinerek etrafını dinledi, sonra becerikli elleriyle eteğini çıkardı.

Eteğini elindeki sırığın ucuna bağladı, üniforma gömleğini sıkıca palaskasının altına sokuşturdu, devlet malı mavi donunu iyice yukarı çekip bataklığa daldı.

Bu kez çamuru yararak kendisine yol açan biri yoktu önünde.

Sıvışkan çamur kalçalarına yapışıyor, sanki ardı sıra sürükleniyordu; bu yüzden de Liza iki yana doğru salma salma ve büyük bir güçlükle ilerleyebiliyordu. Kısa bir süre sonra soluk soluğa kalmıştı, ama yine de minik adacığın üzerindeki iki küçük çam ağacından gözlerini ayırmadan buz gibi suyun içinde adım adım ilerlemeye devam ediyordu.

Liza ne çamurdan, ne soğuktan, ne de ayaklarının altında kımıl kımıl oynayıp duran canlı zeminden korkuyordu. Onun korktuğu yalnızlıktı; şu kül rengi bataklığı dört yandan kuşatan mezar sessizliği korkutuyordu Liza'yı. Hayvansı bir korkuya kapılmıştı ve attığı her adımda bu korku azalacak yerde daha da büyüyordu; gereksiz en küçük bir hareket yapmaktan, sağma soluna bakmak ya da derince bir soluk almaktan bile korkuyordu sanki ve çaresizlik içinde titriyor, titriyordu.

Adacığa nasıl ulaştığını hatırlamıyordu bile. Bir süre diz üstü süründü, sonra yüzü koyun çürük otların üzerine uzanıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Soğuktan, yalnızlıktan, ama en çok da korkudan ağlıyordu; gergin yanakları bir anda göz yaşlarından sırılsıklam olmuştu.

Doğrulup ayağa kalktığında hâlâ ağlıyordu. Burnunu çeke çeke adayı aştı, bir yandan da bataklığın bu bölümünde izleyeceği hattı belirlemeye

çalışıyordu; dinlenerek güç toplama zamanı bile tanımadı kendine; kıyıya varır varmaz kendini vıcık vıcık çamurun içine bırakıverdi.

Önce derin değildi bataklık, bu yüzden Liza bayağı yatıştı, hatta neşelendi bile. Bataklığın son bölümüydü burası; aşılması istediği kadar zor olsun, burdan sonra otuyla, ağacıyla toprak ana başlıyordu, sert, kuru, sağlam toprak ana... Hatta Liza karşıya varınca nerede yıkanacağını düşünmeye başlamıştı; ormanda su birikintilerinin, kaynakların nerede olduğunu hatırlamaya çalışıyor, yoksa giysilerimi yıkayıp temizlemeyi ara istasyona mı bıraksam diye düşünüyordu. Çünkü artık, ara istasyona bir şey kalmıyordu yol olarak; üstelik bütün dirseklerine, en küçük dönemeçlerine dek çok iyi bildiği içinde birikip duran korku birden dışarı taştı; keskin bir yoldu bu, En geç bir-bir buçuk saat içinde bizimkilerin yanında olurum diye düşünüyordu Liza.

Şimdi yürümek bayağı güçleşmişti; çamur dizlerine geliyordu, ama buna karşılık da her adımda karşı kıyı biraz daha yaklaşıyordu ve Liza artık başçavuşun üzerinden bataklığa kayıverdiği yaşlı kütüğü ve kütüğün üzerindeki hemen hemen bütün çatlakları seçebiliyordu. Başvçavuşun bu kütükten bataklığa kayıverişi nasıl da gülünçtü, nasıl da beceriksizce atıvermişti kendini bataklığa, az kalsın bacakları üzerinde duramayacak ve boylu boyunca çamurlara yuvarlanacaktı.

Ve Liza yeniden Vaskov'u düşünmeye başladı; gülümsüyordu Vaskov'u düşünürken,. Söyleyeceklerdi şarkılarını, kesinlikle söyleyeceklerdi; hele bir şu savaş emrini yerine getirsinler ve istasyonlarına dönsünlerdi... Yalnız biraz kurnazlık etmesi gerekiyordu Liza'nın başçavuşu gece ormana çekebilmek için... Hele bir ormana gelsindi, görürdük kimin daha güçlü olduğunu; Liza mı yoksa bütün üstünlüğü komutanla aynı çatı altında yaşamak olan ev sahibesi olacak kadın mı..?

Tam önünde boz renkli, kocaman bir kabarcık şişti... ve patladı, öylesine beklenmedik, öylesine hızlı ve öylesine yakınında olmuştu ki bu, Liza bağıramadı bile, yalnızca otomatik bir hareketle kendini hafif yana attı. Yalnızca bir adım yana... Ama birden ayakları altındaki desteğin kaybolduğunu hissetti; bacakları sallantılı, oynak bir boşlukta asılı kaldı ve çamur yumuşacık mengenesiyle kalçalarını bastır-

maya başladı. Ne zamandır içinde birikip duran korku birden dışarı taştı; keskin bir sızı duydu yüreğinde Liza. Tutunacak bir şey olsundu da, ne olursa olsun; Liza çamurun dibinde dayanacak bir yer bulabilmek için olanca gücüyle elindeki sırığa yüklendi.. Kuru dal gürültüyle kırıldı ve aynı anda Liza yüzüstü buz gibi sulu çamura düştü.

Ayaklarının altında toprak yoktu. Ağır ağır bacakları çamurun içine çekiliyordu; elleri boş yere çamuru itekliyor, yüzer gibi, kürek çeker gibi hareketler yapıyordu; soluk soluğaydı Liza, sulu çamurun içinde eğiliyor, bükülüyor, kıvranıyordu. Bataklıkta az önce üzerinde yürümekte olduğu sert zemin ise hemen dibinde, bir adım, hatta belki de yarım adım ötesindeydi, ama işte bu yarım adımı atabilmesi olanaksızdı.

– İmdat! Yardım edin! İmdat!

Pas rengi, sağır bataklık üzerinde uzun uzun çınladı bu korkunç ve yalnız çığlık. Çamların doruklarına dek yükseldi, kızılağaçların tazecik yaprakları arasında dolaştı, hırıltı düzeyine düştü, sonra son bir güçle yeniden yükseldi... tâ bulutsuz mayıs göğüne dek.

Liza bu masmavi mayıs göğüne uzun uzun baktı. Hırıldayarak, ağzına dolan çamuru tükürerek, hep ona doğru atılmaya çalışarak, kendini hep yukarıya, bu pırıl pırıl göğe çekmeye çalışarak ve inanarak uzun uzun baktı.

Ağaçların arkasından ağır ağır güneş çıktı, göz kamaştırıcı ışıklarını bataklığın üzerine serpti; Liza'nın son gördüğü işte bu güneş ışığı oldu, insanın içini ısıtan ve yarının vaadiymişçesine göz kamaştırarak parlayan güneş ışığı. Liza son anında bile, bu yarının kendisi için de var olacağına duyduğu inancı yitirmeden baktı güneşe...

8

Onlar güle oynaya karınlarını doyururlarken (elbette kuru şeylerle), düşman epey gerilere çekilmişti. Daha doğrusu geri çekilme değil de, şu gürültülü dere kıyısından, şu bangır bangır bağıran karılardan ve kendileri görülmeyen ama orman içlerinden sesleri duyulan

mujiklerden uzaklaşmış, içerlere çekilerek seslerini soluklarını kesip gizlenmişlerdi.

Bu durum Vaskov'un hoşuna gitmiyordu. Çünkü deneyimleriyle biliyordu o yalnız savaşçılık değil, avcılık deneyimleriyle de; düşmanı ve ayıyı gözden kaçırmaya gelmez. Bir kaçırdın mı, artık nereden vurup çıkacağını, ne yana atılıp ne haltlar edeceğini dünyada kestiremezsin. Kimin kimi avladığı bile belli olmaz bu durumda; sen mi ayının peşindesin, yoksa ayı mı senin... İşte böyle bir kötü avcı durumuna düşmemek için başçavuş kızları kıyıda bırakıp kendisi Osyanina'yla birlikte keşfe çıktı.

– Beni adım adım izle ve ne yaparsam aynını yap Margarita. Durdum mu dur, yattım mı yat! Alamanla kovalamaca oynamak, ölümle oynamak demektir. Bunun için safi dikkat kesilmelisin.

Kendisi öne geçti; çalıdan çalıya, kayadan kayaya sekerek yürüyordu. Ancak bu öylesine bir yürümeydi ki, gözlerini kırpmadan ileriye bakmaktan gözleri acıyor, kulağını yere yapıştırıp sesleri dinlemekten kulakları çınlıyordu. Tüm varlığı korkunç bir gerginlik içindeydi; atılmaya hazır el bombası gibiydi. Gözleri yanana dek baktıktan ve kulakları çınlayana dek dinledikten sonra elini hafifçe oynatıyor ve bu işaret üzerine Osyanina kendisine yaklaşıyordu, ikisi birden yeniden dinlemeye başlıyordu; şu aptal saksağan bir yerlerden ses verecek mi, bir yerlerden kuru dal çıtırtısı duyulacak mı? Sonra başçavuş yeniden iki büklüm gölge gibi ileri doğru atılıyor, yeni bir çalı ya da kaya ardında gizlenip bekliyordu; Osyanina ise yerinde kalıp ikisi için ortalığı dinlemeye devam ediyordu.

Tepeleri böylece geçip ana mevzilerine ulaştılar, sonra da aşağıya çamlığa indiler; sabahleyin Briçkina'nın Almanların çevresini dolanarak bataklık yönüne doğru ilerlemek üzere içine daldığı ormandı bu. Ortalık öyle sessiz, öyle dingindi ki, sanki dünyada saldırgan ve sabotajcı diye birileri yoktur ama Fedot Yevgrafoviç ne kendisi böyle bir düşünceye kapılabilir, ne de onbaşısının böyle bir şey düşünmesine izin verebilirdi.

Çamlığın hemen arkasında kıyıları yosun tutmuş kayalarla kaplı olan Legont gölü başlıyordu. Göl kıyısından hafif bir yükselti şeklinde başlayan asıl çam ormanına, az ötelerde eğri büğrü gövdeli akçaağaç koruluğu karışıyordu; daha ötelerde ise seyrek ve bodur çam hevenkleri uzanıyordu.

Başçavuş burada biraz oyalandı; dürbünüyle karşıdaki bütün çalıları taradı, kulak kesilip dinledi, sonra gölün kımıltısız sularını yalayarak esen hafif rüzgarı kokladı. Rita kımıldamadan, uysal uysal yanında yatıyordu; yosunlar arasında uzandığı için üstünün başının ağır ağır ıslandığını görüyor ve bir şey yapamıyor olmasına canı sıkılıyordu.

– Duyuyor musun? diye sordu Vaskov yavaşça, sonra kendi kendine gülümsedi; kültürü ele verdi Almanı... Canları kahve çekmiş besbelli...

– Bunu da nereden çıkardınız?

– Koku... Kahvaltı etmeye oturmuşlar anlaşılan... Ama on altısı da bir arada mı acaba?

Biraz düşündükten sonra tüfeğini çam ağacına dayadı, palaskasını son deliğine kadar sıktı çömeldi:

– Onları saymamız gerek Margarita, asıl gruptan ayrılıp geride kalanlar falan bulunabilir belki. Şimdi sözlerime kulak ver; eğer ateş açıldığım duyarsan, hemen uzaklaş buradan hemen, o anda... Kızları toparla... Doğuya, kanal yönüne yürüyün. Orada bizimkilere Almanları haber verirsin... Aslında onlar herhalde biliyor olacaklar, çünkü Lizaveta Briçkina şu sıralar ara istasyonumuza varmak üzeredir... Anladın mı dediklerimi?

– Hayır, dedi Rita. Siz ne olacaksınız?

– Bana bak Osyanina, dedi başçavuş sertçe; buraya böğürtlen toplamaya gelmedik, anlıyor musun? Herifler beni fark ederlerse kesinlikle sağ komazlar, bunun burası çok açık. Onun için sen dediklerimi aynen yapacaksın, anlaşıldı mı?

Rita susuyordu.

– Nasıl cevap vermen gerekir bana Osyanina?

– Emredersiniz komutanım!

Başçavuş gülümsedi, çömelmiş durumda ilerdeki sapkın kayaya doğru koştu.

– Rita gözlerini ayırmadan ona bakmasına karşın, yine de nerede ve nasıl gözden yittiğini fark edemedi; üzerleri yosun tutmuş kül rengi kayaları arasında eriyivermişti sanki başçavuş. Eteğiyle gömlek kolları sırılsıklam olan Rita, yine öyle yatar durumda geri geri süründü, bir taşın üzerine oturarak ormanın huzur verici hışırtısını dinlemeye başladı.

Kötü hiçbir şey olmayacağına inanarak sakin bir şekilde bekliyordu. Böyle yetiştirilmişti o, aldığı eğitim hep bu yönde olmuştu; girişilen her işten yalnızca mutlu sonuç, yalnızca başarı beklenebilirdi. Onun kuşağı için başarıdan kuşkulanmak demek, ihanet demekti. Elbette korkuyu da güvensizliği de atmıştı Liza, ama her şeyin başarıyla sonuçlanacağına duyduğu derin inanç gerçek durumlardan çok daha güçlüydü.

Rita kulak kesilmiş olmasına ve Fedot Yevgrafiç'in her an ortaya çıkmasını beklemesine karşın, yine de başçavuşun nasıl olup da birdenbire yanında bitiverdiğini anlayamadı; hiç ses çıkarmamıştı başçavuş; yalnızca hemen yakındaki köknarın dalları belli belirsiz titremişti, o kadar. Hiçbir şey söylemeden tüfeğini aldı. Rita'ya hafifçe başını salladı ve yeniden ormana doğru atılıp ilerdeki kayanın orada durdu.

– Hiç iyi bir savaşçı değilsin, yoldaş Osyanina! Hatta beş para etmezsin!

Öfkeli olmaktan çok kaygılıydı bunları söylerken.

Rita gülümsedi:

– Niçin?

– Anaç tavuk gibi yayılıp oturmuşsun kütüğün üzerine... Oysa sana yüzükoyun yerde yatacaksın demiştim.

– Yer çok ıslak Fedot Yevgrafoviç...

– Demek yer çok ıslak... Dua et ki herifler kahve içiyorlar, yoksa çoktan işin bitikti!

– Burada olduğumuzu fark etmişler mi yani?

– Falcı değilim ben Osyanina, bizi fark edip etmediklerini nereden bileyim? Yalnız on tanesini oturmuş yemek yerken gördüm; iki kişi de asıl gruptan az ötede mevzilenmişti. Bu durumda ötekilerin daha açıklarda devriye dolaştıkları ortaya çıkıyor. Anlaşılan epey oyalanacaklar burda; çoraplarını çıkarıp kurusun diye ateşin yanına sermiş olanlar bile vardı. Kısacası bizim de mevzi değiştirmemizin tam zamanı. Ben burada etrafa göz kulak olurken sen hemen gidip savaşçılarımızı buraya getir Margarita. Yalnız, burnunuzun ucunu gösteremeyeceksiniz... Gülmek kikirdemekse kesinlikle yasak!

– Anlıyorum, başçavuş yoldaş.

– Bir de... kurusun diye tütünümü sermiştim, onu da getirmeyi unutma. Tabi sırt çantamı, kaputumu falan da...

– Getiririm Fedot Yevgrafiç.

Osyanina arkadaşlarını çağırmaya gidince, Vaskov kayaydı, sivri taştı demeden hemen bütün çevreyi sürünerek dolaştı. Baktı, dinledi, kokladı ama ortalıkta ne Alman vardı, ne de Alman kokusu; bu yüzden de başçavuşun keyfi birazcık yerine geldi. Nereden bakarsan bak, Liza Briçkina şu ana kadar ara istasyona varmadıysa bile, varması an meselesiydi. Durumu anlatır anlatmaz da sabotajcı Almanların çevresinde görünmez bir ağ örülmeye başlanacaktı. Akşama doğru, en geç şafağa doğru da yardım yetişecekti. Gelenleri Almanların üzerine sürüp kendi kızlarını kayalıkların ardına gizleyecekti başçavuş; karşılıklı savrulacak müthiş küfürleri duymasınlar diye çarpışma yerinden epey uzağa gizleyecekti onları. Elbet küfürler savrulacaktı, çünkü bu namussuz herifleri gırtlak gırtlağa boğuşmadan ele geçirmek olanaksızdı.

Başçavuş bu kez de tâ uzaktan anladı savaşçılarının yaklaşmakta olduklarını. Aslında kızcağızlar ne gürültü etmişler, ne fısıldamışlar, ne de kikirdemişlerdi... Ama al işte, bir-bir buçuk verst öteden bile belli oluyordu geldikleri. Ya aşırı çabadan hafif tertip oflayıp pufluyorlar, ya da öylesine kolonya sürünmüş oluyorlardı ki yaydıkları misk gibi kokularla geldiklerini müjdeliyorlardı. Fedot Yevgrafoviç bir kez daha Almanlar arasında gerçek bir savaşçının bulunmayışına şükretti.

Canı dehşetli tütün çekiyordu; neredeyse üç saattir sürünüp duruyordu kayaların arasında ama tek sigara içmemişti; dayanamayıp içerim diye tütün torbasını kızların bulunduğu yerde bırakmıştı.

Kızlar gelirgelmez ilk işi ses çıkarmamaları için uyarmak, ikinci işi ise tütün torbasını sormak oldu. Osyanina ellerini birbirine vurarak:

– Tuh! Unuttum Fedot Yevgrafiç! dedi. Canım dostum, unutuvermişim!

Unutuvermişim, ha! Ulan karı, ulan aptal tavuk! Kadın olmayaydın yedi sülalen bellenmişti şimdi ve de gerisin geri keseyi getirmek için yollanmıştın! Ama neyleyim ki kadınsın!... Tabi bunların hiçbirini söylemedi başçavuş. Hatta dudaklarına hafif bir gülümseme kondurarak:

– Neyse, boş ver! dedi. Torbamda da biraz tütün olacaktı... Torbamı unutmadınız ya...

Hayır, torbayı unutmamışlardı. Aslında başçavuş getirilmeyen tütüne değil, tütün kesesine yanıyordu! Çünkü bu kese armağandı ve üzerine "Anayurdumuzun sevgili savunucusuna" yazısı işlenmişti. Başçavuş daha can sıkıntısını gizlemeyi başaramamıştı ki birden Gurviç ileri atılıp koşmaya başladı:

– Gidip getireceğim onu! Nerede olduğunu biliyorum!

– Nereye, savaşçı Gurviç?... Hey, tercüman yoldaş, dur!

Koydunsa bul tercüman yoldaş; ayağındaki ağır botlarla yerleri döve döve çoktan uzaklaşmıştı bile.

Evet, tercüman yoldaşın botlarından paldır küldür sesler çıkıyordu, çünkü Sonya Gurviç ömründe bot nedir bilmemişti, ilk kez bot giyiyordu ve ambarda giysi dağıtımı yapılırken ayağına iki numara büyük gelen botlardan almıştı. Bot ayağa tam geldiği zaman paldır küldür sesler çıkarmaz, hafif bir tıkırtı çıkarır; bunu bütün muvazzaf askerler bilir. Ama Sonya'nın ailesi sivildi, yalnız Sonya değil, ailede hiç kimse botun ne olduğunu bilmezdi, hatta Sonya'nın babası bile, botun nasıl giyileceğini, örneğin botu giyebilmek için kulağından çekmek gerektiğini bilmezdi.

Nemiga'nın hemen karşısında bulunan küçücük evlerinin kapısında bakır bir levha asılıydı; "Tıp Doktoru Salamon Aronoviç Gurviç" Aslında Sonya'nın babası basit bir mahalle pratisyeniydi ve doktora falan yapmamıştı, ama yine de bakır levha öylece yerinde kaldı, çünkü bu levhayı dede armağan etmiş, hatta kapıya kendi elleriyle vidalamıştı. Evet, dede levhayı kendi elleriyle asmıştı, çünkü oğlu artık aydın bir kişiydi ve bunu bütün Minsk kenti bilmeliydi.

Bu levhadan başka kapılarında bir de çıngırak kolu asılıydı. Çıngırağın çalması için kolu sürekli çekmek gerekiyordu. Gece-gündüz, yaz-kış baba evindeki tüm yaşamı boyunca bu çıngırağın insanı telaşlandıran, kaygılandıran sesi Sonya'nın kulaklarından hiç eksilmemişti. Çıngırak çaldı mı baba hemen küçük çantasını kapar ve dışarıda nasıl bir hava olursa olsun, çağrıldığı yere yaya giderdi, çünkü araba tutmak bayağı pahalıydı ve Sonya'larm fazla parası yoktu. Dönüşünde yumuşacık bir sesle veremleri, anjinleri, sıtmaları anlatır, babaanne de ona vişne likörü verirdi.

Birbiriyle çok iyi geçinen büyük bir aileleri vardı; çocuklar, yeğenler, babaanne, annenin evlenmemiş kız kardeşi, uzak bir akraba hanım daha... Evde tek kişinin yattığı karyola yoktu; buna karşılık üç kişinin aynı karyolayı paylaşmasına sık sık rastlanabiliyordu.

Sonya üniversitedeyken bile ablalarının entarilerinden bozma entariler giydi; yaka ve kolları kapalı, gri, gösterişsiz entarilerdi bunlar. Ama Sonya taşıdığı bu giysilerin ne denli "ağır" şeyler olduklarını uzunca bir zaman fark etmedi bile, çünkü danslara değil, kitaplıklara ve ucuzundan bir salon bileti bulabildiği zamanlarda Moskova Sanat Tiyatrosuna gidiyordu. Üzerindeki elbiselerin ağırlığını fark etmesi bir gün, derslerde yanında oturan gözlüklü sıra arkadaşının, kitaplıklarda da hep yanına düşmesinin bir rastlantı olmadığını anlamasıyla oldu. Bir yıl sonraydı bu, yaz tatiline doğru.

Gorki Kültür ve Dinlenme Parkı'nda geçirdikleri o unutulmaz ilk ve tek akşam, arkadaşı kendisine incecik bir blok cildi armağan etti, bundan beş gün sonra da gönüllü olarak cepheye gitti.

Evet, Sonya üniversitedeyken de ablalarının entarilerinden bozma entariler giyerdi. Uzun, zırh kadar ağır entarilerdi bunlar.

Aslında pek de uzun süre giydiği söylenemez; topu topu bir yıl. Sonra üniforma giydi. Ve bot; ayağına iki numara büyük gelen.

Birliğinde kendisini hemen hiç tanımıyorlardı; pek ortalarda gözükmeyi sevmezdi, ama çalışkandı, verilen her göreve seve seve koşardı. Uçaksavarcı olması da tümüyle bir rastlantıydı. Cephe el kol bağlı, sağır bir savunma pozisyonunda bekliyordu. Çevirmen vardı, ama uçaksavarcı yoktu. "Messer"lerin saldırısından sonra Jenka Komelkova'yla birlikte ara istasyonda görevlendirilmesinin nedeni de buydu. Evet, birliğinde kendisini hemen hiç tanımıyorlardı ve herhalde bunun için olacak, onun sesini yalnızca başçavuş duymuştu.

– Sanki Gurviç bağırdı gibi?..

Kulak kesilip dinlediler; hayır" hiçbir şey duyulmuyordu, yalnız rüzgarın belli belirsiz bir esintisi, o kadar.

– Yok, dedi Rita. Size öyle geldi herhalde?

Hafifçe bir iç çekişi andıran uzak, zayıf ses bir daha duyulmadı, ama Vaskov dokunsan kopacak bir şekilde gerilmiş, olanca gücüyle ortalığı dinliyor, dinledikçe de taş kesiliyordu.

İç çekişi andıran hafif çığlık bir bıçak gibi yüreğine saplanmıştı; başçavuş kanını donduran bu sesi hâlâ duyuyordu sanki... Duyuyordu ve her yanı buz keserek artık tahmin ediyordu, biliyordu bunun ne anlama geldiğini. Kızlara camlaşmış gözlerle donuk donuk baktı ve yabancı buz gibi bir sesle:

– Komelkova, benimle! Ötekiler burda kalsın! dedi.

Vaskov önde bir gölge gibi kayıp gidiyor, Jenka ise soluk soluğa arkadan ona yetişmeye çalışıyordu. Aslında Fedot Yevgrafiç tüfeksiz teçhizatsız durumdaydı, Janka'nınsa hem tüfeği vardı, hem de koşmak durumunda kalınınca her zaman gerektiğinden daha dar olduğu anlaşılan eteği. Ama en önemlisi Jenka ses çıkarmamak için öyle büyük bir çaba harcıyordu ki, başka şeyler için gücü kalmıyordu.

Başçavuşunsa tüm varlığı o çığlık üzerine yoğalmıştı; çığlık bile denemezdi buna; hafif, belli belirsiz, kısacık bir iç çekiş... Ama yine de o bunu duyabilmiş ve anlamıştı nereden geldiğini, ne demek olduğunu. Daha önce de duymuştu o bu çığlıklardan. Sanki insanın içinde çınlayan çığlıklardır bunlar, son çığlıklardır ve insan bu çığlıkları ömrü boyunca unutamaz. Donar kalır içinde bu çığlık, içini, yüreğini, tüm varlığını dondurur. Komutanın böylesine acele etmesinin nedeni buydu.

Ve bir duvara toslamış gibi birdenbire durmasının da nedeni buydu. Zavallı Jenkacık hızını alamayıp kendisini tüfeğinin namlusuyla küreğinin altından gagalayıverdi. Ama dönüp ardına bakmadı bile; çömeldi, elini yere, aniden durmasına neden olan izin yanına koydu.

Tırtıllı bir bot iziydi bu.

Jenka hiç ses çıkarmadan, sıcacık soluğuyla hohlar gibi:

– Almanlar mı? dedi.

Başçavuş yanıt vermedi. Bakıyor, dinliyor, kokluyordu yalnızca; bir de yumruklarını öyle bir sıkmıştı ki, elinin tüm kemikleri beyaz beyaz görünüyordu. Birden yerden dikkatle küçük bir taş kaldırdı; taşın üzerindeki koyu renk, yoğun leke canlıymış gibi kımıldadı, büzüldü. Jenka başını geriye attı, bağırmak istedi, ama soluğu tıkanmış gibi öylece kalakaldı.

– Dikkatsiz, dedi yavaşça başçavuş. Dikkatsiz...

Taşı özenle yerine koydu; çevresine dikkatle bakınarak kimin nerede durduğunu, kimin nereye gittiğini hesaplamaya çalıştı. Ve bir adımda hemen oracıktaki kayanın ardına geçti.

Kayanın dibindeki çukurlukta Gurviç yatıyordu; yanmış eteğinin altından bacakları, ham deriden yapılma kaba botları çarpık biçimde uzanıyordu. Vaskov koltuk altından tutabilmek için palaskasından tutup hafifçe kaldırdı kendisini, biraz açıklığa çekti ve sırtüstü yatırdı.

Üniforma gömleğinin göğüs kısmı yoğun bir biçimde kana bulanmış olan Sonya'nın yarı kapalı gözleri donuk donuk bakıyordu. Fedot Yevgrafiç özenle gömlek düğmelerini çözdü, kulağını göğsüne bastırıp uzun uzun dinledi. Jenka ise onun hemen arkasında duruyor ve

sıktığı yumruklarını ısırarak sessiz sessiz sarsılıyordu. Derken başçavuş yerinden doğruldu, Sonya'nm kandan vıcık vıcık olmuş gömleğini eliyle düzeltti; gömleğin üzerinde incecik iki yarık seçiliyordu. Birisi sol memesine, ötekisi ise biraz daha aşağıya, yüreğine doğruydu.

– İşte bu yüzden bağırabildin, diye iç çekti başçavuş. Kadına değil, erkeğe göre indirilmiş bir darbeydi bu... İlk vuruşta yüreğine dek inemedi, çünkü göğsün engel oldu buna

Gömleğin yakasını düzeltti, bütün düğmeleri tek tek iliklediği eller göğsünde kavuşturdu; gözlerini kapatmak istedi, ama başaramadı, boş yere göz kapaklarını da kana bulamış oldu. Yerinden doğruldu:

– Şimdilik biraz burada yatacaksın Sonyacığım.

Arkasında Jenka sarsıla sarsıla ağlıyordu. Başçavuş ona buz gibi gözlerle bakarak:

– Ağlamanın sırası değil Komelkova! dedi.

Ve iki büklüm durumda hızla ileriye atıldı; o tırtıllı izleri neredeyse sezgileriyle bula bula ilerlemeye başladı...

9

Almanlar mı Sonya'yı bekliyorlardı, yoksa o mu Almanlara rastlayıvermişti? Daha önce iki kez geçtiği yoldan hiç sakınmadan, çekinmeden koşuyor, başçavuş Vaskov'a lanet olasıca bin kere lanet olasıca tütününü getirmek için acele ediyordu. Sevinç içinde koşarken incecik omuzlarına çöküveren terli ağırlığın nereden ortaya çıktığını, yüreğinin nasıl olup da çelik gibi bir sızıyla birden bire ikiye bölünür gibi olduğunu anlayamamıştı bile. Hayır, anlamıştı. Anlamış ve bağırmaya fırsat bulmuştu. Çünkü ilk vuruşta bıçak yüreğine kadar inememişti; iri ve dolgun göğüsleri vardı Sonyacığın, göğsü engel olmuştu.

Belki de bambaşka biçimde gelişmişti olaylar? Oturup beklemişlerdi Sonya'yı. Ve bu deneyimsiz kızlardan da, keşif konusunda bir de madalya almış olan kendisinden de kurnaz çıkmışlardı herifler?

Kendisi onların peşinde değil de onlar kendisinin peşindeydiler belki de? Her şeyi tek tek gözden geçirmişler ve kim kimin hakkından gelecek, kim kimin işini ne zaman bitirecek, ince ince hesaplamışlardı belki de?

Ama Vaskov'u şu anda korku değil, delice bir öfke yönlendiriyordu. İçine düştüğü öfkenin zifiri karanlığından gözleri kamaşıyor ve dişlerini gıcırdatarak içinden tek bir şey geçiriyordu; yetişmek herifflere. Yetişince...? Onu o zaman düşünürüz.

– O kadarcık bile ağzını açamayacaksın sen! O kadarcık bile bağıramayacaksın!

Taşlar üzerinde belli belirsiz bir leke biçiminde ikinci bir iz daha görmeye başlamıştı. Burdan Almanların iki kişi oldukları sonucuna vardı; evet, kesinlikle emindi bundan; iki kişiydi herifler... Ve yine lanet etmeye başladı kendine; adamları göz hapsine almadığı için, ateş yaktıkları yerin bu yanında değil de öte yanında dolaşıyor olacaklarını sandığı için ve bu yüzden de daha dün aynı aş kabını paylaştığı çevirmeninin boğazlanmasına neden olduğu için lanetler yağdırdı kendine. Yüreğini buran bu acı öylesine ağırdı ki, şimdi onu ancak bir tek şey rahatlatabilirdi; Almanları yakalamak. Bundan başka hiçbir şey düşünemiyor, düşünmek de istemiyordu. Komelkova nasıl, ardımdan geliyor mu diye bir kez olsun ardına bile bakmamıştı.

Ama Jenka nereye ve niçin koştuklarını çok iyi biliyordu. Komutan kendisine hiçbir şey söylemediği halde biliyordu ve hiç korkmuyordu. Sanki birdenbire içi taşlaşmıştı; ne bir sızı, ne en küçük bir kanama... Hiçbir şey yoktu. Sızlamak için, kanamak için sanki yüreği kendisinden izin istiyordu, ama vermiyordu izin Jenka; bu yüzden de şu anda zihnini, beynini tek bir hedefe yöneltmiş olarak yürüyebiliyordu. Daha önce de yaşamıştı böyle bir durumu; şu Estonyalı kadın kendisini gizlediğinde... Kırk bir yazında, aşağı yukarı bir yıl önce...

Vaskov elini kaldırdı ve Jenka aniden durdu; durduğu anda da bütün gücünü harcayarak soluğunu tutmaya çalıştı.

Fedot Yevgrafiç duyulur duyulmaz bir sesle:

– Soluk al, dedi. Buralarda yakınlarda onlar...

Jenka olanca ağırlığıyla tüfeğine dayandı, yaka düğmesini koparırcasına açtı. Sesli sesli, bütün göğsüyle solumak istiyordu. Ama yapamazdı böyle; soluğunu elekten geçirircesine ağır ağır vermesi gerekiyordu, bu yüzden de yüreği yatışmak bilmiyordu.

– İşte oradalar! dedi başçavuş.

Taşların arasındaki incecik bir yarıktan bakıyordu. Jenka da baktı. Bulundukları yerden ormana doğru uzanan seyrek kayın koruluğunda ağaçlardan bir ikisinin tepesi belli belirsiz titremişti.

Vaskov yine Jenka'ya dönüp bakmadan:

– Önümüzden geçecekler, dedi. Sen burda kal ördek gibi bağırdım mı, herhangi bir şekilde gürültü çıkar; taşı taşa vur, ya da ne bileyim, tüfeğin dipçiğiyle şu kayaya vur... Vur ki herifler sana baksınlar. Ama göremesinler seni, güzelce gizlen. Anladın mı?

– Anladım, dedi Jenka.

– Demek ki tam ördek gibi bağırdığım zaman, anlaşıldı mı, kesinlikle daha önce değil!

Sesli sesli derin bir soluk aldı ve ardına gizlendikleri sapkın kayadan genç kayınlara doğru atıldı.

Güneşi arkasına alıp koşabilmesi çok önemliydi burada, adamların gözlerinin kamaşması için... Bir başka önemli şey de, sırtlarına sıçrayabilmesiydi. Ani bir hareketle sırtlarına sıçramalı ve tek bir vuruşta devirmeliydi herifleri. Bağırmalarına fırsat vermemeliydi. Suların içine gömülmüş gibi sessiz sedasız yok olmalıydılar...

Güzel bir yer buldu kendine; Almanlar ne açığından geçebilirlerdi, ne de çok yakınından geçecek olmalarına karşın onu fark edebilirlerdi. O böylesine gizli kalırken, Almanlar tabak gibi ortada olacaklardı, çünkü gizlendiği yerin tam karşısı kayınların iyice seyrekleştiği genişçe bir açıklıktı. Aslında gizlendiği yerden ateş ederek heriflerin ikisini birden devirebilirdi; ama silah sesinin ötekilere kadar ulaşabileceğinden korkuyordu; vaktinden önce patırtı çıkarmak kendileri için hiç iyi olmazdı. Bu yüzden nagantını yeniden kılıfına soktu, düşmemesi için çıtçıtını sıkıca kapattı ve kendisine bir başka çatışmadan

ganimet kalan fin bıçağını yokladı, kılıfından kolay çekilip çekilmediğini denetledi.

Ve işte Almanlar ilk kez açıkça göründüler; genç kayınların henüz baharın tazeliğiyle kıvır kıvır ve diri yeşil yaprakları arasından meydana çıktılar. Tam Fedot Yevgraviç'in tahmin ettiği gibi, iki kişiydiler; önde yürüyeni gerçek bir çam yarmasıydı ve sağ omuzunda bir otomatik asılıydı. Naganta asılıp ikisini birden yere devirmenin tam sırasıydı, ama başçavuş bu düşünceyi yine kovdu kafasından, yalnız bu kez silah gürültüsünden korktuğundan değil, Sonya'yı hatırladığından vazgeçmişti naganttan; çok kolay bir ölüm olurdu bu onlar için ve Fedot Yevgrafiç Almanların cezalarını infaz ederken göze göz, dişe diş istiyordu; bu iş artık ancak böyle çözümlenebilirdi, ancak böyle.

Almanlar hiç sakınmadan, rahat rahat yürüyorlardı; hatta arkada olanı dudaklarını yalaya yalaya bir galeta kemiriyordu. Başçavuş adamların yürüyüşlerine bakarak adım genişliklerini ölçtü, tam kendisinin hizasına gelecekleri zamanı hesapladı, fin bıçağını çekti, öndeki bir sıçrayışlık yakınlığa gelmek üzereyken iki kez ördek gibi öttü. Almanlar kafalarını çevirdiler, ama tam bu anda Jenka onların arkalarında bir yerde tüfeğinin dipçiğini hızla kayaya vurunca, adamlar bu kez çabucak geriye, ondan yana döndüler ve Vaskov da tam bu anda yerinden fırladı.

Atlama anını ve uzaklığını çok iyi hesaplamıştı. Doğruca Almanın sırtına düşmüş, düşer düşmez de dizleriyle iki yandan herifin dirseklerini sıkıştırmıştı. Alman ne iç çekebildi, ne de titreyebildi; başçavuş sol eliyle alnından tutup başını geriye doğru yatırdı ve gerilen boğazına ustura gibi keskin fin bıçağını çalıverdi.

Her şeyi tam da böyle planlamıştı zaten; koyun keser gibi kesecekti herifleri; hiç ses çıkarmadan... Yalnızca fışkıran kanlarının şarıltısı duyulacaktı. Birincisi altında yıkılmaya başlayınca, Vaskov ötekinin üzerine atladı.

Yalnızca bir an geçmişti, göz açıp kapamalık bir an; ikinci Almanın hâlâ arkası dönüktü, ama başçavuş ya ikinci atlayışa gücü yetmediğinden, ya da geç kaldığından, ikinci Almana bıçağıyla yetişemedi.

Elindeki otomatiği bir tekmede yere düşürdü, ancak bu sırada vıcık vıcık kan içinde olduğu ve sabun gibi kayganlaştığı için kendi bıçağı da fırlayıp düştü elinden.

Son derece saçma bir durum çıktı ortaya; savaş yerine dövüş, silahlı çatışma yerine sille tokat kavga. Bu Alman gerçi arkadaşı gibi çam yarması değildi, normaldi boyu posu, ama canlı ve çevikti; Vaskov kendisini bir türlü altına alamıyordu. Yerde, taşlar, otlar arasında yuvarlanıp duruyorlardı; ama Alman bağırmıyordu; ya başçavuşu alt edeceğine güveniyordu, ya da bağırarak gücünü harcamak istemiyordu.

Ve Fedot Yevgrafiç bir yanlış daha yaptı; Almanı daha sıkı yakalayayım derken, bir de baktı adam sarmasından kurtulmayı başarmış, üstelik de hançerini çekmiş... Fedot Yevgrafiç Almanın hançerinden sakınmak, korunmak için öyle büyük bir çaba harcamak zorunda kaldı ki, Alman önünde sonunda kendisini altına aldı ve bir yandan güçlü bacaklarıyla sıkarken, bir yandan da donuk donuk parlayan çeliği boğazına yaklaştırmak için olanca gücüyle bastırmaya başladı. Başçavuş şimdilik adamın elini tutabiliyor ve bıçağın gırtlağına gelmesine karşı koyabiliyordu, ama Alman üstten bastırdıkça bastırıyordu ve Fedot Yevgrafoviç'in bu baskıya daha fazla karşı koyabilmesi mümkün değildi. Bunu komutan da biliyordu, Alman da; herifin gözlerinin iki ince çizgi gibi daralmasının ve ağzının açıldıkça açılmasının nedeni de bu değil miydi zaten?

Ama işte birden gevşemeye başladı... Gevşedi, gevşedi, çuval gibi oldu Fedot Yevgrafiç ilk vuruşu duyamamıştı, ama ikincisini duydu; çürük bir kütüğe vurulmuş gibi, boğuk bir sesti bu. Derken başçavuş yüzünde sıcacık kanlar hissetti,Alman'a baktı; adam çarpılmış ağzıyla içine kesik kesik hava çekerek gitgide yana doğru kaykılmaktaydı. Başçavuş silkinerek adamı üzerinden attı, elinden bıçağını aldı ve yüreğine sapladı.

Ancak bundan sonra başını çevirip baktı; savaşçı Komelkova tüfeğini tıpkı bir sopa gibi namlusundan tutmuş duruyordu; tüfeğin dipçiği kan içindeydi.

– A-fe-rim, Komelkova dedi başçavuş heceleye heceleye. İyi iş yaptın. Sağolasın...

Ayağa kalkmak istedi, ama kalkamadı. Karaya vurmuş balık gibi oturduğu yerde kesik kesik solumaya çalışıyordu. Yere ilk devirdiği Almana baktı; tam bir çam yarmasıydı herif. Hâlâ hırıldıyor, hâlâ boğazından fiske fiske kan geliyordu. İkincisiyse artık kımıldamıyordu; ölmeden önce nasıl büzüşmüşse öylece donup kalmıştı.

– İşte Jenyacığım, dedi yavaşça, iki kişi eksik artık onlar.

Jenya birden tüfeğini attı, iki büklüm oldu, sarhoş gibi yalpalaya yalpalaya çalıların arasına koştu. Yere yığılırcasına diz çöktü; midesi bulanıyordu, içi dışına çıkacaktı sanki, öyle öğürüyordu... Bir yandan da hep birini çağırır gibiydi, galiba annesini...

Başçavuş doğruldu- Dizleri hâlâ titriyor, karın boşluğu ince ince sızlıyordu; ama vakit yitirmeye gelmezdi. Komelkova'ya ne dokundu, ne de bir şey söyledi. Çünkü kendi deneyimlerinden biliyordu; İlk göğüs göğüse çarpışma insanda dehşetli bir yıkıma neden oluyordu; çünkü bu çarpışma sırasında insan yaşam kadar doğal bir yasayı, "öldürmemek" yasasını çiğniyordu. Ama alışmak, ruhun kabuk bağlamasını beklemek gerekiyordu; Yevgenya şurda dursun, güçlü kuvvetli mujikler bile, vicdanları kendilerine yeni bir yol tutturuncaya kadar bu konuda ne dayanılmaz acılar çekiyorlardı. Burada ise tüfeğin dipçiğiyle canlı bir insanın kafasına vuran bir kadındı, yani geleceğin annesi, yani doğanın kendi elleriyle yüreğine ölümden nefreti yerleştirdiği yaratık. Fedot Yevgrafiç Almanların günah hanesine bunu da yazdı; böylesine yaşamsal bir yasayı çiğneyerek kendileri yasa dışı duruma düşmüşlerdi. Bu bakımdan daha soğumamış cesetlerin üzerini ararken yalnızca iğrenti duyuyordu, sanki bir leşe dokunmuş gibi...

Sonunda aradığını buldu; hırıldaması az önce sona eren ve ruhu öbür dünyayı boylayan uzun boylu almanın cebinden çıkmıştı: Üzerinde "Anayurdumuzun sevgili savunucusuna" yazısı işli tütün kesesi... Keseyi avucunun içinde sıktı, yetiştirememişti, Sonyacık... Geri döndü, yolunu kesen kıllı kolu botunun ucuyla itip Jenka'nın yanına gitti. Kızcağız hâlâ çalıların arasında diz çökmüş boğulurcasına ağlıyordu.

Başçavuşu görünce:

– Gidin, yalnız bırakın beni, dedi güçlükle.

O zaman Fedot Yevgrafiç yumruğunu onun yüzüne yanaştırdı, parmaklarını açıp avucundaki tütün kesesini gösterdi. Jenka hemen başını kaldırdı; tanımıştı keseyi.

– Hadi, kalk Jenka.

Kalkmasına yardım etti. Onu arkadaki açıklığa götürecekti, ama Jenka bir adım atıp durdu, başını yapamayacağım der gibi salladı

– Kendine gel, dedi başçavuş. Biliyorum, kolay değildi bütün bunlar senin için. Ama geçecek. Burda bir tek şey anlaman gerek; insan değil bunlar, insan değiller savaşçı yoldaş, hatta hayvan bile değiller, faşistler yalnızca. Böyle göreceksin onları!

Ama Jenka yine de bakamadı ölü Almanlara, Fedot Yevgrafiç de ısrar etmedi. Adamların otomatiklerini ve yedek şarjörlerini aldı, mataralarını da almak istedi, ama Kovelkova'ya bir göz atınca vazgeçti. Lanet olsun matarasına! Beş paralık bir şey, üstelik kızcağız baktıkça bugünü anımsayacak!

Cesetleri saklamaya da kalkışmadı; bu kadar geniş bir orman açıklığında bütün kan izlerini nasılsa yok edemezdi. Hem bunun bir anlamı da yoktu; akşam olmak üzereydi, yani yardımın yetişmesi an meselesiydi. Almanların fazla vakti yoktu ve başçavuş onların bu süreyi tedirginlik içinde geçirmelerini istiyordu. Varsın bir o yana bir bu yana atılsınlar, bu iki arkadaşlarını kimlerin koyun gibi kestiğini merak ederek, her hışırtıdan, her gölgeden ürkerek panik içinde beklesinler.

Rastladıkları ilk pınarda elini yüzünü yıkadı başçavuş (Bu ormanda da kızıl saçlı bir kızın yüzündeki çiller kadar çok pınar vardı). Gömleğinin yırtılan yakasını elinden geldiğince hale yola koydu. Jenka'ya:

– Sen de yıkayıver istersen yüzünü, dedi.

Başını salladı, hayır! Şimdi onun ne konuşması, ne de girdiği bu ruh halinden sıyrılması beklenebilir... Başçavuş içini çekti:

– Ben gelmesem bulabilir misin bizimkileri?

– Bulurum.

– Peki öyleyse, hadi bakalım, Sonra Sonya'ya gideriz, oraya... Bak, tek başına korkarsan, söyle...

– Hayır, korkmam

– Yine de dikkatli ol yolda. Olup bitenleri anlaman gerek.

– Anlıyorum.

– Hadi, öyleyse. Orada fazla oyalanmayın, Yitirdiklerimiz için sonra ağlarız, şimdilik yüreğimize taş basmak zorundayız.

Ayrıldılar. Fedot Yevgrafiç gözden yitene dek Komelkova'nın ardından baktı; berbattı yürüyüşü; düşmanı değil, kendini dinliyordu. Vay benim savaşçılarım vay!..

Sonya yarı açık gözleriyle gökyüzüne bakıyordu; donuktu bakışları. Başçavuş bir kez daha denedi gözlerini kapatmayı ve yine başaramadı. Bunun üzerine gömlek cebinin düğmesini çözdü; komsomol kartı, çevirmenler kursuna katıldığını gösteren bir belge ve iki mektupla bir fotoğraf vardı cebinde. Fotoğrafta pek çok sivil kişi vardı, bir grup fotoğrafıydı bu. Vaskov grubun tam ortasında oturanı seçemedi, çünkü bıçak tam burayı delip geçmişti. Sonra Sonya'yı buldu; üzerinden dökülen bir entariyle hemen yanda duruyordu. Kolları uzun, yakası yuvarlak bir entari vardı üzerinde, incecik boynu bu yuvarlak yakanın içinden tıpkı bir hamuttan çıkar gibi çıkıyordu... Sonra dünkü konuşmalarını hatırladı; nasıl da üzgündü Sonyacık. Ve sonra büyük bir acıyla sıra neferi Sonya Salamonovna Gurviç'in kahramanca ölüm haberini bildirecek bir yakını bile bulunmadığını düşündü. Sonra onun küçücük mendilini tükürüğüyle ıslattı ve göz kapaklarına bulaştırdığı kanları sildi, en sonra da bu mendille yüzünü örttü.

Sonya'nın cebinden çıkardığı belgeleri kendi cebine parti kartının bulunduğu sol cebine koydu, sonra yavaşça yere, onun yanma çöktü ve kendisi için asla unutulmayacak bir anı niteliğine bürünen tütün kesesini çıkarıp bir cigara sardı.

Öfkesi yatışmıştı; hatta acısı bile epey dinmişti; yalnız yüreğini ince ince sızlatan bir hüzünle doluydu içi. Artık sağlıklı bir şekilde düşünebilir, olup bitenleri ayrıntılı bir değerlendirmeye tutup bundan sonra nasıl davranacağına karar verebilirdi.

Şu iki devriyeyi boğazladığına ve böylece kendini ele verdiğine hiç pişman değildi. Çünkü artık zaman kendisinden yana çalışıyordu; şu anda herhalde bütün telgraf hatlarında kendilerine ve Alman sabotajcılara ilişkin haberler gerekli yerlere iletiliyordu; hatta belki de savaşçılar Almanların işini en kısa yoldan nasıl bitireceklerine ilişkin hareket emrini bile almışlardı. Yani on dört kişiye karşı dört kişiyle savaşma durumunun bitmesine üç, hadi bilemedin beş saat kalmıştı. Eh bu kadarcık bir süre de dayanabilirlerdi; kaldı ki Almanları düz yoldan çıkarmışlardı ve Legont gölü çevresine sarmışlardı. Tereslerin gölün çevresini dolanmalarıysa su içinde yirmi dört saatlerini alırdı.

Az sonra takımı çıkıp geldi; yanları sıra bütün eşyalarını da getirmişlerdi. İki kişi ayrılmıştı takımdan; aslında ayrı ayrı yerlere gitmişlerdi ama ikisinin de pılı pırtısı onlarda kalmıştı ve takımda tıpkı kıyamayıp da eski eşyalarını atamayan ailelerde olduğu gibi öteberi birikmeye başlamıştı.

Çetvertak, Sonya'yı görünce müthiş sarsıldı, az kalsın bir çığlık atacaktı, ama Osyanina öteden ters ters:

– Kriz geçirecek sıra değil! dedi.

Galya sustu, Sonya'nın yanına diz çökerek sessiz sessiz ağlamaya başladı. Rita ise ağlamıyordu, yalnız soluk alıp verişi ağırlaşmıştı, bir de gözleri iki kor parçasına dönmüştü.

– Son görevinizi yapın arkadaşınıza, dedi başçavuş.

Sonra küçük baltasını çıkardı (Ah, ah! Nereden bilsin başlarına böyle şeylerin geleceğini, yoksa küçük bir de kürek almaz mıydı?). Mezar kazacak uygun bir yer bakınmaya başladı. Oraya baktı, buraya baktı, her yer kayalık. Derken bir çukur buldu, taze dal kesip çukurun dibine döşedi kızların yanına döndü.

– Bütün dersleri pekiyi idi, dedi Osyanina. Hatta hep iftihara geçerdi. Lisedeyken de böyledi, üniversitedeyken de

– Evet, dedi başçavuş. Şiir okurdu.

Kendi kendine ise şunu düşündü; önemli olan bu değil. Önemli olan Sonya çocuk doğurabilirdi, Sonya'nın çocukları da kendi çocuklarını... torunlar, torunların torunları... Şimdiye bu ip kopuvermişti.

İnsanlığın o sonsuz dokusunda, bir bıçakla kesilerek kopup gitmişti iplikçeğizi Sonyacığın.

- Hadi bakalım, dedi başçavuş.

Komelkova ile Osyanina omuzlarından, Çetvertak da bacaklarından tuttu, sallana tökezleye çukurun yanma götürdüler. Özellikle Çetvertak ayağındaki uyduruk çarık yüzünden ikide bir düşecek gibi oluyordu. Fedot Yevgrafiç elinde Sonya'nın kaputu, arkadan geliyordu. Çukurun yanma vardıklarında:

- Durun! dedi. Şimdilik şuraya koyun hele.

Çukurun kıyısına uzattılar; ama başı bir türlü düzgün durmuyor, hep yana yıkılıyordu; Komelkova bunu önlemek için yanağının altına kepini soktu. Fedot Yevgratiç'se epeyce düşünüp taşındıktan, kaşlarını çatıp somurttuktan sonra (Ah, kesinlikle içinden gelerek yapmıyordu bunu, kesinlikle) Osyanina'ya seslendi (dönüp kızın yüzüne bile bakmamıştı ve konuşması homurdanmayı andırıyordu):

- Bacaklarını tut!

- Bacaklarını mı? Niçin?

- Emir verildi mi itiraz etmeden yerine getireceksin. Oradan değil, dizlerinden.

Sonya'nın botlarından birini çıkardı.

- Hayır! Yapamazsınız bunu! diye bağırdı Osyanina.

- Yaparım! Çünkü burda bir savaşçımız yalın ayak.

Galya Çetvertak hıçkırıklardan sarsıla sarsıla:

- Hayır, hayır, hayır..! diye bağırdı.

Başçavuş iç çekerek:

- Bana bakın kızlar, dedi, burada oyun oynamıyoruz, anladınız mı? Yaşayanların düşünmemiz gerek; savaşta geçerli olan tek yasa budur. Tut bakayım bacağını Osyanina, emrediyorum sana!

Öteki çizmeyi de çıkardı, Çetvertak'm önüne fırlattı.

- Giy şunları! Ve sakın sinir krizi geçirmeye kalkma, çünkü Almanlar sakinleşmeni beklemeden işini bitirir!

Çukura indi, Sonya'yı kaputuna sarıp kollarına aldı ve dalların üzerine yatırdı. Sonra kızların verdiği taşlarla üzerini örtmeye başladı. Konuşmadan, hızlı ve düzenli bir biçimde çalışıyorlardı. Az sonra küçük bir tümsek yükseldi. Başçavuş en üste Sonya'nın kepini koydu, kepin üzerine de bir taş ağırlık yerleştirdi. Komelkova da kepin yanına yeşil bir dal dikti.

– Haritada yerini işaretleyelim, savaştan sonra burada adına bir anıt dikeriz.

Haritasını çıkarıp bulundukları yeri işaretledi. Bu arada gözü Çetvertak'a ilişti; hâlâ bir ayağında çarık vardı.

– Bir sorun mu var, savaşçı yoldaş? Neden hâlâ çarıkla duruyorsun?

Çetvertak hıçkırmaya başladı:

– Hayır!.. Hayır!.. Hayır!.. Böyle olmaz! Bu, çok zararlı! Annem doktordu benim...

Birden Osyanina'nın bağırdığı duyuldu:

– Yeter artık bu yalanların! Yeter! Senin annen falan yoktu, anlıyor musun? Bebekken sokağa bırakmışlardı seni! Evet, sokakta bulunmuş bir çocuktun sen!

Galya ağlamaya başladı. Elinden bebeği alınmış küçük bir çocuk gibi acı acı ağladı.

10

Jenka koşup Çetvertak'ı kucaklarken:

– Hayır, hayır, hayır! diye bağırdı. İçimizde kin olmamalı. Yoksa hayvanlaşırız... Tıpkı şu Almanlar gibi hayvanlaşırız!

Osyanina sustu...

Galya ise gerçekten daha bebekken annesi tarafından terk edilmişti. Hatta soyadını bile kendisine yetiştirme yurdunda vermişlerdi: Çetvertak, yani çeyrek porsiyon. Çünkü herkesten daha küçüktü o.

Yetiştirme yurdu eski bir manastır binasındaydı. Seslerin boğuk boğuk yankılandığı kubbeli, kemerli odaların her yanında yağlı, kül rengi tespih böcekleri görülürdü. Yemekhane ya da yatakhaneye çevrilen odalarda duvarlar üstün körü badalandığı için manastır zamanından kalma sakallı bir takım aziz yüzleri badana örtüsü altından seçilirdi; keşişlerin hücreleri ise en ürkünç olan yerlerdi; bir mezar gibi soğuktu buralar.

Galya daha on yaşındayken yarattığı bir olayla tüm yetiştirme yurdunda ünlendi. Gece yatağından kalkıp su dökmeye gitmiş, az sonra da korkunç çığlıklarla tüm yetiştirme yurdunun altını üstüne getirmişti. Eğitimciler, bakıcılar yataklarından koşmuşlar ve kendisini yarı karanlık koridorda yerde yatar durumda bulmuşlardı. Galya başına toplananlara son derece mantıklı bir öykülemeyle, sakallı bir ihtiyarın kendisini bodruma kaçırmak istediğini anlattı.

Böylece yetiştirme yurdunda koca bir "Tecavüz dosyası" oluştu. Dosya kabardıkça kabarıyor, ama yine de davanın içinden çıkmak mümkün olmuyordu. Olmuyordu çünkü çevrede bir tane olsun sakallı adam yoktu. Bölge merkezinden gelen savcılar Galya'yı sabırla sorguya çektiler, amatör Şerlok Holmes'ler kendisini adım adım izlediler ve dava dosyası bir görüşmeden öteki görüşmeye, eklenen yeni yeni ayrıntılarla büyüdükçe büyüdü. Bütün bunların Galya'nın bir uydurmasından başka bir şey olmadığını yalnız yurdun yaşlı idare amiri anlayabildi. Galya bu yaşlı adamı çok severdi, kendisine "Çeyrek Porsiyon" adını veren de oydu. İşe Galya'nın ağzını aramakla başlayan yaşlı adam, konuşa konuşa, sora sora meselenin ne olduğunu anlamıştı.

Böylece, yetiştirme yurdunda Galya'yı küçük görmeye, onunla alay etmeye başladılar. Bunun üzerine Galya da bir başka masal uydurdu. Aslında bu "Parmak Çocuk" masalına fazlasıyla benzeyen bir masaldı, ancak oradaki oğlanın yerini Galya'nın masalında kız çocuğu almıştı, bir de sakallı ihtiyarlarla karanlık, korkunç bodrumlar eklenmişti masala.

Masal başlangıçta iyiydi, güzeldi, ama bir süre sonra herkes bıktı ve Galya'nın da balonu sönüverdi. Galya yeni bir masal uydurmaya girişmedi, çünkü bu arada tüm yetiştirme yurdunda, vaktiyle keşişle-

rin buraya gizlendikleri bir takım hazinelerden söz edilmeye başlandı. Hazine arayıcılığı bulaşıcı bir hastalık gibi bütün öğretmenlere ve bakıcılara yayıldı ve kısa sürede manastırın avlusu maden ocaklarına benzeyiverdi. Yurt yönetimi hazine avcılığı salgınını henüz bastırmıştı ki, manastırın bodrumlarında üzerlerinde bol beyaz giysiler bulunan bir takım hayaletler görülmeye başlandı. Hayaletleri pek çok kişi görmüştü. Küçük çocuklar, altlarına yapma pahasına geceleri tuvalete gitmeyi reddediyorlardı. Durum bir felaket halini almak üzereydi. Eğitimciler ister istemez geceleyin gizli bir hayalet avı düzenlemek zorunda kaldılar ve üzerinde devlet malı çarşafla yakalanan ilk "hayalet" Çeyrek Porsiyon Galya oldu.

Bunun üzerine Galya'dan bir süre ses sada çıkmadı. Dersleriyle uğraşmaya, küçük sınıf öğrencileriyle ilgilenmeye başlamıştı. Hatta koroda şarkı söylemeyi bile kabul etmişti. Galya için bunu kabul etmek kolay değildi, çünkü bütün ömrünce uzun tuvaletler içinde solist olarak şarkı söylemeyi ve ağzına kadar dolu salonlar tarafından çılgınca alkışlanmayı düşleyip durmuştu. Tam bu sırada ilk aşkını yaşadı. Her şeyi bir gizemlilik perdesiyle örtmeye alışmış olduğu için, kısa sürede tüm yetiştirme yurdu mektuplar, pusulalar, gözyaşları randevularla doldu taştı. Galya'yı güzelce haşlayan yurt yönetimi ondan kurtulabilmek için çareler aramaya başladı. Sonunda iyi bir bursla kütüphanecilik yüksek okuluna gönderdiler kendisini.

Savaş patladığında Galya üçüncü sınıftaydı. Bütün üçüncü sınıf topluca askerlik şubesine başvurdu. Herkesi aldılar, Galya'yı almadılar; çünkü ne boy bos, ne de yaş olarak ordu standartlarına uyuyordu. Ama Galya teslim olmuyordu, askerlik şubesi başkanına art arda saldırılar düzenliyor, en akla hayale gelmedik yalanlar savuruyordu; sonunda uykusuzluktan iyice sersemlemiş durumda olan yarbay ne yaptığını bilmeden Galya'yı uçaksavarcı olarak yazıverdi.

Bir hayal gerçekleşti mi, bütün romantizmini yitiriyor. Galya'nın askerlik yaşamına ilişkin gerçek dünya da, son derece sert, katı, acımasız bir dünyaydı; insandan göz kamaştırıcı bir takım kahramanlıklar, yiğitçe davranışlar değil, emirlere, yönetmeliklere, tüzüklere harfi harfine uyması isteniyor ve bekleniyordu bu dünyada. Değişik

bir dünya, yeni bir yaşama ilişkin hoş duygular çabucak yitip gitmiş, onların yerini Galya'nın cepheye ilişkin hayallerine hiç benzemeyen bıkkınlık verici, katı bir günlük yaşam almıştı. Galya şaşkınlık içindeydi; içine kapanmış, ağzını bıçaklar açmaz olmuştu; geceleri gizli gizli ağlıyordu hatta. Ama işte tam bu sırada Jenka çıkmıştı ortaya ve hayat yeniden canlanmış, renklenmiş, hızlanmıştı.

Galya yalan söylüyordu, çünkü yalan söylemeden duramıyordu. Aslında yalan da denemezdi söylediklerine, gerçekleşmesini istediği hayalleriydi bunlar çoğu kez; gerçeğin yerini hayallerin alması... Böylece, örneğin, olmayan bir anneden söz edilirdi, üstelik doktor da olurdu bu anne... ve neredeyse Galya'nm kendisi bile inanırdı bu söylediklerine.

Çok zaman yitirmişlerdi ve bu durum Vaskov'un müthiş canını sıkıyordu. Oysa yapacakları ilk ve en önemli şey, burayı derhal terketmekti... Terketmek ve Almanların nerede olduklarını anlamak, kuyruklarına basmak... Bundan sonra adamlar isterlerse ölü devriyelerini bulsunlar... Hiç önemi yoktu bunun, çünkü artık ipler başçavuşun elinde olacak ve adamları istediği yöne doğru dürtükleyecekti... Bunu yaptıktan sonra geriye beklemek kalıyordu, bizimkileri beklemek; sonra sürek avı başlayacaktı.

Gelgelelim burada takılıp kalmışlardı; Sonya'yı gömmüşler, Çetvertak'ı ikna etmek için diller dökmüşlerdi. Oysa zaman geçip gidiyordu. Bu arada Fedot Yevgrafoviç Almanlardan ele geçirdikleri otomatikleri kontrol etti, ellerindeki fazla tüfekleri Briçkan'yla Gurviç'in tüfeklerini uygun bir yere sakladı, bu tüfeklere ait kurşunları aralarında eşit olarak paylaştırdı, sonra Osyanina'ya sordu:

– Hiç otomatikle ateş ettin mi?

– Yalnız bizimkilerle.

– Al şu Almanlarınkini. Bununla da edebilirsin. Tüfeği nasıl kullanacağım gösterdi. Yalnız dikkat et, tetiğe uzun süre basmayacaksın, namlu hep yukarıya yukarıya kalkar Kısa aralıklarla basacaksın.

Şükür yola çıkılabildi. Önde başçavuş, ortada Çetvertek'la Komelkova, geride ise Osyanina düzeninde yürüyorlardı. Alabildiğine

dikkatliydiler yürürken, en ufak bir gürültü çıkarmıyorlardı, yalnız galiba bu kez de Almanları dinleyeceklerine kendi içlerini dinliyorlardı. Almanlarla karşılaşmamaları yalnızca bir mucizeydi, tıpkı masallardaki gibi.

Bereket versin ilk başçavuş gördü onları. İkisi tam üzerine doğru geliyordu, arkadan da ötekiler... Fedot Yevgrafiç eğer yedi adım geç kalmış olsaydı bütün askerlik hizmeti burada sona ermiş olacaktı.

Ama işte bu yedi adımı atmakta geç kalmadı ve böylece her şey tersine oldu. Hem büyük bir kayanın ardına gizlenmeye, hem dağılmaları için kızlara işaret vermeye, hem de cebinden el bombasını çıkarmaya vakit buldu, iyi ki fünyesi hazırdı el bombasının; kayanın ardından hızla fırlattı bombayı; patlar patlamaz da otomatiğiyle ateşe başladı.

Askeri tüzüklerde çarpışmanın böylesine karşılama çatışması denir. Bunda önemli olan düşmanın senin gücünü bilmemesidir; yalnızca bir devriye ya da keşif kolu musun, yoksa büyük bir öncü birlik misin; düşman bunu anlayamaz. Burda sana düşende düşmanın olup biteni anlayamaması ve kendine gelememesi için ortalığı esaslı bir şekilde toza dumana katmaktır.

Fedot Yevgrafiç elbette bütün bunları düşünmemişti. Ömrü boyunca unutmayacağı gerçekler olarak beynine kazınmış şeylerdi bunlar, bu yüzden düşünmesine gerek de yoktu. Bir tek şey düşünmüştü o; ateş etmeliyim! Bir de, savaşçılarının ne olduğunu; gizlenebildiler mi, yoksa çil yavrusu gibi dağıldılar mı?

Kulakları sağır eden bir cayırtı koptu Almanların otomatiklerinden. Ardına gizlendiği kayaya birbiri ardına çarpan kurşunların kopardığı taşlardan yüzü bayağı yaralanmıştı başçavuşun; gözlerine dolan tozlardan hemen hiçbir şey göremiyordu; yaşlar akıyordu gözlerinden ve gözyaşlarını silecek zamanı yoktu.

Otomatiğin sürgüsü şakırdayarak geriledi; mermisi bitmişti. Vaskov'un da en korktuğu an bu andı işte; yedek şarjörün takılması birkaç saniyelik bir zaman gerektiriyordu, gelgelelim bu birkaç saniyenin bedeli tüm bir hayattı şimdi. Almanlar susan otomatiğin üzerine

atılacaklar aralarındaki bütün uzaklık neydi ki...? Topu topu on metre... ve başçavuşun işini bitireceklerdi.

Ama herifler atılmak şurda dursun, burunlarının ucunu bile göstermediler. Çünkü öteden ikinci bir otomatik üzerlerine ateş yağdırmaya başladı. Osyanina'ydı bu. Aralıklarla, kısa kısa basıyordu tetiğe; sanki her kezinde nişan alır gibi ateş ediyordu. Ve onun bu ateşi, başçavuşa gereksindiği o çok değerli birkaç saniyeyi bağışladı; öylesine değerli saniyelerdi ki bunlar, insan bu saniyeleri bağışlayan kişiye ölene dek borçlu duyardı kendini.

Ne kadar sürdü bu çatışma kimsenin hatırladığı yoktu. Eğer şu bildiğimiz zamanla ölçecek olursak, herhalde çok kısa sürmüştü; zaten tüzüklere göre de karşılama çarpışmasının böyle kısa sürmesi gerekiyordu. Ama yaşananlarla ölçülecekse, nasıl gergin durdukları, nasıl güç harcadıklarıyla ölçülecekse, herhalde hayatlarının koca bir parçasını alıp götürmüştü; kimilerininse bütün hayatını.

Çeyrek Porsiyon Galya öyle korkmuştu ki bir kez bile ateş etmemişti. Tüfeğini bir yana fırlattığı gibi yüzü koyun yere uzanmış, elleriyle kulaklarını kapamıştı.

Jenka ise durumu çabucak kavramıştı; dikkatle ateş ediyordu; kurşunları hedefini buluyor muydu, bulmuyordu, bunun pek önemi yoktu çünkü burası atış poligonu değildi, oturup iki saat nişan alacak hali yoktu.

İki otomatikle bir çifte... bütün ateş bundan ibaretti. Ama Almanlar dayanamamışlardı işte. Elbette korktuklarından değil, durumun ne olduğunu, nasıl bir kuvvetle karşı karşıya olduklarını tam kestiremediklerinden. Kısa bir süre ateş ettikten sonra geri çekildiler. Hem de örtme kolu, koruma ateşi falan gibi şeylere bile gerek duymadan, doğrudan doğruya çekildiler. Daha sonra anlaşıldığına göre ormana çekilmişler ve orada gizlenmişlerdi.

Karşılıklı ateş birden bire kesildi; yalnız Komelkoya, tüfeğin her geri tepişinde tüm bedeni sarsılarak ateşe devam ediyordu. Şarjörü bitince durdu, Vaskov'a baktı, sanki onun orada olduğunu unutmuş da birden görüvermişti.

– Hepsi bu, dedi Vaskov iç çekerek.

İnsanın kulaklarını çınlatan yoğunlukta bir sessizlik çökmüştü ortalığa. Barut, taş tozu, yanık kokuyordu hava. Başçavuş avucuyla yüzünü sıvazlayacak oldu, bir baktı, avucu kan içinde; kayadan kopup yüzüne gelen taş parçacıklarının işi olacaktı bu.

Osyanina heyecanla fısıldadı:

– Yaralandınız mı?

– Yok, dedi başçavuş, hem sen beni boş ver de, etrafa göz kulak ol!

Kayanın ardından başını uzatıp baktı; ateş eden falan yoktu. Kayınların, tâ ilerde, asıl ormanla birleştikleri yerde birkaç ağacın tepelerinin titrediğini fark etti. Nagantım elinde sıkarak dikkatle kayanın ardından çıktı, hızla bir ilerdeki kayanın ardına sindi, yeniden çevresine bakınmaya başladı; el bombasının düştüğü yerdeki yosunlar kan içindeydi. Çok kan vardı çevrede, ama ceset görünmüyordu; anlaşılan alıp götürmüşlerdi ölü ve yaralılarını.

Kayadan kayaya, çalıdan çalıya sekerek çevreyi kolaçan edip de Almanların geride örtme kolu falan bırakmadan hep birlikte çekildiklerine aklı yatınca, bu kez hiç sakınmadan yürüyerek savaşçılarının yanına döndü. Yüzündeki çizikler ince ince sızlıyordu; bu da bir yana kendini öyle yorgun duyuyordu ki, canı sigara içmek bile istemiyordu. Bütün istediği şöyle hiç değilse bir on dakika uzanabilmekti. Ama imkân mı var, daha yanlarına varır varmaz. Osyanina sordu:

– Komünist misiniz başçavuş yoldaş

– Evet, Parti üyesiyim.

– O zaman, Komsomol toplantısına başkanlık etmenizi rica ediyoruz.

Vaskov şaşırmıştı:

– Ne toplantısı?

Derken, gördü; Çetvertak hüngür hüngür ağlıyordu. Komelkova ise yüzü gözü barut isinden kapkara, kocaman gözlerini daha da belerterek:

– Ödleklik bu! diye tıslıyordu.

Demek mesele bu...

Fedot Yevgrafoviç öfkelenmeye başlıyordu:

– Demek toplantı..? Çok güzel doğrusu! Olağanüstü! Galya yoldaşı yargılayacağız, öyle mi? önlemler alacağız onun için.? Gösterdiği şaşkınlıktan dolayı... Hatta belki de bir de tutanak tutacağız hakkında..?

Kızlar susuyorlardı. Galya bile zırlamayı kesmişti; burnunu çeke çeke başçavuşu dinliyordu.

– Sonra da Almanlar gelip tuttuğumuz tutanağın altını imzalasınlar isterseniz? Bana bakın; başçavuşunuz ve parti üyesi bir komünist olarak toplantınızı erteliyorum. Durumumuza gelince; Almanlar ormana çekildiler. El bombasının patladığı yerde çok kan var, demek ki aralarından birini ya da birkaçını hakladık. Bu hesapça on üç kişi kaldıklarını düşünebiliriz. Bu bir. İkincisi, benim otomatiğin bir şarjörü kaldı. Senin kaç şarjörün var Osyanina?

– Bir buçuk.

– İşte böyle... Korkaklığa gelince, ortada korkaklık diye adlandırılabilecek bir durum yok. Korkaklık, kızlar, ancak ikinci çarpışmada belli olur. Bu ilk çarpışmada sizin korkaklık dediğiniz şey, gerçekte şaşkınlıktır. Deneyimsizlikten ileri gelen şaşkınlık... Öyle mi Çetvertak yoldaş?

– Evet...

– Öyleyse şu salyanı sümüğünü sil bakayım. Osyanina, sen ileri gözetlemeye çıkıp ormanı gözleyeceksin. Öteki savaşçılar yemek yeyip, olabildiği kadar dinlenecekler. Sorusu olan var mı? Hadi bakalım, marş marş!

Yemeklerini hiç konuşmadan yediler. Fedot Yevgrafiç'inse canı tek bir lokma bile bir şey istemiyordu. Bacaklarını boylu boyunca uzatarak otursa şöyle biraz... Ama yine de ağzına aldığı lokmasını canla başla çiğniyordu; güç toplamak için istemese de yemesi gerekiyordu. Savaşçıları, birbirlerine bakmadan bütün insanlar gibi, iştahla yiyorlardı. Bu iyiydi; dirençleri yerindeydi demek.

Güneş iyice alçalmış, ormanın uç çizgileri kararmaya başlamıştı; başçavuş kaygılıydı; neden bir türlü yetişmiyordu şu yardım? Almanlar karanlıktan yararlanarak yeniden saldırabilirlerdi üzerlerine; iki göl arasındaki boğaza da sokulabilirdi tabi, ya da ormanın büsbütün derinlerine çekilebilirlerdi. O zaman işin yoksa uğraş dur heriflerle; yeniden ara bul, ne durumda olduklarını anlamak için, yeniden kuyruklarına bas... İyi güzel ama bütün bu işler için kendilerinde güç kalmamıştı ki...

Evet, doğrusunu söylemek gerekirse şu ana kadar işler hiç de iyi gitmemişti. Bir savaşçısını yitirmiş, kendini ele vermişti; dinlenmesi gerekiyordu, ama dinlenecek durumda değildi. Öte yandan bekledikleri yardım bir türlü gelmiyordu.

Ama Vaskov yine de Osyanina'nın yemek yemesini beklerken kendine dinlenme olanağı tanıdı. Kızın yemeği bitince kalktı, palaskasını sıkıladı, kaşlarını çatarak:

– Galya yoldaş benimle birlikte aramaya gelecek. Burada emir komuta Osyanina'da olacak. Göreviniz bizi uzak mesafeden izlemektir. Ateş edildiğini duyar duymaz gizleneceksiniz. Tâ ki biz yanınıza gelinceye dek... Eğer biz yanınıza gelemezsek, geri döneceksiniz. Önce eski mevzimize, oradan da Batıya doğru geri çekileceksiniz. Orada rastlayacağınız ilk adamlarımıza durumu bildirirsiniz.

Bunları söylerken kafasında sürekli olarak bir düşünce kımıldadı durdu; böyle bir göreve Çetvertak'la çıkmak hiç doğru değil... Bu görevin tam adamı Komelkova; bir günde iki kez denenmiş, kendini göstermiş bir savaşçı. Benim diyen erkek onun yaptıklarını yapamaz. Orası öyle ama kendisi de sıradan bir askeri birlik yöneticisi değil, emrindekileri yetiştirmekle de görevli olan iyi bir eğitici ve komutan olmak zorunda. Zaten tüzük de aynen böyle diyor.

Başçavuş Vaskov'sa tüzüğe her zaman saygılıydı. Saygı duyar, ezbere bilir ve noktası noktasına uygulardı. Bu yüzden yola çıkmazdan önce Galya yoldaşa söyledikleri şunlar oldu:

– Sırt çantan ve kaputun burda kalacak. Ardımdan gelecek ve ben nereye basarsam oraya basacaksın, ne yaparsam aynını yapacaksın.

En önemlisi de en ufak bir gürültü yapmayacaksın. Gözyaşı, ağlamak, zırlamak hiçbir şey yok.

Başçavuşu dinlerken Çetvertak başını "anladım" anlamında korkuyla ve çabuk çabuk sallayıp duruyordu,

11

Almanlar çarpışmaktan neden vazgeçtiler? Vazgeçtiler, çünkü deneyimli kulakları düşmanın ateş gücünü (daha doğrusu güçsüzlüğünü) hemen anladı.

Laf olsun diye, ya da salt meraktan, zihin jimnastiği olsun diye sorulmuyor bu sorular. Düşmanı anlamak gerek. Düşmanın her hareketi her kımıltısı senin için gayret açık olacak; onun şurdan şuraya çekilişinin nedenini bilmen gerekir. Ancak düşmanın kendisi gibi düşünebildiğin zaman onun ne zaman, nasıl bir girişimde bulunacağını kestirebilirsin. Savaş, yalnızca kimin üstün ateş gücü olduğuna değil, kimin kimden üstün düşünme gücü olduğuna da bağlıdır. Tüzükler de bu yüzden yaratılmışlardır; senin kafanı özgürleştirmek, düşüncelerinin uzaklara gitmesini, tâ düşmana ulaşmasını sağlamak için.

Ama Fedot Yevgrafiç olayları ne yandan ele alırsa alsın, hangi yönleriyle değerlendirirse değerlendirsin, hep aynı sonuç çıkıyordu; Almanlar onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Hiçbir şey bilmediklerine göre, hakkından geldiği şu iki kişi devriye değil, keşif görevi yapıyordu; ve Almanlar onların başlarına neler geldiğinden habersiz, sakin sakin artları sıra geliyorlardı.

Durum, buydu; ancak bu durumdan nasıl yararlanabilirdi, şimdilik bunun burasını bilmiyordu başçavuş.

Fedot Yevgrafiç düşünüyor, bütün ayrıntıları enine boyuna değerlendiriyor, gerçekleri iskambil destesi gibi karıştırıp karıştırıp yeniden açıyor, ama bu arada işinden de kalmıyordu. Çıt çıkarmadan sürünüyor, her an her sesi duymaya hazır tetikte bekliyordu; birtek kulaklarını oynatamıyordu, o da elinden gelmediği için. Ama esmek-

te olan hafif yel ona ne bir ses, ne bir koku ulaştırıyordu. Bu yüzden de Vaskov zaman yitirmeden, hızla ilerleyebiliyordu. Yol arkadaşı olacak kız da ardı sıra geliyordu. Fedot Yevgrafiç sık sık kendisine gözatıyor, ama azarlamasını gerektirecek bir durum içinde görmüyordu onu. Tam emrettiği biçimde izliyordu kız kendisini. Yalnız hafif, rahat bir yürüyüş değildi yürüyüşü; bacaklarını zorla atıyor gibiydi; bu da herhalde deminki dehşet verici çarpışmadan, başının üzerinde vızıldayan kurşunlardandı.

Oysa Galya bu kurşunları çoktan unutmuştu. Onun gözünün önünden hiç gitmeyen şey bambaşkaydı; Sonya'nın sivrilmiş, soluk yüzü, yarı açık ölü gözleri ve kandan sertleşmiş üniforma gömleği. Bir de... göğsündeki iki delik. Daracık iki delik. Ne Sonya'yı, ne de ölümü düşünüyordu şu anda Galya; onun şu anda duyduğu; hem de inanılmayacak denli somut bir biçimde duyduğu bıçağın kumaştan geçişi, kesilen etin sesi ve kanın ağır kokusuydu. Galya'nın hayal dünyasında yaşayışı, gerçeklikte yaşayışından her zaman daha aktif, daha canlı olmuştu... Şimdi de hayalinde duyumsadığı bütün bu şeyleri unutmak istiyor, ama yapamıyordu. Böylece de, dökme demir kadar ağır, kör sağır bir dehşet tüm benliğini sarıyor ve Galya başka hiçbir şey düşünmeden, yalnızca bu ağır dehşetten kaynaklanan öfkeyle yürüyordu.

Kuşkusuz Fedot Yevgrafiç bütün bunları bilemezdi. Tıpkı, şu anda kafasının içinde hayatı da ölümü de eşit ağırlıklarla tartan savaşçısının artık yaşamadığını, daha Almalarla karşılaşmadan, daha düşman tek bir el bile ateş etmeden öldüğünü bilmediği gibi...

Vaskov elini kaldırdı; sağa doğru izler uzanıyordu. Kayalardan kopup ufalmış taşlar arasında belli belirsizdi izler, ama yosunlu yerlerde içi su dolu çukurlar olarak kara kara göze çarpıyordu. Almanlar, taşıdıkları yükün ağırlığıyla burada tökezlemişlerdi sanki, tökezlemişler ve çocuk mezarını andırır ayakkabılarıyla imzalarını atmışlardı.

– Dur! diye fısıldadı başçavuş.

İzleri solunda bırakarak sağa doğru yürüdü; hemen oracıktaki bir çalı öbeğini araladı. Büyükçe bir çukurda, üzerlerine aceleyle atılıvermiş yaprak ve dalların arasında iki ceset seçiliyordu. Vaskov dalları

biraz araladı evet, iki kişiydiler, yüzükoyun yatırmışlardı kendilerini. Fedot Yevgrafiç çömelip dikkatle baktı cesetlere; daha üstte yatanın ense kökünde hemen hiç kansız, düzgün, kara bir delik vardı. Saçları ensede çok kısa kesilmişti; deliğin yakınındaki saçlarsa ateşten yanarak hafif kıvrılmıştı.

"Demek kendi arkadaşlarını vurmuşlar!" diye durumu saptadı başçavuş. "Özbeöz arkadaşlarını... Ense köküne yapıştırmışlar kurşunu. Demek, yaralının işini bitirmek gibi de bir adetleri var".

Cesetlerin üzerine tükürdü Vaskov. Bunun, günahların en ağırı olduğunu bile bile tükürdü. Onlara karşı derin bir tiksintiden başka hiçbir duygu yoktu içinde; yasa dışıydı bu adamlar çünkü, insanı insan yapan çizginin ötesinde...

İnsanın, insan olduğunu bilmesi, onu hayvandan ayıran tek şeydi. Bu anlayıştan yoksun birisi insan değildir; iki ellidir, iki bacaklıdır ama hayvandır. Hem de sıradan bir hayvan da değil; yırtıcı bir hayvan, en korkunç canavarlardan da korkunç bir canavar... Böyle bir yaratığa karşı da insanca bir şey duyabilmek, hele hele acımak olacak şey değildir. Vurmalı böylesine; sürünüp deliğine kaçmasına zaman bırakmadan vurmalı, insan olarak doğduğunu hatırlayıncaya kadar, bunu tüm varlığıyla anlayıncaya kadar vurmalı.

Daha birkaç saat öncesine değin tüm davranışlarına yön veren tek duygu, öfkeydi. Susama kadar basit bir duygu; kana kan isteği! Şimdiyse ne öfke ne başka bir şey vardı... Her şey geride kalmış, yatışmış, hatta olgunlaşmıştı. Evet, hesaplı, soğuk bir nefret duygusu gelişmişti içinde ve artık bu nefretin yanında öfke yoktu.

"Demek böyle bir adetleri var?.. Bu da aklımızda olsun".

Ve gönül rahatlığıyla hesaptan iki kişiyi daha çıkardı. On iki kişi kalmışlardı. Bir düzine.

Çetvertak'ın yanına döndü. Birden kızın bakışlarındaki anlamı fark etti ve içinde bir şeyler kopar gibi oldu; korkuyor. Hem de nasıl kötü, nasıl için için korkuyor! Başçavuş bir anda kendini toparladı kıza muzipçe göz kırpıp, gülümseyerek:

– İkisini daha eşek cennetine yolladık, Galya, dedi. Bu hesapça on iki kişi kalmış oluyorlar. Bu kadarcık Almandan da korkacak değiliz herhalde, ha savaşçı yoldaş? Sen de bilirsin ki, işten sayılmaz bizim için on iki Alman'ı tepelemek!...

Hiç bir şey söylemedi kız, gülümsemedi bile hatta. Yalnız fıldır fıldır gözlerle bakıyordu. Böylesi bir durumda karşısındaki erkek olsa, ona yapılacak şey, kendisini bir güzel kızdırmaktır. Ya gözünün içine bakarak ana avrat küfredeceksin herife, ya da kulağının tozuna şaplağı indireceksin. Fedot Yevgrafiç bunu kişisel deneyimiyle biliyordu. Ama kadınlara karşı ne yapılır, bunu bilmiyordu. Askeri tüzük ve yönetmelikler de bu konuda bir şey demiyordu.

– Pavel Korçagin'i okudun mu sen?

Çetvertak başçavuşa, "Delirmiş mi bu adam?" der gibi baktı ama yine de başını sallayarak soruyu evetledi. Bunun üzerine Fedot Yevgrafiç daha da cesaretlenerek:

– Okudun, demek, dedi. Bense onu, şu anda seni karşımda gördüğüm gibi gördüm. Evet. Politik ve askeri derslerden en yüksek not alanları Moskova'ya götürmüşlerdi. Orada Lenin'in kabrini ziyaret ettik, sarayları, müzeleri gezdik... Ve onunla karşılaştık. Mevkisinin büyüklüğüne falan bakma, çok alçak gönüllü bir adam. İçten bir şekilde oturttu bizi, çay ikram etti; halimizi hatırımızı sordu, dersleriniz nasıl gidiyor çocuklar? dedi.

– Neden yalan söylüyorsunuz bana? dedi Galya yavaşça, Korçagin felçten yatıyor. Korçagin de değil, Ostrovski. Ne bir kimseyi görebiliyor, ne kımıldayabiliyor, öğrenciliğimde okulca kendisine mektuplar yazardık.

– Canım nereden biliyorsun, sizin mektup yazdığınızla benim anlattığım Korçagin'in aynı Korçagin olduğunu? Belki sizinki, başka bir Korçagin'di?

Vaskov'u utançtan ateş bastı. Bir de sivrisinekler ısırmıyor mu... Akşam sivrisinekleri...

– Belki de yanılıyorumdur ben. Bilmiyorum Yalnız bize dediklerine göre...

Az ötede bir dal çatırdadı. Ağır bir gövdeyi taşıyan ayakların altında ezildiği açıkça belliydi dalın Ama Vaskov'un hoşuna gitti bu. Doğdu doğalı hiç kimseye isteyerek yalan söylememişti: Komuta ettiği askerlere karşı hiçbir zaman utançlı duruma düşmemişti; şu anda Almanların on ikisi birden çıksa karşısına, on ikisiyle birden dövüşmeye hazırdı, tek ki şu sümüğü salyasına karışmış kızdan utanmasına yol açacak başa kakmalar, serzenişler duymasın.

– Çalıya! diye fısıldadı birden. Hiç kımıldama!

Kızı çalının içine gizleyecek zamanı buldu, dalları düzeltti, kendisi de hemen yamacındaki sapkın kayanın ardına gizlendi; bir saniye sonraya kalsaydı, geç kalmış olacaktı! Baktı; gene iki kişi, ama bu kez öyle dikkatliler ki... Otomatikleri ellerinde atış durumunda, kendileri de kızgın saç üzerinde yürür gibi... Başçavuş Almanların neden böyle inatla ikişer ikişer dolaştıklarına şaşmak üzereydi ki, bunların hemen ardında iki kişi daha seçti; çalıların hemen solunda da, başka iki kişi. Demek Almanları çıkardıkları keşif kolunun kaybolması ve deminki o sürpriz karşılama dehşetli şaşırtmıştı ve şimdi işte böyle birkaç koldan ilerliyorlardı ormanda.

Ama kendisi onları görmüş, Almanlarsa onu görmemişlerdi, bu bakımdan koz kendisinin elindeydi. Tek kozu idi bu, orası öyle, ama yine de kendisine adamları vurma şansı veren bir kozdu. Yalnız acele etmemesi gerekiyordu, bu yüzden Fedot Yevgrafiç bütün bedeniyle yosunlara yapıştı, terli alnını iştahla ısıran sivrisinekleri bile kovalamaya çekinerek sindi. İstedikleri kadar dikkatle ve gizlenerek yürüsünler, arkalarını döner dönmez ve hangi yönde ilerlediklerini belli eder etmez, hamle sırası ona gelecek ve kozunu oynayacaktı; elinde as vardı.

Tehlike içinde bulunan bir insan ya hiçbir şey düşünemiyor, ya da iki kişilik akla sahip oluyor. Bir kişi "bundan sonra" nasıl davranılacağını hesaplarken, ötekisi "o an" için kargılanıyor; her şeyi görüyor, her şeyi duyuyor. Vaskov biryandan kozunu nasıl oynayacağını düşünürken, bir yandan gözünü Almanlardan ayırmıyor, bir yandan da Çetvertak'ı bir an için aklından çıkarmıyordu. Ama hayır, Çetvertak için korkmasını gerektirecek bir durum yoktu, çalıların içindeki gizlenmesi çok iyiydi; üstelik Almanlar da kendisinin açığından dolaşacak gibiy-

diler, yani bu yandan bir tehlike yoktu. Almanlar önlerindeki alanı dilimlere bölercesine ilerliyorlardı; başçavuşla savaşçısı da bu dilimlerin tam ortasına düşüyorlardı; ama ayrı. Demek ki, şimdilik soluğunu kesmesi, yosunlar içinde erimesi ve beklemesi gerekiyordu. Tam zamanı geldiğinde ise harekete geçeceklerdi; birleşecekler, hedefleri aralarında bölüşecekler, sonra da ateş yağdıracaklardı heriflerin üzerine; Galya anayurt malı çifteyle, kendisi de Alman otomatiğiyle.

Bütün belirtiler, Almanların yine aynı yoldan ilerlemek niyetinde olduklarını gösteriyordu; bu durumda er ya da geç Komelkova'yla Osyanina'nın bulunduğu yere ulaşacaklardı. Bu durum başçavuşu endişelendirmiyor değildi, ama o kadar da fazla değil; çünkü kızların ilk çarpışması olmayacaktı bu, deneyimliydiler, ne zaman ne yapmaları gerektiğini bilirler ve duruma göre, gizlenebilirler ya da epey uzaklara çekilebilirlerdi. Kaldı ki hamle yapacağı anı tam Almanların kendisini geçecekleri an olarak saptamıştı; Almanlar kendisini geçtikleri anda iki ateş arasına düşmüş olacaklardı.

Almanlar Çetvertak'ın gizlendiği çalıyı yirmi metre kadar sollarında bırakarak dümdüz yürüdüler. Kanattan yürüyenler kendilerini göstermemeyi başarıyorlardı, ama Fedot Yevgrafiç onların kendi hizasına geldiklerinde nereden geçeceklerini biliyordu. Bütün bu koşullarda Almanların onların üzerine yürümesi olanaksızdı, ama ne olur ne olmaz, başçavuş usulca otomatiği emniyetten çıkardı.

Almanlar, otomatikleri ellerinde ateş etmeye hazır, hafif öne eğik durumda hiç ses çıkarmadan ilerliyorlardı.

Kanatlardan korunduklarını bildikleri için, sağa sola hiç bakmıyorlar, olanca dikkatleriyle tam karşılarına bakıyorlardı; karşıdan her an ateş edilmesini bekledikleri her hallerinden belliydi. Birkaç adım sonra Başçavuşla Çetvertak arasındaki açıklıktan geçecekler ve o andan başlayarak da sırtları onlara döneceği için başçavuşun avcı hüneriyle nişan almasına olanak tanımış olacaklardı.

Birden çalılar hışırtıyla aralandı ve Galya gizlendiği yerden fırladı; eğilip bükülerek, ellerini başının ardında birleştirerek, hiçbir şey

görmeden, hiçbir şey düşünmeden sabotajcılara doğru çaprazlama koşmaya başladı.

– A-a-a...

Otomatiğin tetiğine kısa bir süre basıldı ve Galya bütün hızıyla yüzüstü yere kapaklandı; dehşetten başının ardında kavuşturduğu ellerini bile çözememişti. Son haykırışı su şırlamasını andırır bir hırıltıya dönüştü, ayakları ise hâlâ koşuyordu; Sonya'dan çıkarılma botlarının burnuyla yosunları ezerek öylece bir süre çırpındı ayakları.

Bir anda kaskatı bir sessizlik çöktü ormana. Bir an için bütün sesler, devinimler dondu kaldı sanki; hatta Galya'nın ayaklarının çırpınışı bile hafiflemiş, uykudaki seğirmeye dönüşmüştü. Vaskov hâlâ kayanın ardında kıpırdamadan duruyordu; şaşkınlıktan, bütün planların altüst olduğunu, elinde koz yerine kala kala bir altılı kaldığını bile düşünecek durumda değildi. Bıraksalar daha ne kadar bu durumda yatar kalırdı ya da kayanın ardından çıktıktan sonra neler yapardı, orası belli değil, ama birden ardında ayak sesleri ve kırılan dal çıtırtıları duydu; besbelli sağ kolda ilerleyen Almanlar bu yana doğru koşuyorlardı.

Düşünecek zaman yoktu, bu yüzden Fedot Yevgrafiç en önemli şeye karar verdi; Almanları burdan ötelere çekmek. Kaçıyormuş süsü verip adamları peşine takmak ve elinde kalan son savaşçılarından uzaklaştırmak. Buna karar verince artık gizlenmeye falan gerek duymadan doğruldu, kayanın ardından çıkıp tüfeğini önce Galya'nın üzerine eğilmiş iki Alman'a, sonra da ayak seslerinin geldiği yöne doğrultup tetiğe asıldı ve hafif eğilerek Sinyuhina tepelerinin karşı yönüne, ormana doğru koşmaya başladı.

Ateş ettiklerinden kimseyi vurup vurmadığını bilmiyordu; bunu düşünmenin sırası değildi. Şimdi yapması gereken şey, Almanları yarıp ormana ulaşmak ve kızları korumaktı. Evet, ne yapıp edip elindeki kızları korumalıydı; hem erkek, hem komutan olarak mecburdu buna. Ölenler yeter de artardı.

Başçavuş o akşam koştuğu gibi hayatı boyunca herhalde pek az koşmuştu. Çalıdan çalıya uçuyor, kayalar arasında zigzaglar çiziyor,

düşüyor, kalkıyor, yeniden koşuyor, yeniden düşüyor ve başının hemen üzerinde yaprakları koparan kurşunlardan kaçarak yeniden koşuyordu. Zaman zaman gözüne ilişen Almanlara otomatiğini doğrultuyor, kısa kısa ateş ediyor, bağırıp çağırarak dikkati üzerine çekiyordu. Çalıları kırıyor, olduğu yerde tepiniyor, sesi kısılıncaya dek bağırıyordu; Almanları peşi sıra çekip götürmeden buralardan uzaklaşmaya hakkı olmadığını düşünüyordu. Evet, ateşle oynamak zorundaydı şimdi.

Bir şeyden kesin emindi; Almanlar kendisini çember içine alamazlardı. Alamazlardı, çünkü bir bölgeyi iyi tanımıyorlardı, iki bu iş için sayıları azdı, üç şu sürpriz karşılama çatışmasını henüz unutmamışlardı. Dikkatle ve sakına sakına koşuyorlardı ardı sıra. Bu bakımdan şimdilik kolayca ilerleyebiliyordu; Almanları kızdırarak, kendisini izlemekten vazgeçmemeye kışkırtarak, kendisinin burada yalnız olduğunu anlayacak kadar sakinleşmelerine zaman bırakmayarak ilerliyordu, öyle ya, adamlar şöyle sakince bir düşünseler, burda yalnız olduğunu hemen anlarlardı. Ama bırakmıyordu.

Sis bir kez daha yardımına yetişti. O bahar sisli geçiyordu. Güneş ufuk çizgisinin ardına çekilir çekilmez, düzlükleri hafif bir duman kaplamaya başlar ve bu hafif duman az sonra çalılara, ağaçlara yapışan öyle yoğun bir sise dönüşürdü ki, değil tek bir insan, koca bir ordu gizlenebilirdi bu yoğun örtü altında. Vaskov kendisini her an bu sis perdesinin gerisine atabilirdi; bulabilirsen bul artık onu orada! Ama yapamıyordu bunu, çünkü sis beyaz dilimler halinde göle doğru uzanıyordu, Vaskov ise Almanları tam tersine ormana doğru çekmeye çalışıyordu. Bu bakımdan ancak koşacak hali kalmayınca sisin içine giriyor, biraz soluklanınca yeniden çıkıveriyordu ortaya; selam koca kafalılar! Öldü mü sanmıştınız yoksa?

Aslında, tabi, şansı yardım ediyordu. Bundan çok daha küçük çarpışmalarda bile insanı kevgire döndürdükleri olurdu, ama işte kendisi şu ana dek tek bir kurşun bile almamıştı. Böylece ölümle epey bir saklambaç oynadı, ama sonuçta da ormana yalnız başına varmadı; ardı sıra bütün Almanları da ormana getirmeyi başardı. Burada otomatiğinin tetiğine son bir kez daha asıldı, ancak tüfeğin takırdama-

sı çok kısa sürdü; mermisi bitmişti; yedek şarjörü de yoktu. Aslında kollarını öyle yormuştu ki tüfek, başçavuş daha fazla düşünmeden otomatiği kuru bir çalının altına gizledi ve ormanda geri çekilmeye başladı; hafiflemişti artık, silahsızdı.

Ormanda sis yoktu; kurşunlar ağaçların kalın gövdelerine saplanıyor, zaman zaman havada yongalar uçuşuyordu. Artık yalnızca kendisini düşünebilirdi, ama Almanlar da iyice çileden çıkmışa benziyorlardı; bir kez dur durak bilmeden ardı sıra koşuyorlar, İkincisi de onu yarım çember içine almaya çalıştıklarına bakılırsa, bataklık yönüne sürüp orada diri ele geçirmek istiyorlardı.. Aslında Almanlar öyle bir durumdaydılar ki, başçavuş da onların komutanları yerinde olsa, kendisini diri ele geçirene bir avuç madalya verirdi.

İşte tam böyle düşünürken, artık ne nişan alabilirler, ne ateş edebilirler diye sevinirken, birden kolunda bir yanma duydu. Dirseğinin hemen altında yumuşak ete saplanan kurşunu önce anlayamadı Fedot Yevgrafiç, bir dal falan battı herhalde, diye düşündü, ama az sonra avucu sıcak bir şeyledolmaya başlayınca, anladı. Fazla değildi kan, ama yoğundu; damara gelmişti kurşun, anlaşılan. Vaskov'un dehşetli canı sıkıldı; insan kolunda bir delikle uzun süre savaşamaz. Durup yaraya bakmak, sarmak, dinlenmek gerekir. Sonra böyle bir durumda çemberi yarması da olanaksızdı. Geriye bir tek yol kalıyordu; tabana kuvvet bataklığa doğru çekilmek...

Güç olarak bedeninde ne kalmışsa Vaskov hepsini bu koşuya harcadı. İşaret olarak belliediği köknara vardığında yüreği neredeyse gırtlağında atıyordu. Hemen sırıklardan birini aldı. Baktı beş sırık kalmıştı, ama bunun niye böyle olduğunu düşünmeye zamanı yoktu. Orman Alman botlarıyla güm güm öter, Alman kurşunlarıyla ıslık ıslığa çınlarken kaçıp uzaklaşmaktan başka yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Bataklıkta nasıl yürüdüğünü, o küçük adacığa nasıl ulaşabildiğini hiç hatırlamıyordu. Ancak şu bodur, eğri büğrü çamların oraya vardığında kendine gelebildi. Bütün vücudunun soğuktan tir tir titremesi, kendine getirmişti onu: dişleri takırdıyor, bedeni sarsılıyordu. Kolunda da bir sızı vardı. Rutubettendi herhalde...

Bu bodur çamların altında ne kadar yattığını hatırlamıyordu. Ama besbelli epey yatmıştı, çünkü Almanlar çekip gitmişler ve ortalığa kaskatı bir mezar sessizliği çökmüştü. Sabaha doğru sis daha da yoğunlaştı ve iyice aşağılara çöktü; Vaskov rutubetten sırılsıklam durumdaydı ve dehşetli üşüyordu. Ama yarasından kan akmıyordu artık: kolu omuzuna kadar bataklık çamurunun içine gömülmüş ve kurşun deliği çamurlarla kapanmıştı. Başçavuş yarayı kapatan çamura dokunmaya kalkışmadı. Şans eseri cebinde bir sargı bezi bulmuştu; sargı beziyle yarayı çamurun üzerinden sardı.

Ormanın gerilerinde ortalık ağarmaya başlamıştı; bataklığın üzerinde, iyice yukarılarda gökyüzü sabahın ilk ışıklarıyla titreşiyor, sisleri aşağıya, diplere doğru bastırıyordu. Burada, kazanın dibinde ise sanki buzlu sütlerin içinde gibiydi Fedot Yevgrafoviç, dehşetli üşüyor ve güzeller güzeli matarasının yanında olmayışına hayıflanıyordu. Üşümeden kurtuluş için tek çare vardı; sıçramak. O da öyle yaptı, ter içinde kalana dek sıçradı durdu. Bu arada sis hafiften dağılmaya, yoğunluğunu yitirmeye başlamıştı. Dikkatle bakınca çevreyi görmek mümkündü artık.

Ama Vaskov ne kadar dikkatle bakarsa baksın, Almanlar yönünde bir tehlike vara benzemiyordu. Kuşkusuz, Almanlar onun çıkışını beklemek için bir yerlere gizlenmiş olabilirlerdi, ama yine de güçlü bir olasılık değildi bu; çünkü Almanlara göre bu bataklığı geçebilmek olanaksızdı, bu yüzden de başçavuş onlara göre çoktan boğulup gitmiş bir adamdı.

Ara istasyona, yani Mariya Nikiforavna'ya giden yola hiç bakmıyordu Fedot Yevrafoviç. O yanda herhangi bir tehlike yoktu, hatta tam tersine, o yanda hayat vardı; yarın maşrapa saf alkol yumurta, bir de şu tatlı ev sahibesi. Baştan çıkmamak için o yana hiç bakmaması gerekirdi başçavuşun, ama oradan gelmesi gereken yardım da bir türlü gelmiyordu ve başçavuş ister istemez gözlerini ikide bir o yana çeviriyordu.

O yönde kararıp duran bir şey vardı; bunun ne olduğunu başçavuş çıkaramadı. Bir an bu kara lekeye kadar ilerleyip ne olduğuna bakmak geçti içinden; ama deminki ısınma zıplamalarından soluğu kesilmişti; dinlenmeye karar verdi. Yeterince dinlendiğinde, ortalık

da iyice ağarmıştı. Ve başçavuş gün ışığında, bataklıktaki o kara lekenin ne olduğunu hemen anladı. Anladı ve köknarın dibinde beş sırık bulunduğunu hatırladı. Beş sırık... Demek oluyordu ki savaşçı Biriçkina bu kahrolası bataklığa sırıksız mırıksız atlayıvermişti... Ve kendisinden geriye yalnızca ordu malı şu etek kalmıştı. Yardım gelmesi umudu ise Lizacıkla birlikte sulara gömülmüştü...

12

Vaskov birden, ormandan teker teker çıktıkları sırada, Almanları sayışlarını anımsadı. Sol omuzun da Sonya'nın fısıltısını, sonra Liza Briçkina'nın ayrılmış gözlerini, sonra kayın kabuğundan yaptıkları çarığıyla Çetvertak'ı anımsadı ve yüksek sesle:

– Briçkina ulaşamamış ara istasyona... dedi

Hırıltıyı andıran bu boğuk, üşümüş ses bataklık üzerinde hafifçe dalgalandı, sesin yitip gitmesiyle her şey eski sessizliğine döndü. Bu kokuşmuş, çürük sularda sivrisinekler bile vızıldamadan konuyorlardı insanın üzerine. Başçavuş göğüs geçirip kararlı adımlarla suların içinde yürümeye başladı. Sırığıyla dibi yoklaya yoklaya kıyıya doğru yürüyor, Komelkova'yla Osyaninayı düşünüyordu. "Bari kızcağızların başına bir şey gelmemiş olsaydı." Düşündüğü bir başka şey de belindeki naganttan başka silah adına hiçbir şeyinin kalmamasıydı.

Almanlar karşı kıyıda bir tek adam bırakmış olsalardı. Başçavuş Vaskov'u çürüyünceye kadar burnu çamura gömülü yatırmaları işten değildi. İki adım uzaklıktan vurabilirlerdi onu; çünkü yüzü kıyıya dönük yürüyordu ve gizlenebilmek için yapabileceği hiçbir şey yoktu. Ama Almanlar kimseyi bırakmamışlardı. Böylece Fedot Yevgrafoviç herhangi bir terslikle karşılaşmadan ormandaki küçük dereye ulaştı; olabildiğince üstünü başını temizledi, kana kana su içti. Sonra cebinden bir kâğıt çıkardı, kuru yosunlardan bir sigara sarıp "katkuşa"sıyla yaktı, tüttürmeye başladı. Şimdi artık etraflıca düşünebilirdi.

Düşmanın sağlam yüzde yirmi beşini saf dışı ettiği halde savaşı kaybettiği anlaşılıyordu. Kaybetmişti, çünkü Almanları tutmayı başaramamıştı, çünkü savaşçılarının yarısını kaybetmişti ve çünkü silah ve mühimmatının tümünü yitirmiş, elinde bir tek şu nagantla kalmıştı. İstediğin kadar kendini haklı çıkarmaya çalış, sonuç aynıydı: "Durum kötü, hem de çok kötü". En dayanamadığı da düşmanı ne yanda arayacağını bilememesiydi. İçi yanıyordu Vaskov'un. Açlıktan mı, berbat kokan sigarasından mı, yalnızlıktan ve kafasına eşekarısı sürüsüymüşçesine doluşan düşüncelerden mi... Evet, eşekarısı sürüsü gibi saldırıyordu düşünceler; sokuyorlar ve yerlerine bir şey bırakmıyorlardı.

Kuşkusuz kendi savaşçılarına ulaşması gerekiyordu. Topu topu iki kızcağızı kalmıştı zaten, ama en akıllı olanlarıydı bunlar. Üçü bir araya gelebilse yine de bir güç oluşturabilirlerdi; gel gör ki bu gücün elinde savaşacak silah yoktu. Bu durumda kendisine komutan olarak şu iki soruya hemen yanıt bulması gerekiyordu; bir, ne yapacaklardı, ve iki, neyle savaşacaklardı? Bu sorulara yanıt bulabilmek için önünde tek bir yol vardı; önce durumu açıklığa kavuşturmak, sonra da Almanları bulup onlardan silah ele geçirmek.

Dünkü kaçıp kovalamaca sırasında Almanlar evlerindeymişçesine rahat davranmışlar ve paldır küldür koşarak her yerde sayısız iz bırakmışlardı. Fedot Yevgrafoviç bu izleri elinde bir harita varmışçasına izliyor, kafasında bir takım hesaplar yaparken durumu enine boyuna kavramaya çalışıyordu. Bu hesaplara göre dün kendini kovalayan Almanların sayısı kesinlikle ondan fazla olamazdı; ya bir kişiyi eşyaların başında bırakmışlardı, ya da kendisi bir kişinin daha dünyasını değiştirmişti. Ama yine de herifleri ne eksik ne fazla tam bir düzüne olarak düşünmek daha doğru olacaktı; çünkü dün hiç nişan almadan, rastgele ateş ediyordu; birilerini vurmuş olabilmesi pek zor ihtimaldi.

İzler kendisini doğruca orman açıklığına götürdü; sonra Vop gölüne, Sinyuhina tepelerine, sağ taraftaki çalılıklara ve köknarlara doğru uzandı. Fedot Yevgrafiç çalılıkların orada çevresine bakınmak için biraz oyalandı, ama ne kızlarını, ne de Almanları görebildi. Sabahın yoğun sessizliği içindeydi her yan; önünde göz alabildiğine sessiz, sakin

bir doğa uzanıyordu. Ama bu sessizlik içinde otomatik silahlı bir sürü Almanla, çakaralmaz tüfeklerini kucaklamış iki Ruskızı gizleniyordu.

Ormandan fırlayıp şu kayalıklar arasında kızlarını aramak başçavuşa şimdi ne kadar da gönül çelici geliyordu! Ama böyle bir tehlikeye atamazdı kendini, kesinlikle atamazdı, çünkü içinin yanfnasına ve bütün umutsuzluğuna rağmen yenilmiş olabileceğini düşünmek bile istemiyor, Almanlarla çarpışmanın böylece bitmiş olabileceğini kabul edemiyordu. Ve Fedot Yevgrafiç bu sonsuz dinginliğe, huzura bir süre baktıktan sonra yeniden ormanın kuytu yerine sokuldu ve Sinyuhina tepelerini çevrelerinden dolaşacak Legont gölüne doğru ilerledi.

Basit bir toplama çıkarma hesabı kadar açıktı durum. Almanlar dün kendisini geç vakitlere kadar izlemişler, ama bu sıralar geceler epeyce aydınlık olduğu halde yine de bilmedikleri yerlere sokulmaktan kaçınmışlardı. Sabahı, ortalığın aydınlanmasını bekleyeceklerdi; bunun için de en uygun yer Legont Gölü kıyısındaki ormanlardı; çünkü herhangi bir ters durumla karşılaşırlar da geri çekilmek zorunda kalırlarsa bataklığa düşme tehlikesi yoktu burada. Bunun için Fedot Yevgrafiç her yanını avcunun içi gibi bildiği kayalıklardan ayrılıp, hiç bilmediği yerlere doğru yürümeye başladı.

Ağaçtan ağaca sekerek büyük bir dikkatle yürüyordu. Dikkatle yürüyordu, çünkü izler birden yok oluvermişti. Orman alabildiğine sessizdi, yalnızca kuşların şen cıvıltıları duyuluyordu. Fedot Yevgrafiç onların sere serpe cıvıltılarından yakınlarda insan bulunmadığı sonucunu çıkardı.

Böylece uzun bir süre ilerledi. Artık hesaplarında yanıldığını, düşmanı bulunmadığı bir yerde aramakta olduğunu düşünmeye başlıyordu. Ama şu anda yön belirlemede kendisine sezgilerinden başka yardım edecek hiçbir şeyi yoktu; sezgileriyse doğru yönde olduğunu söylüyordu. İşte tam avcı sezgilerinden kuşkulanmaya, her şeyi yeni baştan düşünüp yeni hesaplar yapmaya karar vermişti ki, birden bir tavşan fırladı önüne. Besbelli kendisinin kokusunu almamıştı tavşan, çünkü az ötede ağaçsız yerde durup art ayakları üzerinde dikilerek ardına bakmaya başladı. Tavşan ürkmüş durumdaydı; herhalde insanlardandı ürküntüsü; daha önce görmediği, tanımadığı için merak

ediyordu onları. Başçavuş da tıpkı tavşan gibi kulak kabartıp aynı yöne bakmaya başladı.

Ama ne kadar dinledi ve ne kadar baktıysa da, olağan dışı bir şey fark edemedi. Tavşan çoktan kara ağaçların arasında yitip gitmişti; hep aynı noktaya dikkatle bakmaktan Fedot Yevgrafiç'in gözlerinden yaşlar fışkırdı, ama o yerinden kımıldamıyor ve gözlerini kırpmadan bakmaya devam ediyordu. Böyle yapıyordu, çünkü tavşana kendi kulaklarından daha çok inanıyordu. Daha çok inandığı için de bir gölge gibi tavşanın baktığı yöne doğru süzülmeye başlamıştı.

Önce bir şey göremedi, sonra çalılar arasında kara bir leke fark etti. Tuhaf bir şeydi bu; yer yer dikenlerle örtülü... Vaskov bir adım daha attı, soluğunu tutarak çalıları araladı ve toprağa gömülmeye yüz tutmuş, üzeri yosunlarla kaplı eski bir kulübe gördü.

"Şu münzevinin, Legont'un kulübesi olacak" diye düşündü başçavuş.

Köşeden başını uzatınca kuyunun ağaç korkuluklarını, kuyudan eve uzanan üzerini otlar bürümüş yolu ve tek menteşesinin üzerinde sarkmış duran kapıyı gördü. Nagantım çekip kulakları uğuldayıncaya kadar çevresini dinledi, sonra kapıya yaklaştı. Kapının sövesini, paslı sürgüyü, ezilmiş otları, eşikteki henüz kurumamış ayak izini gördü ve kapının bir saati bulmayan bir süre önce kırılmış olduğunu anladı.

İyi ama neden yapmışlardı bunu? Bir münzevinin terk edilmiş kulübesini merak ettikleri için kırmamışlardı herhalde kapıyı. Buna gerek duymuşlardı besbelli. Kendilerine bir barınak bulabilmek için yapmış olabilirlerdi; yaralıları vardı belki, ya da gizlemek istedikleri bir şeyler... Başçavuş başka bir açıklama getiremiyordu. Bu yüzden ardında iz bırakmamaya çalışarak gerisin geri çalılığa döndü ve gizlenip beklemeye başladı.

Tam yerini keşfeden sivrisineklerin saldırısına uğrayacakken, bir yerlerden bir saksağanın bağırdığını duydu. Derken bir dal çatırdadı, bir şakırtı duyuldu ve ormandan Legont'un kulübesine yürüten tam on iki adam çıktı ortaya. On birinin kucağında paketler vardı (besbelli patlayıcı madde, diye düşündü başçavuş), on ikincisi ise felaket bir şekilde topallıyordu. Kulübenin önüne gelince yüklerini indirdiler, topal olan hemen kendini eşiğin üzerine attı. İçlerinden biri patla-

yıcıları kulübeye taşırken, öbürleri birer sigara yakıp çıkarttıkları bir haritaya baka baka bir şeyler konuşmaya başladılar.

Sivrisinekler Vaskov'da kan bırakmamaya yemin etmiş gibiydiler, öylesine acımasızca sokuyorlardı, ama gözlerini kırpmaktan bile korkarak öylece duruyor ve bakıyordu. Almanlardan iki adım ötede, elinde nagantını sıkarak oturuyor, bütün konuşmaları duyuyor, ama hiçbir şey anlamıyordu. Almanca adına bütün bildiği sekiz cümleydi, bunları da çok bozuk bir telaffuzla ve şarkı söyler gibi söylerdi.

Ama adamların ne konuştukları konusunda tahmin yapmasına gerek kalmadı; elinde harita tutan ve grubun tam ortasında duran kumandanları eliyle bir işaret yaptı on kişi otomatiklerini kucaklayıp ormanın içine daldılar. Onlar ormanın içinde kaybolurken, patlayıcıları içeri taşıyan adam yaralı arkadaşına yardım ederek onu da kulübenin içine aldı.

Böylece Vaskov da rahat bir soluk alabilmek imkânını buldu ve sivrisinekleri haklamaya girişti. Şimdi her şey apaçıktı ve her şey zamana bağlıydı; Almanlar böğürtlen toplamaya gitmiyorlardı şu anda Sinyuhina tepelerine doğru. Legont Gölünün çevresini dolanmak istemedikleri anlaşılıyordu; bu yanda bir geçit bulmak için inatla uğraşmalarından bu çıkıyordu. Ağırlıklarını bırakmışlar ve keşif yapmaya gitmişlerdi.

Başçavuş için kızları bulmak ve kestirmeden adamların önüne çıkarak her şeye yeniden başlamak işten değildi. Bunu yapmaktan kendisini alıkoyan şey silahının olmamasıydı. Silah olmadan Almanların yoluna çıkmak olacak şey değildi.

Şu kapısı çarpık yıkık dökük kulübede iki otomatik vardı şu anda. İki otomatik, ki dünyalar değerinde... ama Vaskov bunları nasıl ele geçireceğini bilemiyordu. Uykusuz bir geceden sonra, üstelik yaralı bir kolla, tehlikeye atılmak akıllılık sayılamazdı. Bu bakımdan Fedot Yevgrafiç beklemeye karar verdi. Nasılsa birinden biri çıkacaktı kulübeden.

Ve beklemenin ödülünü aldı. Yüzü sivrisinek sokmalarından davul gibi şişmiş olan Alman ölümüne susamış gibi kulübenin kapısında göründü susamışlardı anlaşılan, kuyudan su almak için çıkıyordu. Yalnız, alabildiğine dikkatliydi; otomatiği elindeydi, beline de iki

matara birden bağlamıştı. Uzun uzun etrafı dinledi, dikkatle dört bir yana bakındı, ama sonunda yapıştığı duvardan ayrılıp kuyuya doğru yürümeye başladı. Vaskov ağır ağır nagantım kaldırdı, yarışmadaymış gibi soluğunu tuttu ve tetiği çekti. Patlamayla birlikte Alman sanki ardından itiliyormuş gibi ön tarafa doğru hızlı hızlı iki adım attı. Başçavuş işi sağlama bağlamak için bir el daha ateş etti; sonra yerinden fırlayıp adamın üzerine koşacaktı ki, birden yıkık kapının ağzında bir namlunun donuk mavi pırıltısını seçti ve çivilenmiş gibi olduğu yerde kaldı. İkinci Alman, şu yaralı olanı, arkadaşını koruyordu, her şeyi görmüştü; şimdi kuyuya doğru koşmak demek, alnının ortasına kurşunu yemek demekti.

Vaskov soğuk terler döküyordu; bu namussuz şimdi havaya ateş edip ortalığı ana baba gününe döndürecek... Gürültüye yetişen öbür on kişi de ormanı tarayarak başçavuşun hizmetine bir nokta koyacaktı. Çekirge bir sıçrarsın, iki sıçrarsın...

Gelgelelim Alman bir türlü ateş etmiyordu. Bir şey bekliyordu sanki, namlusunu sağdan sola, soldan sağa çevirip duruyor, ama bir türlü ateş edip arkadaşlarını uyarmıyordu. Kuyunun hemen yanına yüzükoyun kapaklanan arkadaşının henüz ölmediğini, debelenip durduğunu görüyor, ama yardım çağırmıyordu. Bekliyor... Peki ama, neyi?

Vaskov birden anladı; kendi postunun derdindeydi faşist köpek, ölen arkadaşı askerlik yemini, verilen emirler, öteki on arkadaşı... her şeyi unutmuştu. O şimdi bir tek şey düşünüyordu; burada olduğunu kimse anlamasın, şu görünmeyen düşman fark etmesin. Ölesiye korkuyordu bu düşmandan ve tek bir şey için dua ediyordu: yosunlar arasında yitip gitmiş şu bir kucak tomruk yığını arasında kimseler kendisini fark etmeden yaşayabilsin...

Ölümle yüz yüze gelince Almanın hiç de kahraman olmadığı ortaya çıkmıştı. Kahraman ne, düpedüz korkağın tekiydi. Başçavuş bunu anlayınca rahat bir soluk aldı.

Nagantım kılıfına soktu, geri geri sürünerek kulübenin arkasına geçti ve öbür yandan kuyuya yaklaştı. Tam tahmin ettiği gibi herif ölen arkadaşına değil, öbür yana bakıyordu. Bu yüzden başçavuş ra-

hatça sürünerek ölü Almanın yanma vardı, otomatiğini, kılıfıyla birlikte yedek şarjörlerini aldı ve görünmeden ormanın içlerine daldı.

Şimdi artık her şey onun hızlı davranışına bağlı kalıyordu, çünkü dolambaçlı bir yol seçmişti kendine. Riske atılması gerekmiş, atılmış ve kazanmıştı. Sinyuhina tepelerine uzanan koruya girdi ve ancak burada soluk alabilmek için biraz durdu.

Buralar artık karın üstü sürüne sürüne her yerini avcunun içi gibi bildiği kendi yerleriydi. Eğer doğuya doğru uzaklaşmamışlarsa kızları muhakkak buralarda bir yerlere gizlenmiş olmalıydılar. Gerçi herhangi bir durumla karşılaştıklarında doğuya çekilmelerini kendisi emretmişti, ama emrini harfi harfine yerinegetirmiş olabileceklerine inanmak istemiyordu şimdi başçavuş, gitmemiş olsalar keşke, diye düşünüyordu.

Biraz dinlenip Almanların sesi geliyor mu diye çevreye kulak kabarttıktan sonra, Sinyuhina tepelerine doğru pür dikkat yürümeye başladı. Yirmi dört saat önce Osyanina'yla birlikte yürüdüğü yoldu burası. O zaman kızların tümü sağdı. Evet, bir tek Liza Briçkina dışında, tümü sağdı...

Yine de çekilmişlerdi kızlar. Evet, fazla uzaklara değil, orası öyle; geçen sabah Almanlara komedi oynadıkları derenin ardına çekilmişlerdi. Fedot Yevgrafiç bunun böyle olduğunu bildiğinden değil, kızları kayalıkların ardında ve eski mevzilerinde bulamadığı için dalgın dalgın dereye doğru yürümeye başladı. Birden yaralı bir kolla yapayalnız kaldığını anlamıştı. Bu durum yüreğini öylesine burmuş, içini öylesine tarifsiz bir acıyla doldurmuştu ki, dere kıyısına ulaştığında kendinde değil gibiydi; buraya nasıl geldiğini kendisi de anlayamıyordu. Tam su içmek için diz çökeceği sırada ardından bir fısıltı duydu:

– Fedot Yevgrafiç...

Hemen ardından da bir çığlık:

– Fedot Yevgrafiç!.. Başçavuş yoldaş!..

Kafasını kaldırıp baktı, ikisi derenin karşı kıyısından ona doğru koşuyorlar; öylece, eteklerini bile toplamadan. O da onlara doğru

atıldı: suların içinde kucaklaştılar. İkisi birden kedi yavruları gibi üzerine atıldılar, kirli, terli, tıraşsız yüzünü öpücüklere boğdular.

– Kızlar, durun hele! Durun yahu!..

Kendisi de gözyaşlarını zor tutuyordu. Ya da tutamıyordu; kirpiklerine birkaç damla asılıp kalmıştı... Anlaşılan epey zayıflamıştı... O da kızlarını omuzlarından kucakladı, böylece derenin bu kıyısına vardılar. Komelkova sürekli yanağını onun kıllı yanağına dayıyor, dikenli, sert yüzünü okşuyordu.

– Ah, kızlar, canlarım benim! Bir lokma bir şeyler yiyebildiniz mi, azıcık olsun uyuyabildiniz mi bari?

– Canımız istemedi, başçavuş yoldaş...

– Ne başçavuşu, kızlar, canlarım, bacılarım benim, ne başçavuşu? Ben artık sizin ağabeyinizim. Fedot diyin bana, hatta anam gibi; Fedya...

Kızlar tüfekleri, sırt çantalarını sarıp sarmalayıp çalılar ardına gizlemişlerdi. Vaskov hemen kendi sırt çantasına atıldı. Çantanın bağlarını çözerken duydu Jenya'nın sorusunu:

– Galya'ya bir şey mi oldu?

Usulca sormuştu, güvensizlikle; durumu anlamışlardı besbelli, ama işte, emin olmak için... Başçavuş karşılık vermedi. Hiç konuşmadan çantasını çözdü, bayatlamış ekmeği, yağı, matarasını çıkardı. Ekmeği kırdı, yağı kesti, maşrapalara ispirto doldurdu. Savaşçılarına maşrapalarını verip, kendininkini havaya kaldırdı:

– Yoldaşlarımız kahramanca can verdiler. Galya Çetvertak açık çatışmada, kurşunlanarak, Liza Briçkina bataklıkta boğularak öldüler. Böylece Sonya'yla birlikta, üç kişi yitirmiş oluyoruz. Evet, bu böyle. Ama öte yandan düşmanı tam yirmi dört saattir iki göl arasında dolandırıp duruyoruz. Evet, tam yirmi dört saattir! Şimdi bir yirmi dört saat daha kazanmamız gerekiyor. Yalnız, yardım falan gelmeyecek. Almanlarsa buraya, üstümüze geliyorlar. Öyleyse, gelin ölen kardeşlerimizi analım ve hemen savaşa hazırlanalım. Herhalde son savaşımız olacak bu...

13

Acılar vardır, saldırgan ayılara benzer. Yüklenir insanın üstüne, abanır, pençeler, parçalar, kan içinde bırakır; ama kalktı mıydı üzerinizden, sanki hiçbir şey olmamıştır, soluk almak, yaşamak, çalışmak mümkündür, yeniden...

Önemsiz şeyler olur bazan da, küçücük bir gaf, bir unutkanlık... Önemsiz bir şey, ama ardından öyle bir belayı çeker getirir ki, düşman başına!

Vaskov da kahvaltı sonrası giriştikleri savaş hazırlıkları sırasında fark etti böyleküçük bir şeyi. Bütün çantayı boşalttı, hatta ters çevirip silkeledi, her eşyayı en az üç kez elden geçirdi... Hayır, yoktu!

İkinci el bombası için fünyeyle, nagantı için yedek kurşun, ufak şeylerdi; ama fünyesiz el bombası herhangi bir demir parçasından, bir taşdan başka nedir ki?

– Topçu desteğinden yoksun kaldık, kızlar!

Moralleri bozulmasın diye gülümseyerek söylemişti bunu. Bu aptallarsa, sanki neşeli bir şey söylemiş ki gülmeye başladılar, yüzleri neşeyle aydınlandı.

– Boşver, Fedot, hallederiz!

Komelkova'ydı bu. Yalnız, adını söylerken dili hafif dolanmış, yüzü de kızarmıştı. Eh, anlaşılmayacak bir yanı yok, komutanına adıyla seslenmek zor geliyor kızcağıza.

Komelkova hallederiz diyor ama nasıl halledeceğiz? Elde silah olarak topu topu üç tek piyade tüfeği, iki otomatik bir de nagant var. Herifler on otomatikle birden yaylım ateş açtılar mıydı nasıl dayanacaksın? Eh, o zaman ormanımız el uzatır herhalde bize. Ormanımızla deremiz.

– Al şu boruyu Rita, otomatiğin için... Yalnız otomatikle uzak mesafeden ateş etme. Derenin ötesi için tüfeğini kullan, bu yaka içinse otomatiğini. Adamlar dereyi zorla geçmeye kalkıştıklarında göreceksin çok yararlı olacak. Çok. Anladın mı?

– Anladım, Fedot.

Bunun da dili dolandı. Vaskov gülümseyerek:

– Fedya, deyin, bu sanırım dilinize daha kolay gelir, dedi Adım kolayca söyleniveren adlardan değil, ama ne gelir elden, konmuş bir kez...

Her şeye karşın şu son yirmi dört saat Almanlar için boşa geçmiş bir süre sayılmazdı. Bir kez, eskiye göre kat kat dikkatli ve ihtiyatlıydılar; her kayalığın, her çalılığın ardını önünü yoklaya yoklaya, son derece ağır bir biçimde ilerliyorlardı. Bakabilecekleri, yoklayabilecekleri her yere baktılar, her yeri yokladılar; bu yüzden de derenin karşı kıyısında göründüklerinde güneş artık iyice yükselmişti.

Her şey olduğu gibi yineleniyordu; yalnız bu kez derenin bu yakasındaki orman genç kız sesleriyle çınlayacak yerde, gizemli, tehdit edici bir biçimde susuyordu. Almanlar da bu tehdidi sezmişler gibi, çalılar arasında görünüp yitmelerine karşın, bir türlü dereyi geçmeye girişemiyorlardı.

Fedot Yevgrafiç kızları geniş bir kumsalda durdurdu, ikisine de mevzilenecekleri yeri bizzat gösterdi, nişan noktalarını belirledi. Kendine ise mevzi olarak, bir gün önce Jenka Komelkova'nın Almanları bedeniyle durdurduğu burnu seçti. Bu burunda iki kıyı birleşircesine birbirine yaklaşıyor, ormanlarsa her iki kıyıda birden, hemen suyun eteklerinden başlıyordu. Kısacası, karşıda düşmanın beklediği koşullarda bir su engeli aşılacaksa eğer, buradan daha uygun bir yer olamazdı. Zaten Almanlar da hep bu kesimde kendilerini gösterip duruyorlardı; beklemenin gerginliğiyle sinirleri bozulmuş düşman dayanamayıp ateş açar mı diye, bile bile yapıyorlardı bunu. Ama besbelli sinirleri bozuk kimse yoktu bu yakada, çünkü Vaskov'un savaşçılarına verdiği emir çok kesindi; Almanlara suya girmelerinden önce kesinlikle ateş açılmayacaktı. Hatta Almanlar suya girene dek soluk alıp verişlerini yarı yarıya azaltacaklardı; kuşlar bile kendilerini fark etmesinler ve ötmeye devam etsinler diye.

Her şey el altında ve her şey hazırdı; fişekler yuvalarına sürülmüş, emniyetler açılmıştı. Saksağanın vaktinden önce bağırmasına yol açabilecek en küçük bir tıkırtının bile çıkmaması için bütün önlemler

alınmıştı. Başçavuş oldukça sakin bir şekilde karşı kıyıya bakıyordu. Yalnız, şu yaralı kolu... felaket ağrıyordu. Diş ağrısı gibi tıpkı.

Karşı kıyıda ise, her şey burdakinin tersineydi; kuşlar susmuştu, saksağansa yırtınırcasına bağırıp duruyordu. Fedot Yevgrafiç bütün bunları değerlendiriyor, Almanların saklambaç oynamaktan bıkacakları anı kaçırmamak için her ayrıntıyı kafasında ayrı bir yere kaydediyordu.

Ama ilk ateş ona nasip olmadı; her an bir silahın patlamasını bekliyor olmasına karşın, yine de ürperdi başçavuş; bu her zaman böyledir, tek el silah sesi hep birdenbiredir, hep apansızdır. Soldan gelmişti ses, derenin az aşağısından. Bunu bir el daha ateş edilmesi izledi, sonra bir el daha. Vaskov hafifçe uzanıp baktı; Almanın biri sudan çıkmış, kumsalda gerisin geri arkadaşlarına doğru emekliyordu. Adamın dört bir yanında kurşunlar vızıldıyordu, ama hedefi bulan yoktu. Derken adam iyice hızlandı. Dört ayak üzerinde ne kadar koşulabilirse o kadar koşuyordu. Yaralı bacağını sürüyecek, çakılları şakırdatarak, gerisin geri...

Tam bu sırada otomatikler ateşe başladı; geri çekilen arkadaşları için koruma ateşi açmışlardı. Başçavuş bir koşu kızların yanma varmak istedi ama son anda kendini tuttu. İyi ki de tutmuş; çünkü karşı kıyıdan dört kişi birden yuvarlanıverdi kumların üzerine, besbelli otomatiklerin örtü ateşinden yararlanarak bu kıyıya geçmek ve ormana dalmak için. Adi piyade tüfeğiyle yapılacak bir şey yoktu artık burada; her atıştan sonra sürgünün yeniden sürülmesi gerekiyordu ki, buna hiç zaman yoktu. Fedot Yevgrafiç otomatiğini kaptı. Daha tetiğe dokunur dokunmaz karşıdan, çalılar arasından öyle bir ateş başladı ki, Vaskov başının hemen üzerinde oluşan kurşun yelpazesinin esintisini duydu.

Bu çarpışmaya ilişkin başçavuşun bildiği tek birşey vardı; gerilemeyeceksin. Bu kıyıda Almanlara tek bir karış toprak vermeyeceksin. Ne denli zor ve ne denli umutsuzca olursa olsun, direnecek, tek bir adım gerilemeyeceksin. Yoksa duman ederler adamı, duman ederler ki, her şey bitmiş demektir o zaman. Başçavuş öylesine bir duygu içindeydi ki şu anda, sanki yurdunun son oğluydu; o, yani Fedot Yevgrafiç Vaskov

yurdunu koruyacak son insan olarak kalmıştı ve bütün Rusya şu anda onun korumasındaydı ve o da sevgili Rusyasına kol kanat germişti. Şu anda dünyada başka kimseler yoktu; o, düşman ve Rusya.

Bu arada bir kulağı da kızlardaydı; tüfekleri sustu mu, yoksa hâlâ ateş ediyorlar mı? Evet, ateş sesleri geliyor, demek hâlâ sağlar. Demek kendi cephelerini, kendi Rusyalarını savunmaya devam ediyorlar. Devam edecekler!..

Kızların bulunduğu yandan el bombası patlamalarını duyduğunda da paniğe kapılmadı başçavuş; hissediyordu çünkü şu anda değilse bile az sonra çatışmanın kesileceğini. Evet, Almanlar ateşi keseceklerdi; çünkü gücünü bilmedikleri bir düşmanla uzun süreli bir çatışmaya giremezlerdi. Onların da bir durum değerlendirmesi yapmaları gerekiyordu; bakacaklar, inceleyecekler, ancak ondan sonra yeni bir denemeye girişeceklerdi. Tam kendisinin bulunduğu yönde kıyıya doğru yuvarlanan şu dört kişi hızla geri çekildi, hem öyle bir hızla ki, bunlardan birini yaralamış mı yaralamamış mı, anlayamadı bile başçavuş. Çalıların ardına sinip öylesine bir iki şarjör daha boşalttılar, sonra her şey sustu. Yalnız derenin üzerindeki barut dumanı hâlâ dağılmamıştı.

Birkaç dakika kazanıldı sayılır. Yalnız bugün hesap pek dakikalarla tutulacağa benzemiyor. Çünkü yardım gelmesi umudu kalmadı. Ama yine de düşmana dişlerini gösterdiler, hatta bir iki yerinden ısırmayı bile başardılar. Buradan ikinci bir kez geçmeyi biraz zor göze alırlar artık. Başka bir delik arayacaklardır kendilerine, büyük olasılıkla da derenin daha yukarılarından yapacaklardır yeni girişimlerini; çünkü sığlığın daha aşağısında kıyı dikleşiyor ve kayalar dik bir şekilde iniyor suya. Demek ki hiç zaman yitirmeden sağa, derenin yukarısına doğru yer değiştirmek gerek. Burada da her ihtimale kızlardan birini bırakmalı...

Vaskov taktik hesaplarını daha bitirmemişti ki ardından ayak sesleri duydu. Dönüp baktı; Komelkova çalıların ardından fırlamış hiç sakınmadan dosdoğru kendisine doğru geliyor.

– Hey ne yapıyorsun? Eğilsene!

– Çabuk..! Rita..!

Rita'ya ne oldu? diye sormaya kalkışmadı Fedot Yevgrafiç; kızın gözlerinden her şeyi anladı. Silahını kaptığı gibi fırladı ve Komelkova'dan daha önce vardı Rita'nın yanına. Rita, sırtını bir çam ağacının gövdesine dayamış, iki büklüm durumdaydı. Rengi gitmiş dudaklarını aralayarak gülümsemeye çalıştı; ikide bir yalıyordu dudaklarını. Kollarını çaprazlamasına karnının üzerinde tutuyordu. Kan içindeydi her yanı.

– Ne? diye sordu Vaskov.

– El bombası...

Rita'yı sırtüstü yatırdı, kollarını açmak istedi, direndi kız, acıdan korkuyordu besbelli. Yumuşak bir hareketle ve acı vermemeye çalışarak açtı kollarını... ve her şeyi anladı; tamamdı... Bakması bile dayanılacak gibi değildi; her şey birbirine karışmıştı, her şey: kan, parçalanmış üniforma gömleği, kan içindeki etlerin üzerinden geçen palaska...

– Bir bez ver! diye bağırdı başçavuş. İç çamaşırı!

Jenya titreyen elleriyle sırt çantasını altüst etmişti bile; Vaskov'un eline yumuşacık, kaygan bir şeyler sokuşturuyordu.

– Şuna bak, ipek veriyor! Keten bir şey versene..!

– Keten yok...

– Allah kahretsin..!

Kendiçantasına atıldı... Terslik bu ya, kayışlar karışmıştı, bir türlü çözemiyordu...

Rita belli belirsiz bir dudak kımıltısıyla:

– Almanlar... nerede? diye sordu.

Jenka bir iki saniye kımıltısız gözlerle arkadaşına baktı, sonra otomatiğini kaptığı gibi hızla kıyıya doğru koşmaya başladı.

Başçavuş çantasından iç gömleğiyle yedek sargı bezlerini çıkarmayı nihayet başardı. Rita'ya baktığında kendisine bir şeyler söylemeye çalıştığını gördü, ama dinlemedi. Kasaturasıyla kızın kan içindeki üniforma gömleğini, eteğini, iç çamaşırlarını kesti... Bakılacak gibi değildi... Dişlerini sıktı... Karnını çaprazlamasına boydan boya parçalamıştı el

bombası; siyah kanlar arasında morumsu bağırsaklar titreşiyordu. En üste iç gömleğini koyup bantla sarmaya başladı.

– Önemli bir şey yok, Rita... Üstten, sıyırıp geçmiş... Bağırsaklarına dokunmamış... Geçecek göreceksin...

Kıyıdan yine yaylım ateş açıldı, yağmur gibi yağan kurşunlardan üzerlerine yapraklar döküldü. Vaskov'sa habire bandı doluyordu Rita'nın karnına: yaranın üstüne kapattığı iç gömleği de, bantlar da bir anda kıpkırmızı olmuştu.

Rita sonunda büyük bir güçlükle:

– Oraya... oraya git... Jenka orada... diyebildi. Hemen üzerlerinde yine dallar yapraklar koptu. Yalnız bu kez kurşunlar kendilerini sıyırırcasına geçmişti: üzerlerine nişan alarak ateş açıldığı belliydi; yalnız tutturamamışlardı. Başçavuş gözlerini dikip karşıya baktı ve çalılar arasında görünüp yiten iki gölgeye nagantıyla iki kez ateş etti. Ama başaramamıştı. Onun başaramaması demek, Almanların dereyi geçmeleri demekti ve öyle oldu.

Jenka'nm otomatiği ise hiç susmuyordu; gitgide orman derinlerine çekilerek habire düşmana ateş yağdırıyordu. Vaskov Jenka'nın planını anladı; dönüp arada bir ateş ederek Almanları ardından sürüklüyor, onları burdan uzaklaştırıyordu. Uzaklaştırıyordu ama galiba hepsini değil; çünkü Vaskov ilerde, çalıların arasında yine bir Alman'ın gölgesini gördü ve nagantını ateşledi. Rita'yı hemen burdan uzaklaştırması gerekti, çünkü Almanlar dört bir yanlarındaydı artık ve her saniye yaşamlarının son saniyesi olabilirdi.

Rita'nın acıdan ısırıp parçaladığı bembeyaz olmuş dudaklarıyla neler fısıldamaya çalıştığına aldırış etmeden kızı kucakladı; tüfeğini de almak istedi, ama beceremedi ve her adımda, bir kurşunun delip geçtiği ve diş ağrısından beter acı veren sol kolundaki gücün tükendiğini hissederek çalılar arasından koşmaya başladı.

Eşyalarının hepsi çamın altında kalmıştı; sırt çantaları, tüfekleri, dürülmüş kaputları ve başçavuşun bir kenara fırlattığı Jenka'nın iç çamaşırı... gencecik, incecik, zarif, tüy gibi hafif iç gömleği...

Güzel iç çamaşırlarına düşkün oluşu Jenka'nın zayıf yanıydı. Pek çok şeyi kolayca geri çevirebilen, neşeli, güler yüzlü bir insandı, ama annesinin savaştan hemen önce armağan ettiği iç çamaşırı takımını her engele göğüs gererek inatla taşıyordu sırt çantasında. Bu yüzden kaç kez kınama cezası almış, kaç kez sıra dışı nöbet tutmuş, orduya özgü nice tatsızlıklarla karşılaşmıştı..!

Hele bir kombinezonu vardı ki, insanın aklını başından alırdı. Jenka'ya karşı her zaman hoşgörülü olan babası bile bu kombinezonu görünce homurdanmaktan kendini alamamıştı:

– E, Jenka, bu kadarı biraz fazla artık! Nereye hazırlanıyorsun böyle?

Jenka babasının asıl neyi sorduğunu anlamasına karşın:

– Bu geceki baloya, babacığım! dedi gururla.

Baba-kız birbirlerini çok iyi anlarlardı.

– Yaban domuzu avına geliyor musun benimle?

Öteden anne dehşet içinde atılırdı:

– Dünyada bırakmam! Hem aklını mı oynattın kuzum sen; bir genç kızın yaban domuzu avına götürüldüğü nerede görülmüş?

Baba gülümserdi:

– Alışsın, alışsın! Bir kızıl komutanın kızı hiçbir şeyden korkmamalı!

Jenka gerçekten de hiçbir şeyden korkmazdı. Dörtnala ata biner, poligonda atış alıştırmaları yapar, garnizonun içinde babasının motosikletine biner ve babasıyla yaban domuzlarına pusu kurardı. Düzenlenen eğlence gecelerinde "çingene kızı" ve "matçiş" dansları yapar, gitar çalıp şarkı söyler ve belleri palaskalarıyla sımsıkı sıkılı teğmenlerle gezer tozardı. Canının istediğini kolayca elde eder, gönül eğlendirir ama hiç âşık olmazdı.

– Jenka, şu teğmen Sergeyçuk'un aklını başından fena almışsın! Çocukçağız bugün güya bana rapor veriyordu; "Jen... affedersiniz, general yoldaş..."

– Ah, baba, nasıl da uydursun!

Alabildiğine neşeli, alabildiğine mutlu günlerdi. Ama annenin yüzü hep asıktı; hey tanrım, koskoca kız oldu, hani eskiden dedikleri gibi; genç bayan... ama şu yapıp ettiklerine bak; poligonlarda atış talimleri, at koşturmalar, deli gibi motosiklet sürmeler, sabahlara dek dans etmeler... ellerinde varil kadar buketlerle teğmenler penceremizin altında sırayla seranata duruyorlar, şiire dökülmüş aşk mektuplarınsa hesabı belli değil.

– Jenya, canım, hiç doğru değil bu yaptıkların. Bütün garnizonun dilindesin!

– Bırak, isteyen istediğini söylesin anne!

– Ama Albay Lujin'le de görenler olmuş seni... Biliyorsun, Lujin evli barklı adam, bir yuvası var. Doğru mu bu yaptığın?

Jenka omuz silkiyor,

– Albay Lujin, bana lâzım... gibi bir şeyler mırıldanıp konuşmaktan kaçıyordu.

Yakışıklı, gizemli Albay Lujin, çeşitli cephelerde kazanılmış madalyaları olan bir kahramandı; Halhin-Gol çarpışmalarında "Kızıl Bayrak" nişanı, Fin savaşında ise bir "Yıldız"la dönmüştü. Annesi, Jenka'nın bu konuda konuşmaktan kaçınmasının, onun her zamanki uçarılığından değil, durumun ciddi olmasından kaynaklandığını hissediyor... ve korkuyordu.

Annesini babasını savaşta kaybeden Jenka kendisini yapayalnız hissetmiş ve cepheye yazılmıştı; ona cephede kol kanat geren de yine bu Lujin olmuştu. Yalnızlığından ve korunmasızlığından yararlanmak gibi şeyler düşünmeden Jenka'yı yanına almış, korumuş, ısıtmıştı. O sıralar Jenka'nın da böyle bir desteğe ihtiyacı vardı; başını dayayıp ağlayabileceği, içini boşaltabileceği, saçlarını okşayıp kendisini avutacak bir desteğe... Bu dehşet verici savaş içinde kendini yeniden bulabilmesi ancak böylece mümkün olabilirdi, ilişkileri, nasıl bitmesi gerekiyorsa öyle bitmişti. Jenka ne perişan olmuş, ne ağlayıp sızlamıştı. Aslında her zaman, her durumda metanetini koruyan, kendine ve gücüne inanan bir kızdı o. Almanları Osyanina'dan uzaklaştırdığı şu anda da inandığı tek şey, düşmanla giriştikleri bu çatışmanın so-

nunda zaferin kendilerinin olacağıydı; bundan en ufak bir kuşkusu yoktu Jenka'nın.

Hatta ilk kurşun gelip böğrüne saplandığında duyduğu şey yalnızca şaşkınlık oldu. Hayır, on dokuz yaşında ölemezdi insan; bu kadar aptalca, bu kadar saçma bir şey olamazdı.

Aslında Almanlar körleme bir atışla vurmuşlardı onu; vurduklarını kendileri bile bilmiyorlardı. Jenka istese gizlenebilir, bir süre bekledikten sonra belki kaçabilirdi de. Ama o öyle yapmadı, cephanesi tükenene dek ateş etti durdu. Yattığı yerden ateş ediyordu artık; düşmanı uzaklaştırmak için koşacak gücü kalmamıştı; akan kanla birlikte gücü de süzülüp çıkıyordu bedeninden. Cephanesi bittiğinde Almanlar silahlarının namlularını onun genç bedenine dayayıp öyle boşalttılar kurşunlarını; sonra da durup öldükten sonra bile alabildiğine gururlu, alabildiğine güzel yüzüne baktılar uzun uzun.

14

Rita yarasının ölümcül olduğunu biliyordu; kendisini uzun sürede ve dayanılmaz acılar içinde öldürecek bir yara... Şimdilik hemen hiç acı duymuyordu; yalnız karın bölgesinde gitgide artan bir yanma vardı, bir de susuzluk... Ama su içemezdi, bu yüzden bir bez parçasını su birikintisine batırıp ıslak bezi dudaklarına koyuyordu.

Vaskov onu fırtınada devrilmiş bir çamın dibine yatırmış, üzerini dallarla örtüp gitmişti. Silah sesleri buraya kadar geliyordu. Ama az sonra bütün sesler dinip de ortalığı kaskatı bir sessizlik kaplayınca Rita ağlamaya başladı. Sessizce, iç çekmeden ağlıyor, yalnızca gözünden akan yaşlardan belli oluyordu ağladığı. Anlıyordu Rita; Jenka da yoktu artık...

Derken gözyaşları da kesildi. Karşı karşıya bulunduğu o muazzam şeyin önünde gözyaşları da geriledi. Bu muazzam şeye hazırlanması gerekiyordu Rita'nın. Ayaklarının dibinde açılıveren soğuk, karanlık sonsuzluğa gözlerini dikip cesaretle baktı.

Kendine, hayatına, gençliğine acımıyordu; çünkü her zaman kendinden daha önemli olanı, en önemli olanı düşünmüş bir insandı o. Bir de oğlu öksüz kalıyordu. Hastalıklı bir büyük annenin kucağında, yapayalnız... Rita onun savaşı nasıl geçireceğini, savaştan sonra nasıl bir yaşamı olabileceğini kestirmeye çalıştı.

Derken Vaskov geliverdi. Rita'nın üzerindeki dalları alıp sessizce yanma oturdu; yaralı kolunu öbür eliyle sımsıkı tutuyor, acıdan iki yana sallanıyordu.

– Jenka... öldü mü?

Evet, anlamında başını salladı başçavuş. Sonra:

– Sırt çantalarımız yok, dedi. Tüfeklerimiz de... Herifler ya yanlarında götürdüler, ya da bir yerlere gizlediler.

– Jenya... hemen mi öldü?

– Hemen... dedi başçavuş, ama Rita onun doğruyu söylemediğini anladı... Herifler ortada görünmüyorlar. Sanırım patlayıcılarını almaya gittiler... Birden Rita'nın sönmeye yüz tutan ama her şeyi anlayan bakışlarını yakaladı üzerinde, öfkeyle bağırdı: Yenilmedik daha, anlıyor musun? Ben varım daha, beni de devirmeleri gerek!

Dişlerini sıkıp sustu. Eliyle yaralı kolunu sıkarak yeniden iki yana sallanmaya başladı.

– Ağrıyor mu?

– Şuram ağrıyor, Rita'm! Yumruğunu güm güm göğsüne indirdi. Şuram ağrıyor! Dağlıyor, yakıyor, öldürüyor beni! Beşinizi de mahvettim! Ve ne için? On-on beş Alman için!

– Böyle konuşmamalısın... Anlaşılmayacak bir yanı yok işin; savaş bu...

– Evet, savaş devam ettiği sürece anlaşılmayacak bir yanı yok... Peki ya savaştan sonra? Sizin neden ölmeniz gerektiğini anlayacaklar mı dersin? Ne diye şu namussuz heriflere engel olmaya kalkıştım, ne diye? Bıraksaydım gitselerdi, hangi cehenneme gideceklerse! Söyler misin bana, ilerde çocuklara ne cevap vereceğiz? Kocaman adamlarsınız, ama annelerimizi savaşta koruyamamışsınız! derlerse. Onları

orada ölümle nikâhlamışsımz, ama kendiniz sapasağlam dönüp gelmişsiniz! Kirov Yolu'yla Belamor Kanalı'm mı koruyordunuz..? İyi ama bu Kirov'un, Kanal'ın kendi koruyucuları yok muydu? Beş kızla nagantlı bir başçavuştan daha güvenilir koruyucuları..?

– Böyle konuşma, dedi Rita usulca. Vatanımız kanallardan başlamıyor. Biz vatanımızı koruduk, önce vatanımızı, sonra kanalları.

– Öyle ya.. dedi Vaskov, derin bir iç çekti, bir süre sustu, sonra Sen burda yat, ben etrafa bir gözatıp geleyim, dedi. Herifler bir görürlerse, sonumuz geldi demektir. Cebinden nagantını çıkardı, neden olduğunu kendi de bilmeden kolunun yeniyle güzelce sildi: Al şunu! Gerçi topu topu iki kurşun var içinde, ama yine de yanında bulunması güven verir.

– Bir dakika durur musun! Rita, Vaskov'un yüzüne değil, dallar arasından görünen gökyüzüne bakarak konuşuyordu. İstasyonun açıklarında Almanlara rastlayışımı hatırlıyor musun? Ben o zaman geceleri kente, annemin yanına gidiyordum. Bir oğlum var; üç yaşında, adı Albert. Annem çok hasta, fazla yaşayamaz. Babamdansa savaşın başından beri haber alamıyoruz.

İçin rahat olsun, Rita, ne demek istediğini anladım.

– Sağol! Renk diye bir şey kalmamış dudaklarıyla gülümseyerek devam etti.

– Lütfen şimdi de son ricamı yerine getir...

– Asla!

– Saçma bu tavrın... Nasılsa öleceğim... Acı çekmemi mi istiyorsun?

– Çabucak bir keşif yapıp döneceğim. Geceden önce bizimkilerin yanında oluruz.

Rita, birden:

– Beni öper misin? dedi.

Başçavuş beceriksizce eğildi, dudaklarım onun alnına değdirdi.

Rita duyulur duyulmaz bir sesle:

– Sakalların... diken gibi... dedi, sonra gözlerini kapadı. Hadi şimdi git. Beni dallarla iyice ört ve git.

Kül rengi, çökük yanaklarından yaşlar süzüldü; usul usul akıyordu gözyaşları. Fedot Yevgrafiç sessizce yerinden kalktı, Rita'nın üzerini dallarla güzelce örttü ve hızla dereye doğru inmeye başladı, Almanların olduğu yere. Cebinde hiçbir yararı olmayan el bombası, şimdi tek "ilahı, kocaman, ağır, sallanıp duruyordu.

Dallar arasında boğulan zayıf silah sesini duymaktan çok hissetti. Donakaldı olduğu yerde; bir süre ormanın yoğun sessizliğini dinledi, sonra, aklına gelen şeye inanmaktan korkarak gerisin geri fırtınada yıkılmış çam ağacına doğru koşmaya başladı.

Rita şakağına dayamıştı namluyu, ortada hemen hiç kan görünmüyordu. Kurşun deliğinin çevresinde mavi barut tanecikleri yoğun bir halka oluşturmuştu; Vaskov nedense uzun uzun baktı bu halkaya. Sonra Rita'yı biraz kenara çekti ve az önce yatmakta olduğu yerde bir çukur açmaya başladı.

Elle bile kazılabilecek kadar yumuşak olan toprağı önce sopayla biraz kabarttı, toprağı avuçlamasına engel olan kökleri bıçağıyla kesti ve kabarttığı toprağı dışarı attı. Çabucak kazdı çukuru, kapatması kazmasından da çabuk oldu; sonra hiç dinlenmeden Jenya'nın bulunduğu yere atıldı. Kolu korkunç bir şekilde sızlamaya başlamıştı; kesintisiz, dalga dalga artan, dayanılmaz bir sızı... Bu yüzden Komelkova'ya açtığı çukur biraz üstünkörü oldu. İçine dert olmuştu bu, kurumuş dudaklarıyla mırıldanıp duruyordu:

– Bağışla Jenya'm, bağışla canım, bağışla beni...

Almanların geleceğini tahmin ettiği Sinyuhin tepelerine doğru sallana sallana, tökezleye tökezleye yürümeye başladı. İçinde tek kurşunu olan nagantını elinde hınçla sıkıyor ve bir tek şey istiyordu; Almanlarla bir an önce karşılaşmak ve şu son kurşunla bir faşisti daha devirmek. Çünkü artık gücü tükenmek üzereydi. Hatta, tükenmişti... Yalnızca ağrısı vardı. Hem de bu kez her yanı, tüm bedeni ağrıyordu...

Gündüz güneşle ısınmış kayaları, şimdi usul usul alacakaranlık sarıyordu. Aşağıda, düzlüklerde sisler birikmeye başlamıştı. Hiç esinti yoktu havada; başçavuşun tam başının üzerinde müthiş bir sivrisinek bulutu dolaşıyordu. Vaskov ise bu beyazımsı gün yalımı içinde

kızlarım görür gibi oluyordu... beşini birden... tıpkı bir serap gibi... ve başını acıyla iki yana sallayıp kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Almanlardansa hâlâ bir ses çıktığı yoktu. Başçavuş kendisini görmelerini çok istediği halde ve bunu sağlamak için gizlenmeye falan boşvererek paldır küldür yürüdüğü halde karşısına bir tek bile Alman çıkmıyor, kendisine kimseler ateş etmiyordu. Evet, Almanlar karşısına çıksınlar istiyordu başçavuş. Bu savaşı bitirmek gerekti artık, bitti diye noktayı koymak... ve bu son nokta nagantın mavi mavi ışıldayan namlusu içindeydi.

Nagantın dışında bir de el bombası vardı tabi. Tapası olmayan bir el bombası. Bir demir parçası yani. Bunu neden taşıdığını sorsalar kendi de cevap veremezdi. Taşıyordu işte... Ordu malı bir eşyayı, bir demirbaşı korumaya edişmiş başçavuş titizliğiyle...

Yürürken bir hedefi yoktu, ama amacı vardı. Dolambaçlı yollara saparak, gizlenerek, izler arayarak yürümüyordu; kurulmuş gibi, dümdüz, sakınmadan, saklanmadan ilerliyordu. Ama yoktu Almanlar, yoktu yoktu...

Genç köknarları geride bırakmış, ormana girmişti artık; geçen her dakikayla Legont'un izbe kulübesine biraz daha yaklaşıyordu, daha bu sabah hiç zahmetsizce güzelim bir otomatik ele geçirdiği kulübeye... Neden özellikle buraya doğru yürüdüğünü kendi de bilmiyordu, yanılmaz avcı içgüdüsü sürüklemişti onu bu yola, o da bu içgüdüye boyun eğmişti. Ve şu anda birdenbire durup ortalığı dinledikten sonra hemen oracıktaki çalıların arasına süzülüvermesi de aynı iç güdüyleydi.

Korkuluk tomrukları çürümüş kuyuyla, toprağa yan gömülü kulübenin bulunduğu açıklık yüz metre kadar ilerisindeydi. Bu yüz metreyi Vaskov ağırlığını yitirmişçesine, bir gölgeymişçesine geçti. Düşman oradaydı. İyi biliyordu bunu. Hatta kesinlikle biliyordu. Anlaşılmaz, açıklanamaz bir şekilde, ama kesinlikle. Tıpkı bir kurdun tavşanın nereden önüne sıçrayacağını bilmesi gibi.

Girdiği çalıların arasında donmuş gibi, hiç kımıldamadan duruyor, sonsuz bir dikkatle bahçeyi, kuyuyu, (dün öldürdüğü herifi

kaldırmışlardı kuyunun yanından), yana yatmış kulübeyi, kulübenin çevresindeki çalıları tanıyordu. Gözüne olağanüstü hiçbir şey çarpmadı, her şey olması gerektiği gibiydi; ama yine de bekledi başçavuş, hep öyle kımıltısız, donmuş gibi. Ve kulübenin yan duvarının oradan kara bir leke boşlukta yüzer gibi kaydığı zaman hiç şaşırmadı. Nöbetçinin tam da orada olacağını biliyordu çünkü.

Nöbetçiye yaklaşması inanılmayacak kadar, hatta sonsuz denecek kadar uzun sürdü. Hareketleri rüyadaymış gibiydi; bir ayağını ağır ağır kaldırıyor, sonra ağırlığını kaybetmiş gibi hafifçe yere indiriyordu; ama adım atmıyor, yalnızca ağırlığını bir ayağından öbürüne kaydırıyordu; minnacık da olsa bir dalın çıtırdamaması için... Bu tuhaf kuş dansıyla bütün açıklığı dolaştı ve yine yerinde kımıltısız durmakta olan nöbetçinin arkasına ulaştı, önündeki bu geniş gövdeye biraz daha yaklaşması ise deminkinden de korkunç bir yavaşlıkta oldu. Yürümedi, boşlukta yüzdü.

Ve bir adımlık uzaklıkta durdu. Epeyden beridir soluğunu tutup durduğu için kalbinin yatışmasını bekledi. Nagantı tâ ne zaman kılıfına sokmuştu, onun yerine sağ elinde şimdi fin bıçağı vardı. Yabancı bir bedenin ağır kokusunu duyarak, bıçağı milimetre milimetre kaldırıyordu. Tek bir darbede her şey bitmeliydi.

Bir de güç topluyordu. Çok az gücü kalmıştı. Sol kolunda hayır olmadığı için ne yapacaksa sağıyla yapacaktı.

Tüm bedeninde güç olarak ne kalmışsa son damlasına kadar hepsini bu darbeye topladı. Almandan hemen hiç ses çıkmadı denebilir. Yalnızca tuhaf, ağlar gibi bir iç çekti ve dizleri üzerine yığıldı kaldı. Başçavuş kulübenin çarpık kapısını açtığı gibi bir sıçrayışta içeri daldı:

– Haende hoch!..[1]

Uyuyorlardı. Yarın yapacakları son hamle için güzelce dinlenmeli, güç toplamalıydılar. Ama galiba biri uyumuyormuş; yerinden fırladığı gibi köşeye, silahına doğru atıldı, ama Vaskov onu tam zamanında fark etti ve nagantın namlusu neredeyse herifin kafasına değecek bir yakınlıktan ateş etti. Kulübe müthiş bir gümbürtüyle sarsıldı; Alman

1 Eller yukarı! (Alm.)

uçup karşı duvara çarpmıştı; başçavuşsa bildiği biriki Almanca sözcüğü de unutmuş, haykırıp duruyordu:

– Yayyt! Yayyt! Yayyt!

Ve ana avrat sövüyordu, bildiği en ağır, en ağıza alınmaz sövgüleri sıralıyordu...

Hayır, onlar ne başçavuşun bağırışından, ne de elinde sallayıp durduğu el bombasından korkmuşlardı. Onun yalnız olacağını, üstelik de kilometrelerce çevresinde kendisinden başka bir tek allahın kulu bulunmamacasına yalnız olacağını düşünemiyordu onlar; değil düşünmek hayallerinden bile geçiremezlerdi böyle bir şeyi. Ve işte bu kadar yalın bir gerçeği faşist beyinleri kavrayamadığı için de hepsi kuzu kuzu yere "yatmıştı". Daha doğrusu dördü yatmıştı; en tez canlı, en çevik olan beşincileri ise az önce dünyasını değiştirmişti.

Kayışlarıyla birbirlerinin ellerini bağladılar, hem de ne düzgün bir bağlama... Sonuncunun elini Fedot Yevgrafiç bağladı. Ağlıyordu bir yandan da. Gözyaşları tıraşsız, kirli yüzünden aşağı süzülüyordu. Ve nöbet geçiriyormuş gibi titriyordu başçavuş, titriyor, gözyaşları arasından gülümsüyor ve bağırıyordu:

– Ne geçti elinize, ha? Ne geçti? Beş kızcağızdılar, hepsi hepsi beş kızcağız..! Geçebildiniz mi bari buradan? Geçemediniz, değil mi? Geçemediğiniz gibi, hepiniz burada gebereceksiniz! Üstlerim canınızı bağışlayacak olurlarsa, hepinizi kendi ellerimle öldüreceğim! Varsın mahkemeye versinler, varsın mahkûm etsinler beni!

Kolunun ağrısı dayanılacak gibi değildi; yanıyordu sanki, cayır cayır yanıyordu kolu ve başçavuşun düşünceleri karışıyor, gözleri kararıyordu. Bilincini yitirmekten korkuyordu, şu anda en korktuğu şey buydu. Bu yüzden de sağlam, aydınlık tek bir bilinç damlacığına bile sarılıyor, dört elle yapışıyordu.

Yolun son bölümünü nasıl aştılar, hiç hatırlamıyordu. Önünde Alman sırtları bir o yana bir bu yana salınıyordu. Salmıyordu, çünkü Vaskov'un kendisi iki yana salınıyor, sarhoşlar gibi yalpalaya yalpalaya yürüyordu. Ve önündeki dört sırttan başka hiçbir şey görmüyordu. Kafasında tek bir düşünce vardı: Bilinci kararmadan önce ne yapıp

edip ateş edebilmek... Bilinci ise son örümcek ipliğinde asılı, sallanıyordu. Ve nasıl bir ağrı tüm bedeninde..! Başçavuş resmen böğürüyordu ağrıdan. Böğürüyor, ağlıyordu. Ağlıyordu çünkü son gücü de tükenmişti artık, yıkılmak üzereydi yere...

Ancak kendilerine seslenildiğini duyunca ve seslenenlerin Ruslar olduğunu anlayınca izin verdi bilincinin kararmasına. Evet, Ruslar bunlar, bizimkiler...

Boris Vasilyev 2. Dünya Savaşı sonuna dek Sovyetler Birliği Komünist Partisi Gençlik Örgütü'nün hücum taburlarında Nazilere karşı savaşmış Sovyet yazardır. Boris Vasilyev'e 1975 yılında SSCB Devlet Ödülü verildi ve Vasilyev ayrıca 39. Berlin Uluslararası Film Festivali'nde de jüri üyesi oldu.

Sakindi Oranın Şafakları'nda, Çavuş Vaskov'un komutasındaki bir grup genç kadının, cephe hattından oldukça uzak bir demiryolu istasyonunda, sayıca kendilerinden üç kat büyük bir Nazi birliğine karşı giriştikleri amansız mücadele anlatılmaktadır. Savaşın insan doğasına, özellikle de kadın doğasına ne kadar zıt olduğunu, fakat aynı zamanda da faşizm karşısında verilmesi gereken savaşta tereddüt edilemeyeceğini göstermesi romanın değerini kat be kat arttırıyor. Okurken soluk soluğa kaldığınızı hissedeceksiniz.

"İlk göğüs göğüse çarpışmayı yaşamak, insanda dehşetli bir yıkıma sebep oluyordu; çünkü bu çarpışma sırasında insan yaşam kadar doğal bir yasayı, "öldürmemek" yasasını çiğniyordu. Ama alışmak, ruhun kabuk bağlamasını beklemek gerekiyordu; Yevgenya şurda dursun, güçlü kuvvetli mujikler bile, vicdanları kendilerine yeni bir yol tutturuncaya kadar bu konuda ne dayanılmaz acılar çekiyorlardı. Burada ise tüfeğin dipçiğiyle canlı bir insanın kafasına vuran bir kadındı; yani geleceğin annesi, yani doğanın kendi elleriyle yüreğine ölüm nefretini yerleştirdiği yaratık. Fedot Yevgrafiç Almanların günah hanesine bunu da yazdı; böylesine yaşamsal bir yasayı çiğneyerek kendileri yasa dışı duruma düşmüşlerdi..."

EVRENSEL BASIM YAYIN

ISBN 978-605-331-345-8